T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

TARİHSEL BOYUTTA AVUSTRALYA'DAKİ TÜRK DİASPORASI (1950 – 2004)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ BİLGE OKAN

İSTANBUL 2006

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK TARİHİ ANABİLİM DALI
GENEL TÜRK TARİHİ BİLİM DALI

TARİHSEL BOYUTTA AVUSTRALYA'DAKİ TÜRK DİASPORASI (1950 – 2004)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALİ BİLGE OKAN

TEZ DANIŞMANI
Yrd. Doç. Dr. Ali Karaca

İSTANBUL 2006

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi Ali Bilge Okan'ın "Tarihsel Boyutta Avustralya'daki Türk Diasporası (1950-2004)" konulu tez çallışması jürimiz tarafından Türk Tarihi Anabilim Dalı Genel Türk Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak ~~oy birliği~~ / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. Ali Karaca
Üniversitesi Marmara .....

Üye : Prof.Dr. Vahdettin Engin
Üniversitesi Marmara .....

Üye : Yrd.Doç.Dr. Nesrin Karagür
Üniversitesi Marmara .....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun ..11..../.09.../ 2006 tarih ve ...14-6..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Yrd.Doç.Dr. Göksel Öztürk
Müdür Vekili

ÖNSÖZ

Avustralya`daki Türk varlığı, Türk tarihinin önemli bir parçası olmakla birlikte, Genel Türk Tarihi çalışmaları içinde ancak günümüzde çalışılmaya başlanan bir konudur. Türk halkının ağırlıklı olarak yaşadığı coğrafyanın uzağında kalan Avustralya, genellikle Türk tarihi açısından Birinci Dünya Savaşı döneminde cereyan eden Çanakkale Muharebeleri sırasında İngilizler tarafından savaşmaları için getirilen Avustralyalı ve Yeni Zelandalı askerlerin Türk topraklarına saldırıları ve yenilgileri ile sınırlı olarak tarih çalışmalarımıza yansımıştır.

Avustralya ve Türkiye tarihi birlikte ele alınınca, Avustralya`nın Türk tarihi açısından öneminin sadece Çanakkale Muharebeleri ile sınırlı olmadığı görülecektir.

Türklerin 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren, bireysel ve düzensiz bir şekilde Avustralya Kıtası'na göçleri, Osmanlı coğrafyasının önemli etnik kimliklerinden olan Suriyeli Arapların, Lübnanlı Maruni ve Dürzilerin 1880`ler ve sonrasında Avustralya`ya göçleri, Broken Hill Trajedisi, Kıbrıslı, Batı Trakyalı, Bulgaristanlı, Doğu Türkistanlı Türklerin yaşadıkları yerleri bırakıp Avustralya`ya yerleşmeleri, 1960`lı yıllarda Türkiye`de başlayan Yurdışı işçi göçleri ile Avustralya`ya göç eden Türkiye Türkleri, Avustralya`daki Türk toplumunun 1950`lerden sonra kurumsallaşma yönünde hızla ilerlemesi, zaman zaman kendi içlerinde fikir ayrılıklarına düşüp parçalanması gibi birçok tarihi olay, Avustralya ve Türkiye tarihinin çok daha fazla kesişim noktası olduğunu bize göstermektedir.

Bu çalışmanın konusu, 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avustralya`da oluşmaya başlayan, ağırlıklı olarak da 1950`lerden sonra kurumsallaşmaya başlayan Türk toplumunu 2000`li yıllara kadar, tarihi gelişim süreci içinde ele alan Avustralya'daki Türk Diasporası'nın 1950-2004 arası tarihsel varlığıdır.. 1990`lı yıllara kadar Türkiye`de üzerinde çalışılmayan Avustralya Türk Toplumu, göç kavramı ve uluslararası göçler üzerine yapılan çalışmalarla gündeme gelmeye başlamıştır. Doç Dr. Ahmet İçduygu, Yard. Doç. Dr. Bilge Yağmurlu Selçuk, Doç. Dr. Kutlay Yağmur, Dr. Feyyaz Sağlam gibi akademisyenler sayesinde Avustralya`daki Türk Toplumu üzerine, sosyolojik, psikolojik ve linguistik çalışmalar yapılmış ve çeşitli makaleler yayınlanmıştır. Burada bir noktayı eklemek zaruridir, Avustralya`da da Avustralya Türk Toplumu üzerine hem Avustralyalı akademisyenlerin hem de Avustralya`da yaşayan Türklerin çalışmaları da 1980`li 1990`lı yıllarda gerek çeşitli konferanslarda gerekse basılı eserler halinde sunulmuştur. Dr. Rahmi

Akçelik, Dr. Christine Inglis, Dr. Joy Elley, Hatice Hürmüz Başarın, Vecihi Başarın, Hasan Sayar, Mehmet Bahar, Levent Efe gibi Avustralyalılar ve Avustralya Türkleri de çalışmalarda bulunmuşlardır. Ayrıca yapılan çalışmaların çoğu sosyoloji, linguistik ve psikoloji alanlarını kapsayan çalışmalar olduğu için Avustralya Türk toplumunu tarihsel olarak ele alacak bir çalışmanın bulunmaması bu çalışmaya başlamamızda itici bir rol oynamıştır.

Avustralya`daki Türkler üzerine böyle bir çalışmaya başlamam, T.C. Avustralya Eski Büyükelçisi Sn. Bilal N. Şimsir`in 1997 yılında yayınlanmış olan *Avustralya Türk Basını* adlı eserini okurken, eserinde incelediği ve Avustralya`daki Türklerin hazırlamış ve yayınlamış olduğu Türk gazetelerinden biri olan *Turkish-Australian Assembly* adlı yayında geçen *"Avustralya ve Türkiye arasındaki ilişkiler, 1880 Melbourne Uluslararası Fuarı`na kadar tarihlendirilebilir."* cümlesi, Avustralya Türkleri ve onların tarihi üzerine eğilmemi sağlamıştır. Avustralya Türkleri üzerine incelemeler yaparken, yukarıda da belirttiğim gibi, tarihi bir çalışmanın bulunmaması üzerine bu tarz bir çalışma yapmaya karar verdim.

Araştırmamızın başlarında, Türkiye`de Avustralya Türkleri ile ilgili olarak yaptığım kaynak taramasında, Avustralya Türkleri üzerine çok sınırlı sayıda döküman bulunduğunu gördüm. Avustralya Türk toplumu ve Avustralya`daki T.C. diplomatik makamları ile temasa geçerek araştırma projemi ve kaynak ihtiyacımı kendilerine ilettim. Gerekli duyarlılık çok sayıda kişi tarafından gösterilmemiştir. Üzülerek belirtmeliyim ki, Avustralya Türk Toplumu'nun büyük bir çoğunluğu ve Avustralya'daki Türkiye Cumhuriyeti Diplomatik makamları, T.C. Melbourne Başkonsolosluğu hariç, bu toplumsal tarih çalışması sırasında son derece ilgisiz davranmışlardır.

Avustralya Türkleri`nden olan T.C. Melbourne Başkonsolosluğu çalışanı Sosyolog Neslihan Yılmaz ile bir çalışma planı hazırlayıp, bu plan çerçevesinde çalışmamızın omurgasını oluştaran kaynak ve kişi tespitinde bulunduk. Bu aşamadan sonra Avustralya`da çalışmalarımı sürdürmek için Aralık 2004 tarihinde Avustralya`ya gittim.

Avustralya`nın Melbourne şehrinde araştırma çalışmalarım sırasında, bazı güçlüklerle karşılaştım. Bunların başında geleni Avustralya`da Türkler tarafından yayınlanan gazetelerin büyük bir kısmının temini konusunda yaşadığım sıkıntıydı. *State Library of Victoria*`nın gazete arşiv departmanındaki görevlilerin yardımları ve kişisel çabalarım sonucunda bu yayınların önemli bir kısmına erişebildim.

Gazetelerin teminindeki güçlük konusu önemlidir. Avustralya Türk Toplumu'nun yayınladığı birçok gazete ne yazık ki Kütüphane arşivlerine verilmemiş ve kişisel arşive sahip olan Avustralya Türk Toplumu üyelerinin evlerinde bulunmaktadır. Bunlardan, *Hür*

Dünya, Gurbetçiler, Haber Bülteni adlı gazeteler, tez çalışmamızın Avustralya ayağını oluşturan dönemde bulunmuş ve *State Library of Victoria* gazete arşiv departmanına verilmiştir.

Avustralya Alevi Toplumunun yayınlamış olduğu *Avustralyalı Alevilerin Sesi* adlı dergiye ulaşma çabalarımın olumlu sonuçlanması ve Avustralya Alevi Toplumu`nun önde gelen temsilcileri ile görüşebilmem ise Atilla (Tony) – Lale Şan çiftinin büyük yardımları sayesinde gerçekleşti. Avustralya`daki Batı Trakya Türkleri hakkında bilgilere ve yayınladıkları *Avustralya`da Elele* adlı dergiye ise Avustralya Batı Trakya Türkleri Derneği Başkanı Nadir Celil`in, yine Avustralya Batı Trakya Türk Toplumu`nun önde gelen isimlerinden Salih ve Feriha Reşitoğlu çiftinin ve Feyiz Mehmet (Mehmetoğlu)`in yardımları ile ulaşabildim. Avustralya`da 1937-1984 yılları arasında yaşamış ve Avustralya Resim Sanatı Tarihi içinde önemli bir yere sahip olmuş olan Türk Ressam Reşit Bey Müftüzade hakkında bilgi toplamamda ve Reşit Bey`in eşi ile görüşmemde ise Moreland Türk Derneği Başkanı Cemal Akdeniz`in yardımlarını gördüm. 1980`li yıllarda Avustralya`daki Bulgaristan Türklerinin sesi olmuş *Hür Dünya Gazetesi*`nin bütün sayılarına ise, gazeteyi yayınlayan ve bana bu gazetenin bütün sayılarını incelemem için arşivini açan Mehmet Bahar`ın yardımlarıyla ulaştım. Avustralya`da yayınlanan ilk Türk gazetelerinden biri olan *Haber Bülteni* Gazetesi`nin sayılarının büyük bir kısmına Bayram Öcal`ın değerli katkıları sayesinde ulaşabildim.

Avustralya`daki Türklerin tarihi Giriş ve üç bölüm olmak üzere incelenmiştir. Giriş kısmında, Avustralya Kıtası ve Müslümanların karşılaşması, Afganlı Deveciler ile Avustralya Kıtası`nda kurumsallaşmaya başlayan İslamiyet, Avustralya`ya Lübnan ve Suriye`den yaşanan göçler ele alınmıştır. Birinci Bölüm`de 1890`lı yılların başından başlayarak giderek etkisini artıran Afganlı, Hintli, Ortadoğu kökenli insanlara karşı uygulanan çifte standart ve ırkçılık içeren tavırlar, Türk tarhini de yakından ilgilendiren Broken Hill Trajedisi ve sonrası ele alınmıştır. Türkiye`den, Batı Trakya`dan Kıbrıs`tan Avustralya`ya yapılan göçler, Avustralya`da Türklerin ilk dönem yerleşimleri ve buna bağlı olarak yaşadıkları olaylar üzerinde durulmuş, İkinci Bölüm`de Avustralya`daki Türklerin 1950'li yıllardan 2000`li yıllara kadar olan durumları ele alınmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölüm bir sözlü tarih çalışmasından oluşmaktadır. Bu bölümde Avustralya`daki Türkler`den bazılarıyla yapılan görüşmelerin kayıtlarına yer verilmiştir.

Bu çalışmayı hazırlarken, büyük bir özveriyle benimle birlikte çabalayan Neslihan Yılmaz`a, Avustralya`da ne zaman bir şeye ihtiyacım olsa hep yanımda olan Şener Gökkurt`a, Soner Gökkurt`a, Mildura`da beni büyük bir içtenlikle konuk eden Atilla Şan

ve Lale Şan`a, T.C. Melbourne Başkonsolosu Hasan Sevilir Aşan Beyefendiye ve bütün Başkonsolosluk çalışanlarına, Sydney Üniversitesi`nden Ass. Prof. Dr. Christine Inglis, Koç Üniversitesi`nden Doç Dr. Ahmet İçduygu ve Yrd. Doç. Dr. Bilge Yağmurlu Selçuk`a, Sözlü tarih çalışmama katılarak beni onurlandıran Feyiz Mehmet`e, Mehmet Bahar`a, beni bilgilendiren Avustralya Batı Trakya Türk Derneği üyelerine, Sunrysa Alevi Derneği üyelerine, Moreland Türk Derneği üyelerine ve Avustralya`daki herkese teşekkür ederim.

Ayrıca bu çalışma sırasında bana her türlü desteği sağlayan aileme ve bana daima yol gösteren tez danışmanım Sayın Yard. Doç. Dr. Ali Karaca'ya medyun-ı şükranım.

Ali Bilge OKAN

İstanbul, Mayıs 2006

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER..... I
ÖZET II
ABSTRACT..... III
TABLO LİSTESİ..... IV
EKLER V
KISALTMALAR..... VI

1.GİRİŞ

2. 1900-1960 ARASI AVUSTRALYA'DA MÜSLÜMANLARIN VE TÜRKLERİN DURUMU

2.1 Müslümanların Dışlanması 8
2.2 Broken Hill Trajedisi 10
2.3 Avustralya'da Türklerin Tarihsel Varlığı..... 16
2.4 Türkiye'nin 19. Yüzyıl Avustralya'sında Sergilenişi 17
2.5 Avustralya'daki Türk Toplumunun Oluşumu 21

3. AVUSTRALYA'DA TÜRK DİASPORASININ KURUMSALLAŞMASI VE OKYANUS ÖTESİ YURTTAŞLIK

3.1 Kıbrıslı Türklerin Avustralya'ya Göçleri 22
3.2 Avustralya'da Batı Trakya Türk Diaspora'sının Oluşumu ……. 26
3.3 Avustralya'ya Türkiye'den Kitlesel Göçlerin Başlaması ……... 30
3.4 1970 – 1980 Avustralya Türk Toplumu ……36
3.5 Değişen Paradigma 1980'den 2000'e Uzanan Sancılı Değişim…… 41

4. SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

4.1 Avustralya Batı Trakya Türk Toplumundan Feyiz Mehmet ile Yapılan Görüşme……. 46
4.2 Avustralya Bulgaristan Türklerinden Mehmet Bahar ile Yapılan Görüşme …….. 49
4.3 Avustralya'da Sanatçı Bir Portre: Reşit Bey Müftüzade …… 52

SONUÇ ……. 55
EKLER ……. 57
KAYNAKÇA …… 79

ÖZET

TARİHSEL BOYUTTA AVUSTRALYA'DAKİ TÜRK DİASPORASI (1950 – 2004)

Avustralya'daki Türk Diasporasının Tarihsel Varlığı (1950-2004) adlı bu çalışmada, Avustralya'daki Türk Toplumu'nun 19. Yüzyılın ikinci yarısından 20. Yüzyılın sonuna kadar olan tarihsel süreci incelenmektedir.

19. Yüzyılın ikinci yarısında ağırlıklı olarak bireysel göçlerle oluşmaya başlayan Avustralya Türk Toplumu, 1950'li yıllara kadar Avustralya coğrafyasında kendini yeterli ölçüde gösterememiştir.

1950'li yıllarda Kıbrıs Türkleri'nin Avustralya'ya göçlerinin başlaması, bu süreci takiben Bulgaristan'dan Batı Trakya'dan ve 5 Ekim 1967 tarihinde Türkiye ile Avustralya arasında imzalanan *Türklerin Avustralya'da İkamet ve Çalışmaları Hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avustralya Milletler Topluluğu Hükümeti Arasında Antlaşma* adlı antlaşma ile Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen göçler Avustralya'daki Türk Diasporası'nı oluşturmaktadır.

1970'li yıllar Avustralya Türk Diasporası'nın her anlamda kurumsallaşmaya başladığı yıllardır. 2000'li yıllara uzanan süreçte okyanus ötesi yurttaşlık kimliği kazanan Avustralya Türk Diasporası, ekonomik, sosyal, dini ve kültürel yönleriyle kurumsallaşmıştır.

Bu çalışma, bireysel göçmenlikten okyanus ötesi toplumsal yapıya uzanan Avustralya Türk Diasporası'nın tarihsel süreci ele almamıştır.

ABSTRACT

AT THE HISTORICAL DIMENSION OF THE TURKISH DIASPORA IN AUSTRALIA (1950-2004)

This study titled *At The Historical Dimension of the Turkish Diaspora in Australia (1950-2004)* examines the history of the Turkish community in Commonwealth of Australia spanning from the second half of the 19th Century until the end of the 20th Century.

Beginning to evolve in the second half of the 19th Century mainly through individual migration, the Australian Turkish Community could not have been able to make its presence as a community felt until 1950s.

With the beginning of migration of the Cyprus Turks to the Australia in 1950s, and subsequently from Bulgaria and Western Thrace, and enactment of the Bilateral Migration and Settlement Agreement (*Agreement Between the Government of The Commonwealth of Australia and Government of The Republic of Turkey Concerning the Resident and Employment of Turkish Citizens in Australia)* between the Turkish Republic and the Commonwealth Australia for settlement and employment of the Turkish nationality migrants in Australia on October 5th 1967, the Turkish Diaspora in Australia has been created.

The 1970s are the years when the Turkish Diaspora in Australia has become institutionalized in all respects. In the period stretching to 2000 the Australian Turkish Diaspora having gained the identity of trans-oceanic nationality, has become institutionalized in economical, social, religious and cultural aspects.

This study attempts to investigate the chronicle of the Australian Turkish Diaspora starting from individual migration to grow into a full community structure.

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: 1888-1889 Melbourne Yüzyıl Uluslararası Fuarına Türkiye Pavyonunda Katılan Katılımcıların İsim Listesi

Tablo 2: 1901-1991 Avustralya'daki Türkiye Doğumlu Nüfus

Tablo 3: Türkiye'den (Ankara'dan) Avustralya'ya (Sydney'e) Gelen İlk Türk Kafilesi

Tablo 4: Avustralya'daki Türk Nüfusun 1986 ve 1991 Yılı Nüfus Sayım Sonuçlarına Göre Nüfus, Coğrafi Dağılım, Yaş, Vatandaşlık Alanlarındaki Sonuçlar ve 1986 – 1991 Yılları Arasındaki Değişim Oranları .

EKLER

EK-1: Avustralya Haritası ve Araştırma Sırasında Ziyaret Edilen Yerler.

EK-2: 1880 – 1881 Melbourne Uluslararası Sergisinde Osmanlı Devleti'nin Türkiye Adı İle Katıldığı Standları. (Fotoğraf 1)

EK-3: Gazeteci Bayram Öcal ve Avustralya Batı Trakya Türkleri'nden Bazıları ile Beraberken. (Fotoğrafı 2)

EK-4: Avustralya Türk İslam Cemiyeti'nin Haftasonu Okulu, Öğrencileri, Eğitim Kadrosu ve Gazeteci Bayram Öcal. (Fotoğraf 3)

EK-5: Gazeteci Bayram Öcal ve Avustralya'daki Kafkasyalılardan Mehmet Ayazoğlu. (Fotoğraf 4)

EK-6: Gazeteci Bayram Öcal *Haber Bülteni* Gazetesi'ne Bir Makale Yazarken. (Fotoğraf 5)

EK-7: Gazeteci Bayram Öcal, Dr. Ali Kettani ve Avustralya Batı Trakya Türk Derneği Üyeleri ile Beraberken. (Fotoğraf 6)

EK-8: Avustralya Batı Trakya Türkleri'nden Feyiz Mehmet (Mehmetoğlu). (Fotoğraf 7)

EK-9: Avustralya'da Elele Dergisi'nin 23. Sayısının Kapağı.

EK-10: Avustralaya'lı Alevilerin Sesi Dergisi'nin Sayısının Kapağı.

EK-11: Türk Sesi Gazetesi

EK-12: Haber Bülteni Gazetesi.

EK-13: Hür Dünya Gazetesi.

EK-14: Emek Gazetesi.

EK-15: Kaynak Gazetesi.

EK-16: Turkish Report Weekly Gazetesi.

EK-17: Ressam Reşit Bey Müftüzade.

EK-18: Judith Bey Müftüzade. (Fotoğraf 8)

EK-19: Reşit Bey Müftüzade'nin *Still Life* adlı Tablosu.

EK-20: Reşit Bey Müftüzade'nin *Artist & Wife* adlı Tablosu.

EK-21: Reşit Bey Müftüzade'nin *First Course* adlı Tablosu.

KISALTMALAR

ABTTD Avustralya Batı Trakya Türkleri Derneği

ACT Azustralian Capital Territory (Başkent Canberra'nın Bululnduğu Avustralya Başkent Bölgesi

age Adı Geçen Eser

agm Adı Geçen Makale

C. Cilt

NSW New South Wales (Avustralya'nın Yeni Güney Galler Eyaleti)

Nu. Numara

QLD Queensland (Avustralya'nın Queensland Eyaleti)

s. Sayfa

S. Sayı

SA South Australia (Avustralya'nın Güney Avustralya Eyaleti)

VIC Victoria (Avustralya Federasyonu'nun Viktorya Eyaleti)

WA Western Australia (Avustralya'nın Batı Eyaleti)

Giriş

Avustralya, güney yarımkürede yer alan bir ada ülkesidir. Hint ve Pasifik Okaynusları arasında uzanır. Yüzölçümü 7.686.850 km2 olan Avustralya, Avustralya Kıtasını kaplayan tek ülkedir. *Terra Australis İncognita* (Güneydeki Bilinmeyen Toprak Parçası) Latince adıyla da bilinir.

Avustralya Tarihi, ortak bir şeyleri olmayanların ortaklığının tarihidir. Aborjinlerin ve Avustralya'ya göç eden bütün diğer göçmen toplumların ortaklığının tarihi...

Bu ortak tarih kendi içinde incelendiğinde 50'den fazla farklı toplumun Avustralya bağlamında tarihsel süreçlerinin ortaya çıktığı görülecektir. Bu çalışmamızda Avustralya ülke kimliğine büyük çeşitlilik katan Avustralya Türkleri'nin tarihi incelenmeye çalışılmıştır.

Avustralya Türkleri'nin İslamiyet ile olan bağları da göz önünde bulundurulduğunda, Avustralya'da Müslümanların ilk dönemleri ve günümüze kadar uzanan tarihi, simetrik olarak Avustralya'da yaşayan diğer Müslüman ulusların tarihleriyle ayrılmaz bir bütündür. Bu nedenle Avustralya Türk tarihini oluşturan temel taşlardan biri olan Müslünman kimliğin Avustralya'daki tarihi altyapısını genel hatları ile ele almak, Avustralya Türk tarihinin daha iyi anlaşılabilmesı için de faydalı olacaktır.

Avustralya'daki Müslümanların dönemlerni, Makassarlı (Udjungpandang)[1] balıkçıların Kuzey Avustralya kıyılarına deniz salyangozu (sea slug) avlamak için gelişlerine kadar tarihlendirebiliriz.[2] Makassarlı balıkçıların her yıl düzenli olarak gerçekleştirdikleri bu av ziyaretlerinin 1650'lerden daha öncelere uzanmadığı sanılmaktadır.[3] Her sene Aralık ayında, Kuzey Avustralya'da bulunan Darwin şehri ile Karpentarya (Gulf of Carpentaria) Körfezi'ne kadar uzanan bölgede, Çin pazarı için deniz salyangozu avlayan Makassarlı balıkçılar, dört ay süren bu avlanma döneminden sonra Makassar'a geri dönerlerdi. Mayıs ayı itibarıyle hemen hemen hepsi geri dönmüş olurdu. Bu deniz salyangozu ticareti Makassarlı balıkçılar tarafından 1907 yılına kadar sürdürülmüş ve daha sonraları ortadan kalkmıştır.[4]

18. Yüzyılın sonlarına doğru Avustralya kıtasının güneydoğu kısmında Avrupa kökenli yerleşimler oluşmaya başlamıştır. Özellikle Norfolk Adası ve Port Jackson (Sydney)

---

[1] Udjungpandang (Makassar), Endonezya'nın Selebes (Sulawesi) adasının güneybatı ucunda yer alan bir yerleşim birimidir.

[2] Randa Abdel Fattah, **Muslims in Australıa**, Video Education Australasia, ,Öğretmen Notları: Ben Harding, 111A Mıtchell Street, Bendigo,Vic. 3550, Telephone (03) 5442 2433, Fax (03) 5441 1148, www.vea.com.au, Süre: 27 Dakika, Avustralya, 2001.

[3] Charles Campbell Macknight, **The Voyage to Marege**, Melbourne University Press, Carlton, 1976, s. 94-95.

bölgelerinde artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak için bölgeye sefer yapan gemilerde çalışan Müslüman denizcilerin ve çeşitli suçlardan bu gemilerde çalışmaya mahkum edilmiş Müslüman mahkumların Port Jackson (Sydney), Norfolk Adası, Van Diemen's Land (Tasmanya) bölgelerindeki izlerine rastlıyoruz. Bu kişiler yaşam biçimleri ile İslamiyet'i çok sınırlı bir ölçüde tanıtabilmişledir.[5]

Örneğin, John Hassan, *Endeavou*r adlı gemide denizciyken, Norfolk Adası'na gelmiş ve burada işçi olarak çalışmıştı. Daha sonra 1813 yılında Norfolk Adası'ndaki yerleşim yeri kapanınca diğer yerleşimcilerle beraber Tasmanya'nın Port Dalrymple bölgesine yerleştirilmiştir.[6] Yine *Endeavour* adlı gemiden bir diğer Müslüman denizci Sua (veya Saib) Sultan'ın ise Norfoslk Adası'nda 11½-acre[7] büyüklüğünde toprağı vardı. Kendisi ve eşi, Norfolk Adası'ndan ayrılıp, önce Tasmanya'nın Hobart kasabasına gelmiş daha sonraları ise New Norfolk kasabası yakınındaki Derwent Nehri bölgesinde 27 acre araziye sahip olmuş, 1819 yılı kayıtlarına göre ise de kendisinin 28 acre otlağa ve 2 acre buğday ekili alana sahip olduğu tespit edilmiştir.[8] Fakat Saib Sultan, maalesef adını koruyamamış ve kendisine verilen Jacob adını kullanmıştır.

Yine aynı dönemde, Avustralya'ya, çeşitli suçlardan dolayı gemilerde çalışmaya mahkum edilmiş Müslümanlar da gelmiştir. Bu kişilerden örnek vermek gerekirse kendisinin Umman (Maskat) doğumlu olduğunu belirten Nowardin isimli Müslüman mahkum ile John Johannes adlı Bengalli Müslüman mahkumu ele alabiliriz. Bu iki kişi de gemilerde denizcilik yaparken, çalıştıkları gemiler Londra'ya uğradığı sırada, Londra'da işledikleri küçük suçlardan dolayı yedişer sene gemilerde çalışmaya mahkum edilmişlerdir. Nowardin, 18 0cak 1816 tarihinde *Fanny* adlı gemiyle Sydney'e varmış, John Johannes ise *Almorah* adlı gemiyle 3 Ağustos 1817 tarihinde Sydney'e varmıştır.[9]

19. Yüzyıl başlarında Avustralya'ya gelen bu Müslümanlar ile daha erken dönem Makassarlı Müslüman balıkçılar ile Avustralya, Müslümanlarla tanışmıştır. Fakat bu dönemde İslamıyet'in, Avustralya'da kurumsal bir kimliğinden söz etmek mümkün değildir. Buna, bu her iki dönemde Avustralya'ya gelen Müslümanların sayıca azlığı, kültürel birikimleri, misyonerlik amacı gütmemeleri, o dönemdeki beklentileri ve amaçları,

---

[4] Charles Campbell Macknight, **age**, s. 48-56.
[5] Bilal Cleland, **The Muslims in Australia**, **A Brief History**, Islamic Council Of Victoria, Melbourne, 2002, s. 13
[6] Reg Wright, **The Forgotten Generation of Norfolk Island and Van Diemen's Land** , Library of Australian History, Sydney, 1986, p 28.
[7] Acre: 0,404 hektarlık arazi ölçü birimi.
[8] Irene Schaffer (ed), **Land Musters, Stock Returns and Lists. Van Diemen's Land 1803-1822**, St. David's Park Publishing, Hobart, 1991, p. 145
[9] James Hugh Donohoe**, The Forgotten Australians**, James Hugh Donohoe, Sydney, 1991, p.86

çoğunun Avustralya'ya tek başına gelmeleri, kendi kültürlerini ve dinsel kimliklerini koruyamamaları gibi nedenler etkin olmuş olabilir. Bu yüzden bu her iki dönemi de, İslamiyetin Avustralya'da ilk tanınma dönemi olarak ele niteleyebiliriz.

Avustralya 1840`lı yıllarda hızlı bir değişim sürecine girmiştir. Kıtanın güneydoğu kıyılarında ağırlıklı olarak yaşayan Avrupa kökenli yerleşimciler kıtanın iç kesimleri ve Batı Avustralya`daki bölgelere doğru yayılmaya başlamışlar bu da tarım ve hayvancılık alanındaki üretimi artırmıştır. Özellikle yüncülük ve küçükbaş hayvancılık patlama yapmıştır. 1850`li yıllarda ise altın madenciliğinin önem kazanmasıyla nüfus durumunda hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Örneğin, 1851 – 1861 arasındaki on yıllık sürede Viktorya bölgesindeki nüfus 97.489`dan 539.764`e yükselmiştir. [10] Üretimin artması ile bazı ihtiyaçlar da gündeme gelmiş bulunuyordu. Bunların başında serbest işgücü ihtiyacı ile taşımacılık ihtiyacı geliyordu. Avustralya`da mahkum işçi statüsünde çalışanlar bu talebi karşılayamıyordu. Bunun yanında kıta içi mesafelerin uzun olması ve kıta iç kesimlerinin de çöl olması atlı taşımacılığı yetersiz hatta zaman zaman imkansız hale getirdiğinden buna acilen bir çözüm bulmak iktiza ediyordu. Kıtanın güney ve güneydoğu bölgelerinin keşfinde ve buralardaki yerleşimler arası taşımacılıkta atlı taşımacılık yeterli olmuştu fakat daha sonraları giderek yetersiz hale gelmiştir. Bu soruna bir çözüm bulmak amacıyla Hindistan`dan develerin getirilip taşımacılık alanında kullanılması fikri 1837`lerde tartışılmaya başlanmıştır.[11] Bu tartışmalardan kısa bir süre sonra Güney Avustralya Valisi Gawler`ın önerisi ve Londra`daki Koloni komisyonerliği aracılığı ile 6 adet deve satın alınıp, Avustralya`ya gönderilir. Fakat develerden yalnızca biri, bu zorlu yolculağa dayanabilmiş, Ekim 1840`ta Güney Avustralya`nın Adelaide şehrine varabilmiştir.[12] Bu hayalkırıklığı yaratan durumdan on sekiz yıl sonra 1858`de Viktorya Keşif Komitesi *(Victorian Exploration Committee)* tarafından Hindistan`da Avustralya`da yetiştirilen atları satan *George Landells* adlı bir hayvan tüccarına, Hindistan'dan deve satın alarak ve bunları sürecek kişileri de ayarlayarak Avustralya"ya getirmesi teklifi götürülmüştür. *George Landells*, 24 adet deve ve bunları kullanacak olan Samla adında bir Hintli ile Keşmirli Müslüman *Afganlılar Dost Muhammed ve Esan Han`ı*, 1860 senesinde beraberinde

---

[10] CMH Clark, **Select Documents in Australian History 1851-1900**, Angus & Robertson, Melbourne, 1955, p 664.
[11] Christine Stevens, **Tin Mosques and Ghantowns: A History of Camel Drivers in Australia**, Oxford University Press, Melbourne, 1989, s 13.
[12] Christine Stevens**, age**, s. 13.

Avustralya`ya getirmiştir.[13] Dost Muhammed ve Esan Han, Burke ve Wills şehri arasında seferlere başlamışlar ve Menindie Kampı`na yerleşmişlerdir.[14] Fakat Dost Muhammed kısa bir süre sonra kolundan aldığı bir deve ısırığı yüzünden vefat etmiştir. Arkadaşı Esan Han tarafından Menindie Kampı`nda defnedilmiştir.[15] Bu ilk deve taşımacılığında sağlanan başarılar sonucunda 1866 senesinde 124 deve ve 34 Afganlı deve sürücüsü daha Avustralya`ya getirilmiştir. Bu Afganlılar, Güney Avustralya'nın merkezi olan Adelaide şehrinde bulunan Beltana İstasyonu yakınlarında bir kampa yerleştirilirler. Bu kamp daha sonraları Beltana Kampı olarak adlandırılmıştır. Burada kendileri için küçük bir cami inşa eden Afganlılardan geriye birkaç mezar kalmıştır. Bu mezarlar, Avustralya`da o dönemde yaşamış olan Afganlıların dinsel ve kültürel kimliklerini yansıtması bakımından önemlidir.[16]

1870`ler ve 1880`ler, Afganlı devecilerin Avustralya`nın iç kesimlerine düzenlenen keşif seferlerine katıldıkları ve Avustralya'daki önemli projelerde yer aldıkları dönemlerdir. Bunlara örnek olarak 1870 – 1872 tarihlerinde telgraf hattının yapımı sırasında Afganlı Devecilerin hem yük taşımacılığında hem de hattın inşaatında fiilen çalışmalarını[17] Kamran adlı bir Afganlı devecinin, Temmuz 1873 tarihinde, sonradan Güney Avustralya Valisi Sir Henry Ayers`in soyadı ile adlandırılacak olan Ayers Kayası`nın (Ayers Rock) keşfif seferinde bulunmasını ve bu kayayı gören ilk yerli olmayan kişi olmasını[18], Afganlı Müslüman devecilerin 1870`li yıllarda Avustralya`da İslamiyetin kurusallaşması için ağırlıklı olarak yaşadıkları bölgelerde cami inşa etmelerini ve çoğunun bekar olarak geldiği Avustralya`da, geldikleri yere geri dönme ümitlerini yitirdiklerinde, taşralı İngiliz bayanlarla veya Aborjin denilen yerli kadınlarla evlenip, onlardan olan çocuklarını da kendi inanç ve kültürleri ekseninde yetiştirmeye çalışmalarını verebiliriz.[19]

Afgan kamplarında inşa edilen ve ağırlıklı olarak kerpiçten yapılan camiler daha sonraları şehirlerde ve daha sağlam bir şekilde inşa edilmeye başlanmıştır. Afganlı

---

[13] Bilal Cleland, **The History of Muslims in Australia**, Abdullah Saeed & Shahram Akbarzadeh (ed.), **Muslim Communities in Australia**, University of New South Wales Press Ltd., Sydney, 2001, p 15.
[14] Davut Dursun, **Avustralya, III. Ülkede İslamiyet**, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt:1, İstanbul, 1985, s 170.
[15] Christine Stevens, **Afghan Camel Drivers: Founders of Islam in Australia**, Mary Lucile Jones (ed), **An Australian Pilgrimage: Muslims in Australia from the Seventeeth Century to the Present**, Victoria Press, Melbourne, 1993, p 52.
[16] Christine Stevens, **Afghan Camel Drivers: Founders of Islam in Australia,** Mary Lucille Jones (ed), **An Australian Pilgrimage**, p 52.
[17] Bilal Cleland, **The History of Muslims in Australia**, Abdullah Saeed & Shahram Akbarzadeh (ed), **Muslim Communities in Australia** s. 17.
[18] Christine Stevens, **Tin Mosques and Ghantowns**, s 39.
[19] Christine Stevens, **Afghan Camel Drivers: Founders of Islam in Australia**,Mary Lucille Jones (ed), *An* **Australian Pilgrimage**, p 60.

devecilerin ve diğer müslüman toplumların da parasal olarak destekleri sayesinde Güney Avustralya`nın Adelaide şehrinde yapımına 1888`de başlanan ve 1890`ların başında yapımı tamamlanan Adelaide Camisi ile Batı Avustralya`nın Perth şehrinde 1905 tarihinde kurulan cami müslüman topluma hem dini hem de moral olarak kaynak olmuştur.

Avustralya`da İslamın kurumsallaşmasında Afganlı devecilerin yanı sıra Lübnan ve Şam Vilayeti bölgelerinden gelen müslümanların da katkısı olmuştur. Lübnan ve Şam Vilayeti toprakları 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu`nun idaresi altında bulunmaktaydı. Lübnan halkı, Katolik Maruniler, genellikle Lübnan Dağları`nda yaşayan Müslüman Dürziler ve Beyrut`la Lübnan`ın alçak kesimlerinde yaşayan Sünni Müslümanlar gibi çeşitli inançları temsil eden topluluklardan oluşmaktaydı. Uzun süre başlarında Emir Beşir II'nin bulunduğu Şihabi ailesinin etkin olması bu topluluklar arasında güçlükle de olsa bir denge kurmaktaydı. Fakat 19.Yüzyılın ortalarında özellikle Lübnan`da sosyal alanda ayrışmaların ortaya çıktığı bir dönem yaşanıyordu. Maruni Hıristiyanlar nüfus olarak kalabalıklaşınca, yaşadıkları köylerden Dürzi toprak sahiplerinin kontrolü altında bulunan topraklara doğru göç etmeye başladılar. Ayrıca Maruni Hıristiyan kesimin eğitim seviyesi ve toplum içi örgütlenmeleri de Dürzilere nazaran çok daha iyi idi. Dürzi toprak sahiplerinin egemenliğini kırarak Lübnan`da daha etkin bir konuma gelmek isteyen Maruni Hıristiyanların bu çıkışları Dürzi toplumunda tedirginlik yarattı ve Maruni Hıristiyan toplumuna karşı tavır almalarına yol açtı. Dürzi toprak sahiplerinin eski güçlerini korumak isteyişleri Marunilerin ise buna disrenmeleri bütün dengeleri sarstı. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, Lübnan`daki egemenliğinin devamını sağlamak ve bölgedeki huzursuzluğu gidermek amacıyla 1843 yılında Lübnan`ı Maruni ve Dürzi sancakları olmak üzere ikiye ayırdı.[20] Fakat Lübnan`ın güneyinde kalan Maruni ve Dürzi karma nüfuslu köylerde başlayan egemenlik çekişmesi kurulan düzeni çöküşe götürdü. 1845 senesinde Osmanlı Devleti Hariciye Nazırı Şekip Paşa yeni bir düzenleme[21] getirerek sorunu geçici de olsa bir çözüme kavuşturdu. Çözüm geçiciydi çünkü bölgedeki düzen ancak 1858 yılına kadar sürebildi. Din adamlarının kışkırtmaları sonucu Maruni Köylüleri arasındaki huzursuzluk giderek arttı. 1858 yılında Taniyus Şahin adlı bir demirci ustasının önderliği altında

[20] Andrew Batrouney & Trevor Batrouney, **The Lebanese in Australia**, Australasian Educa Press Pty Ltd., Melbourne, 1985, pp. 3-10.

[21] Şekip Paşa'nın getirdiği bu yeni düzenlemeye göre, Dürzi ve Maruni Bölgelerinde vergiler her dinin yerel btemsilcileri tarafından toplanacak, Maruni ve Dürzi bölgelerinde bu yerel temsilciler kendi dinlerine mensup kişilerin meseleleri ile ilgileneceklerdi. Bunun yanı sıra Maruni ve Dürzi bölgelerinde her din grubunu temsil eden aylıklı temsilcilerden oluşan bir meclis kurulacak ve bu meclis, kendi toplumlarını yönetecek olan kişilere danışmanlık yapacak ve toplumlarının meslelerinden sorumlu olacaktı. Bu düzenlemeler özellikle Lübnan'daki Maruniler üzerinde etkinliği olan Fransızları rahatsız etmiş fakat Mustafa Reşit Paşa"nın

ayakalandılar ve bir köylü cumhuriyeti kurdular.[22] Fransızlar Marunilerin hareketlerini desteklerken; İngilizler de Dürzileri silahlandırıyordu. Dürziler ve Sünniler bölgedeki eski etkinliklerini geri kazanmak için birlikte hareket etmeye başlayınca bölgede ipler yeniden gerildi. 27 Mayıs 1860 tarihinde bir grup Maruni`nin bir Dürzi köyüne baskın yapması, olayları karşılıklı toplu kıyım hareketleri boyutuna taşımıştır. Olaylar yalnızca Lübnan ile de sınırlı kalmamıştır. Beyrut`ta Hıristiyanların Müslümanlara saldırmaları üzerine, Suriye`nin Şam şehrinde de Müslümanlar Hıristiyanlara saldırmıştır. Bu çatışmaların faturası Lübnan ve Şam Vilayeti'nde yaşayanlara ağır olmuş; her dinden yedi ila on iki bin arası kişi hayatını kaybederken, 300 köy, 500 kilise, 40 manastır ve 30 okul tahrip olmuştur.[23] Bu çatışmalar sırasında Hollanda ve Amerika Konsolosları da öldürülünce, olay uluslararası bir mesele halini aldı. Osmanlı Devleti ve diğer Batılı devletler olaylara müdahale ederek ortamı düzene sokmaya çalışmışlar, Hariciye Nazırı Fuat Paşa`nın başarılı çalışmaları sayesinde bölgedeki Fransız etkinliği kırılmış, 9 Haziran 1861 tarihinde imzalanan Beyoğlu Protokolü ile de Lübnan`a özerk bir statü verilmiştir. Beyrut bu özerk statünün içine dahil edilmemiştir.

Lübnan zengin bir bölge değildi. Köy ekonomileri insanların ihtiyaçlarını karşılayamıyordu. Aynı zamanda siyasi ve dini çekişmeler de derin kopmalar oluşturunca Lübnan`dan dünyanın çeşitli bölgelerine göçler yaşanmaya başlamıştır. Göç edilen bölgelerden biri de Avustralya`dır. 1880`lerde Avustralya`ya gelmeye başlayan Lübnanlılar, Avustralya`nın Sydney ve Melbourne şehirlerine yerleşmişlerdir. Hıristiyan ve Müslüman dinlerine mensup bu insanların çok azı eğitilmiş geri kalan çoğunluk ise eğitimsiz ve vasıfsız kişilerden oluşmaktaydı. Lübnan`da bu kişiler, günlük yaşayıp, seyyar satıcılık, rençberlik, balıkçılık gibi gündelik işlerle uğraşıyorlardı. Lübnan`da hayat şartları giderek zorlaştığından bu kişiler Lübnan`dan göç etmeye başlamışlardır. Avustralaya`ya ilk ayak bastıklarında ise Amerika`ya geldiklerini sanan Lübnanlılar, Avustralya`daki ilk dönemlerinde de gündelik işlerde çalışmışlardır. George Batrouney adlı bir Lübnanlı, 1889`da Avustralya`ya geldiğinde yazları balıkçılık ile; kışları ise marangozluk yaparak geçimini sağlamıştır.[24]

çabalarıyla ve 18.10.1846 tarihinde Lübnan'a giderek bizzat yapılan düzenlemelerin kabulünü sağlamasıyla ortamdaki dalgalanmalar durulmuştur.

[22] Stanford J. Shaw & Ezel Kural Shaw, **Osmanlı İmaparatorluğu ve Modern Türkiye**, Cilt:2, E Yayınları, İstanbul, 1983, s. 183.

[23] Stanford J. Shaw & Ezel Kural Shaw, **age**, Cilt:2, s. 183.

[24] Andrew Batrouney & Trevor Batrouney, **age**, s. 20.

Bu dönemde Avustralya`ya gelen Müslümanların yaşam koşulları kolay değildi. Gerek Afganlı devecilerin gerekse Lübnanlı ve Suriyeli seyyar satıcıların 1890`lı yılların başlarında karşılaştıkları diğer bir sorun da toplumdan dışlanmaydı.

2. 1900 – 1960 YILLARI ARASI AVUSTRALYA'DA MÜSLÜMANLARIN VE TÜRKLERİN DURUMU

2.1 Müslümanların Dışlanması

Avustralya`da 1890`ların başından itibaren ekonomik olarak bazı sıkıntılar yaşanmaya başlanmıştı. İhracattaki daralma ve fiyatların düşmesi, bazı bankaların batması ve bunlara bağlı olarak yaşanan intihar olayları; Avustralya`daki toplumsal yapıyı sarsıyordu. 1896 yılından 1902 yılına kadar yaşanan kuraklık ise kırsal kesimde çalışan çiftçiler ile hayvancıları çok zor bir duruma düşürmüştü. Kırsal kesimdeki üreticiler, armatörler, maden sahipleri ve taşımacılık işiyle uğraşan kişiler kendi sektörlerinde ücret kesintilerine gittiler. Bu hareket sendikalarla işverenlerin arasında sorun yaratmıştı.[25] Ekonomik sorunlar ve yabancı insanların dini ve kültürel farklılıkları toplum içinde çekişmelere yol açmıştır. Afganlı devecilerin bu ekonomik ortamda kendi işlerine devam etmeleri, taşımacılık alanında faaliyet gösteren sendikalarla ve Avrupa kökenli diğer taşımacılarla karşı karşıya gelmelerine yol aç tı. Bu dönemde Afganlı devecilere karşı Batı Queensland bölgesinde, açıkça yürütülen karalama kampanyaları etkili olmuş, ırkçı bir söylem gündeme hakim olmuştur. Çinlilerin ve Afganlıların oluşturduğu ucuz işgücü, Avustralya`daki diğer İngiliz ve Avrupa kökenlilerin yaşam standartlarına olumsuz etki yapmaya başladığı için bu ırkçı söylem kendine yer edinebilmiştir.[26]

1901 yılı Avustralya`nın kolonizasyon döneminden Federal Avustralya`ya geçiş tarihidir. Ama aynı zamanda federal parlamento tarafından onaylanan ve göçmenlere Avustralya`ya girişte bazı katı kriterler getiren *"Immigration Restriction Act*" adı verilen göçmenliği sınırlayıcı yasanın yürürlüğe girdiği tarihtir. Bu yasayla Avustralya dışından Avustralya`ya göç edecek olan ve "beyaz ırktan" olmayan kişilere yönelik olarak düzenlenen sağlık ve dil alanlarını kapsayan testlerin uygulanması yürürlüğe konulmuştur. Bunun yanı sıra daha önce Avustralya`ya gelmiş olan ve Avrupa kökenli olmayan kişiler için de sertifika alma zorunluluğu getirilmiştir.[27] Bu, aslında Avustralya`nın "*White Australian Policy"* adı verilen ve 1850 – 1880 yılları arasında Çinlilere karşı sınırlayıcı olan politikaların, daha kapsamlı bir şekilde bütün Avrupa kökenli olmayanlara karşı

[25] Brian Fitzpatrick, **The British Empire in Australia 1834-1939***,* Macmillan of Australia, Melbourne, 1969, s. 132.
[26] Christine Stevens, **Tin Mosques and Ghantowns, A History of Afghan Cameldrivers in Australia,** s. 140 -*141*.
[27] Bilal Cleland, **Muslims in Australia***, A Brief History,* s. 32.

sistemleştirilmesidir.[28] Bu yasayı 1902 yılında *Roads Act* adı verilen başka bir yasa izler. Eyaletler arası serbest geçişlere sınırlamalar getiren bu yasa ile, özellikle Afganlı devecilerin Avustralya içinde taşımacılık yapmaları güçleşmiş ve onlara karşı ayrımcılık daha da artmıştır.[29] Bu yasa ile deve sahipleri taşımacılık yapmaya devam edeceklerse bir lisans belgesi çıkartacaklar ve her bir deve için kayıt ücreti ödeyeceklerdi. Bu yasaları 1903 yılında yürürlüğe konulan *Naturalisation Act*[30] izlemiştir. Müslüman Asyalılar için artık Avustralya`ya göç etmek çok zorlaşmış hatta geri göçler başlamıştı. Demiryollarının Avustralya`da gelişimine paralel olarak da develer aracılığıyla yapılan taşımacılık önemini yitirmişti. 1911 yılında Müslümanların nüfusu 2020 kişiye kadar gerilemişti.[31] Ağustos 1914`te İngiltere`nin Birinci Dünya Savaşı`na katılmasıyla Avustralya`daki Müslümanların ve özellikle Türklerin konumu daha zor bir hal almıştır. Birinci Dünya Savaşı süresince Türklerin ve Osmanlı coğrafyasıdan Avustralya`ya gelen diğer kişilerin düzenli olarak polis merkezlerine bildirilmesi zorunlu hale getirilmişti.[32] İngiltere ve Fransa`nın 5 Kasım 1914 tarihinde Osmanlı Devleti`ne savaş ilan etmesi ve bunun üzerine de 12 Kasım 1914`te Osmanlı Devleti`nin karşı savaş ilanı ve hemen ardından Sultan V. Mehmed Reşat`ın cihad çağrısı Avustralya`da da yankı bulmuştur.

1 Ocak 1915 tarihinde New South Wales Eyaleti`nin Broken Hill Kasabası`nda gelişen olaylar bu çağrının yankı bulduğunu kanıtlamıştı.

---

[28] Robert Tierny, **Migrants and class in postwar Australia**, Rick Kuhn, & Tom O`Lincoln, (ed), **Class&Class Conflict in Australia**, Longman Australia Pty. Ltd., 1996, s.95.
[29] Bilal Cleland, **Muslims in Australia**, A Brief History, s. 32
[30] Naturalisation Act: Bu yasa ile Avustralya`daki Avrupa kökenli olmayan göçmenlerin İngiliz vatandaşlığını elde etmeleri zorlaştırılıyordu. Bunun yanı sıra İngiliz kökenli olmayan diger Avrupalıların da Avustralya`da vatandaşlık hakkı elde edebilmeleri için iki sene ikamet etme şartı getiriliyordu.
[31] Davut Dursun**, age**, s. 171.
[32] Andrew Batrouney, & Trevor Batrouney, **age,** s. 20 – 21.

2.2 Broken Hill Trajedisi

Broken Hill kasabası, Avustralya`nın New South Wales Eyaleti`nin batısında yer alır. Kasabada 1880`li yılardan itibaren gümüş, bakır ve çinko madenleri çıkarılmaktadır.[33] Afganlı deveciler 1860`lı yıllarda Avustralya`ya gelip yerleşmeye başlayınca, yerleşim yeri olarak seçtikleri yerlerden birisi de Broken Hill kasabası olmuştur. Burada bir Afgan kampı kuran ve bir de cami inşaa eden deveciler Broken Hill`de bir Afgan topluluğu oluşturmuşlardır. Buradaki Müslüman topluluğa mensup, Molla Abdullah ve Kul Muhammed adlı kişiler 1 Ocak 1915 tarihinde yerel ve ülke çapında paniğe yol açan bir olay gerçekleştirmiştir..

Broken Hill kasabasında *Manchester United Lodges* şirketinin 1901 senesinden beri kendi üyeleri için geleneksel olarak düzenlediği piknik gezisi 1 Ocak 1915 Cuma günü yapılacaktı. *Silverton Tramway Company Limited* adlı demiryolu şirketinin özl olarak hazırladığı 40 tren, 1200 kadar yolcusuyla sabah saat 10.00"da Broken Hill Kasabası`nın 15 mil Kuzeybatısındaki Penrose Park`a gitmek için hareket etmiş; Kul Muhammed ve Molla Abdullah ise atlı dondurma arabalarıyla[34] tren hareket etmeden önce Broken Hill Kasbası`nın 2 mil dışında demiryoluna paralel olrak uzanan *Umberumberka* su boru hattının kenarına gidip mevzilenmişler, trenin gelmesini bekliyorlardı. Tren Broken Hill`den ayrıldıktan sonra yolculardan bazıları, üzerinde Türk bayrağı asılı dondurma arabasını demiryolunun kenarında görmüşler fakat kimse trene bir saldırı olabileceğini düşünmediğinden tren yoluna devam etmişti. Tren, Kul Muhammed ve Molla Abdullah`ın mevzilendiği yere yaklaşınca yolcular trene ateş açıldığını fark ederler. Tren`de bulunan 18 yaşındaki Alma Cowie, William Shaw hayatlarını kaybeder. Boru hattının rutin kontrolünü yapmak için trenin yanında motorsikletiyle giden, Alf Millard da başına isabet eden bir kurşun nedeniyle olay yerinde ölmüştür.[35] Trenin duraklaması sırasında, Shaw Hendry ve Paddy Low adlı kişiler trenden atlayıp, olay yerine en yakın evlerden birine gidip polise durumu haber vermişlerdi.[36]

Polis komiseri Miller ve bir kısım polis derhal harekete geçtiler. Bu sırada Molla Abdullah ve Kul Muhammed kasabanın batı tarafında kalan tepelere doğru kaçıyorlardı. Rocky Hill denilen mevkide yaşlı Thomas Chambell`in taştan inşa edilmiş tek odalı

[33] Graeme Aplin, S. G. Foster, Michael McKernan (ed), **Australians Events And Places***,* Fairfax, Syme & Weldon Associates, NSW, 1987, s. 127, 224 – 225.
[34] R. H. B. Kearns, **Broken Hill 1915 – 1939,** The Broken Hill Historical Society, Volume:3, Broken Hill, New South Wales, Australia, 1975, s. 4.
[35]Barrier Daily Truth, Broken Hill, Avustralya, 01.02.1915, s.3.

kulübesine varırlar. Thomas Champbell, Kul Muhammed ve Molla Abdullah`ın taşıdıkları tüfekleri görünce bir şeylerin yolunda gitmediğini anlayıp, kulübesine girip kapısını kapatır. Fakat bu sırada Molla Abdullah ve Kul Muhammed`in kapıya açtığı ateş sonucu karnından yaralanır. Molla Abdullah ve Kul Muhammed Cable Hotel`in güney batısında kalan *Quarts Rocks* kayalıklara sığınırlar. Burası ikilinin son direnç noktası olur. Broken Hill`de polis, askerler ve kasabadaki silah kulübünün üyeleri silahlanarak Molla Abdullah ve Kul Muhammed`in bulundukları kayalıkların çevresini sararlar. Silahlı çatışma saat 13.00 sularında sona erer. Molla Abdullah kayalıklardaki çarpışmada hayatını kaybeder. Kul Muhammed ise kaldırıldığı Broken Hill Hastanesi`nde ölür.[37] Fakat Broken Hill halkı olaydan çok etkilenmiş, Almanların ve Türklerin Birinci Dünya Savaşı`nda birlikte hareket ettiklerini düşündükleri için Delamore Sokağı`nda boş durumda olan Alman Kulübü`nü ateşe verirler. Bu olaydan sonra Afganlı devecilerin bulunduğu kampa yönelen kalabalığı, polis ve askerlerden oluşan kuvvetler Afgan Kampı`na giden yola barikat kurarak kalabalığı durdurup, herhangi bir olay çıkmadan dağıtmayı başarabilmiştir. Aynı gün Broken Hill`de yayınlanan *Barrier Miner* adlı gazetede olayla ilgili geniş bilgiler ile olayda ölen ve yaralananların kimlikleri veriliyordu. Olayda ölenlerin isimleri: Alma Cowie, Alf E. Millard, Lucy Shaw ve James Greig; yaralıların isimleri ise Mary Kavangh,Thomas Campbell, George F. Stokes, Alma Crocker, Rose Crabb ve polis memuru Robert Mills.[38] Vurularak öldürülen Molla Abdullah ve Kul Muhammed`in kimlikleri hakkında verilen bilgilerde, Molla Abdullah`ın Broken Hill`deki Afgan kampında 16 yıldan beri yaşadığı deve sürücülüğü ve kasaplık yaptığı, lisanssız hayvan kesimi yaptığı için, olay gününden birkaç gün önce para cezasına çarptırıldığı daha önceleri de yine aynı suçtan mahkemeye çıkarıldığı[39]; Kul Muhammed`in ise atlı arabasıyla kasabada dondurmacılık yaptığı, Molla Abdullah ile Afgan Kampında tanışıp dost olduğu, bu olayın Kul Muhammed tarafından planlandığı yer almıştır.[40] Olaydan üç gün sonra Molla Abdullah ve Kul Muhammed`in son mevzileri olarak mücadele ettikleri kayalıklarda, madenci James Patrick Lyons tarafından üç adet yazılı belge bulunmuştur. Bu belgelerden ikisi Urdu dilinde yazılmış ve Kul Muhammed ve Molla Abdullah`ın neden böyle bir girişimde bulunduklarını açıkladığı mektuplar; diğeri ise Kul Muhammed`in Türk ordusuna katılma başvurusunu belgeleyen

[36] The Conveyor, Broken Hill, Avustralya, Aralık 1964, s. 5.
[37] Barry Ellis**, Broken Hill 1883 – 1983,** T.&V. James Offset Printing, Mildura, Victoria, Australia, s. 45 – 46.
[38] The Barrier Miner, Broken Hill, Avustralya 01.01.1915.
[39] The Barrier Miner, Broken Hill, Avustralya 01.01.1915.
[40] The Barrier Miner, Broken Hill, Avustralya 01.01.1915.

belgedir.[41] Belgeler tercümeleri ile birlikte Polis Komiseri Miller tarafından kamuoyuna açıklanmıştır.[42] 6 Ocak 1915 Çarşamba günü *Barrier Daily Truth* adlı gazetenin ikinci sayfasında Molla Abdullah ve Kul Muhammed`in bıraktığı mektupların İngilizceye tercüme edilmiş halleri yayınlanmıştır. Bu mektupların İngilizce metinleri ve Türkçe çevirileri ise şöyledir:

Kul Muhammed`in mektubunun İngilizce metni ve çevirisi

"Gool Mahomed speaks and says,

I am a poor man and belong to Sultan Hamid`s country. I have been backward and forward to Turkey four times. I want to fight. I got no chance to fight there. Abdulhamid gave me a paper with his seal on it. I tie it up in my vest as I fight.

I kill your people because your people are fighting my country. I am doing this because I feel it so.

I never interfered with anyone here and no one interfered with me. I have no enemies. Nobody has told me to do it. And I told nobody.

As God is my witness. Nobody knows except us two."[43]

"*Kul Muhammed konuşuyor ve diyor ki,*

Ben Sultan Hamid ülkesinin mütevazi bir insanıyım. Savaşa katılmak amacıyla dört defa Türkiye`ye gidip geldim. Ancak orada savaşa katılma şansım olmadı. Sultan Abdülhamit, bana üzerinde mührü olan bir ferman verdi. Çarpışma esnasında bu fermanı yeleğime astım. İnsanlarınızı öldürmemin nedeni, sizin insanlarınızın ülkeme karşı savaşmakta olmasıdır. Bu işe girişmemin sebebi, içimden öyle geldiği içindir.

Burada ben kimseye karışmadım hiç kimse de bana müdahale etmedi. Düşmanım da yoktur. Hiç kimse bana bu işe teşebbüs etmem konusunda bir şey söylemedi ve ben de kimseye bir şey söylemedim.

Allah şahittir ki ikimizden başka kimse bu konuda bir şey bilmez."

Molla Abdullah`ın mektubunun İngilizce metni ve çevirisi ise şöyle,

[41] R. H. B. Kearns**, age**, s. 5.
[42] Barrier Daily Truth, Broken Hill, Avustralya, 06.01.1915.
[43] Barrier Daily Truth, Broken Hill, Avustralya, 06.01.1915.

"Molla Abdulla speaks,

I am a poor man and a poor sinner. Only we two know what we are doing. One day I got very worried because I was summoned to at the court. I asked them to forgive me, but they did not, and I have worried over it and been a very sorry man.

As I was thinking over it, Gool Mahomed came to me and I told him what I was thinking. When he told me his troubles, which were greater than mine, it ensued my heart. Then we both prayed to God that life was no more good or use to us.

No man interfered with us except at the court, and we had no enemies . Except that one day a long time ago I put on a turban and some larrriken child threw stones. I did not like it. And it is why I put on the turban today.

Nobody knows but God and us two what we are going to do. I swear it to God that this is true."[44]

"Molla Abdullah konuşuyor,

Ben zavallı ve günahkar bir insanım. Ne yaptığımızı sadece biz ikimiz biliyoruz. Bir gün mahkemeye çağrıldığım için çok kaygılanmıştım. Affedilmemi istedim ama beni affetmediler. Bundan dolayı çok endişeli ve üzgün bir kişi olmuştum.

Bir gün bu konuda düşünürken bana Kul Muhammed geldi. Ona düşündüklerimi açıkladım. O da bana benimkinden daha büyük olan dertlerini anlatınca kalbim yaralandı. Sonra ikimiz de Allah"a dua ettik ve canlarımızın bize daha fazla lazım olmadığını ifade ettik.

Hiç kimse ile bir takışmamız olmadı ve düşmanımız da yoktur. Yalnızca uzun bir zaman önce sarık giydiğim bir gün, bir grup yaramaz çocuk beni taşladı. Bu olay hoşuma gitmedi ve bugün yine sarık giymemin sebebi de o zaman ki olaydan dolayıdır.

Alllah'tan ve ikimizden başka niyetimizi hiç kimse bilmemektedir. Allah adına yemin ederim ki bu doğrudur."

Broken Hill`de yaşanan bu olayda, Molla Abdullah`ın Kul Muhammed`den ayrı olarak bazı duygusal karmaşalar içinde olduğu açıktır. Molla Abdullah, lisanssız bir şekilde et

kestiği için yerel otoritelerle sorun yaşamış ve bazı yaramaz çocuklar tarafından giydiği sarık yüzünden taşlanma olayına maruz kalınca kendisini yalnız ve dışlanmış hissetmiştir. Bu da Molla Abdullah`ı dışarıdan gelecek etkilere açık bırakmış olabilir. Kul Muhammed`in ise böyle bir girişimi planladığı geride kalan mektuplara göre anlaşılmaktadır.

Yapılan tarihsel araştırmalarda Kul Muhammed`in Hindistan sınırında doğmuş bir Afganlı Afridi olduğu ve olay sırasında 20`li yaşlarının başında bulunduğu ortaya çıkarılmıştır.[45]

Fakat olayın bazı yönleri yapılan araştırmalara rağmen aydınlanmamıştır. Kul Muhammed ve Molla Abdullah`dan olaydan sonra kalan mektupların Urduca olması, Martini Henry ve Snider marka tüfekleri nereden ve nasıl buldukları, Eğer Kul Muhammed 20 veya 25 yaşındaysa 4 defa Türkiye`ye gidip gelmesi ve Sultan Abdülhamid`den üzerinde mührü olan bir belge alması hususu, aldığı bu belgeyi öldürülmeden önce beline diğer mektuplarla bağlamasına ve olaydan sonra Avustralya Gazeteleri'nde bu belgelerin bulunduğundan bahsedilmesine rağmen resmi mühürlü belgenin ortada olmaması, Kul Muhammed ve Molla Abdullah'ın mezarlarının nerede olduğunun hala bilinmemesi gibi birçok soru karşımıza çıkmaktadır. Broken Hill`de Kul Muhammed`in Afgan kampında kaldığı barakada haşaş bulunması da bir diğer dikkate mucip olan noktadır.[46] Bütün bu yönleri ile ele alındığında olayın İngilizler tarafından tertip edilmiş bir propaganda aracı olabileceği yönü de akla gelmektedir. Çünkü Avustralya'nın Çanakkale Cephesi'ne sevk etmekte olduğu askerlerin devamlılığının sağlanması İngiltere için çok önemliydi. Bu konudaki bir aksama İngiliz İmparatorluğu'nun bütün savaş planlarını altüst edebilirdi. Avustralya Halkı'nın desteğini sağlamak amacıyla bu tarz bir olay gerçekleştirilmesi de ihtimal dahilinde görönmektedir.

Bütün aydınlanmamış noktaların ve net olmayan değerlendirmelerin yanı sıra, bu üzücü olay Avustralya`daki Müslüman toplumunun özellikle 1901`den sonra gayet sıkıntılı ve zor olan durumunu daha da zora sokmuştur. Broken Hill`deki Müslüman toplum bu olaydan korktuğu ve olası kötü gelişmelerden endişelendiği için Kul Muhammed ve Molla Abdullah`ın cenazelerinin kaldırılması ile ilgilenmemiş ve cenazeler Broken Hill`de bilinmeyen bir yere gömülmüştür.[47] Olaydan sonra Müslüman topluma karşı bulunulması

---

[44] Barrier Daily Truth, Broken Hill, Avustralya, 06.01.1915.
[45] R. H. B. Kearns, **age,** s. 5.
[46] R. H. B. Kearns, **age,** s. 5.
[47] R. H. B. Kearns, **age**, s. 5. ve ayrıca bkz., **Australasian Post**, Avustralya, 21.05.1981.

muhtemel olan saldılardan kaçınılması için gazetelerde itidal telkin eden yazılar yayınlanmıştır

. Aslında o dönemde Avustralya çok nazik bir durumda bulunuyodu. Birinci Dünya Savaşı`nda Avustralyalı, Yeni Zelanda ve İngiliz askeri birlikleriyle birlikte Müslüman Hintli ve Afganlı askerler de aynı safta çarpışıyorlardı. Avustralya`daki Müslüman topluma karşı gelişebilecek olumsuz hareketler İngiliz Ordusu'nda bulunan Müslüman askerleri olumsuz yönde etkileyebilirdi. Bunun için daha sakin davranılması Avustralya için daha faydalı olacaktı.[48]

Avustralya, Birinci Dünya Savaşından sonra da Asyalı Müslümanların ülkeye gelmesi konusunda da çok sıkı bir şekilde davranmış ve 1930`lu yıllarda, daha önce uyguladığı *"Beyaz Avustralya"* siyasetinin bir sonucu olarak daha homojen daha Avrupalı bir yapıya kavuşmuştur. 1920`li yıllardan 1950`li yıllara kadar olan dönemde Avustralya`ya gelen Müslümanlar ağırlıklı olarak Arnavutlar olmuştur. Ama bu çok yoğun yaşanan bir göç olmayıp sınırlı olarak yaşanmış bir göçtür. 1958 yılından itibaren Avustralya`nın dünya ekonomik şartlarının ve iç ekonomik şartların da zorlamasıyla *White Australian Policy* denilen Beyaz Avustralya siyasetini değiştirmesiyle Avustralya`da Müslüman toplum hızla artmıştır. 1947`de 2704 kişi olan Müslümanların sayısı 1971`de 22.311 kişiye ulaşmıştır.[49] Avustralya`daki Müslüman Toplumun 1950'li yıllardan sonra hızla gelişip güçlenmesinde Avustralya'ya göç eden Türklerin de önemli etkisi olmuştur.

[48] Barrier Daily Truth, Broken Hill, 02.01.1915
[49] Wafia Omar & Kristy Allen, **The Muslims in Australia**, AGPS, Canberra, 1997, s. 23.

2.3 Avustralya`da Türklerin Tarihsel Varlığı

Avustralya`daki Türk toplumunun tarihsel varlığı 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmakla beraber sayıca çok azdır. 19. yüzyılın sonlarına doğru Avustralya`daki Türk toplumunun sayısı kesin olarak bilinmemetedir. 1901 yılında 200 kişi kadar bir sayı tespit edilmişse de bu tahmini bir rakamdır.[50] Avustralya`ya 19. Yüzyılın sonlarında gelen Türkler bireysel nedenlerle gelmişlerdir. Bu dönemdeki Avustralya`ya yerleşen Türkler hakkında çok sınırlı bilgilere sahibiz. Hüseyin Ara Bey ve yeğeni Ahmet Bey`in Avustralya`ya göçleri Avustralya`daki ilk dönem Türk yerleşimcilerine örnek olarak verilebilir.[51]

19 Yüzyıl Avustaralya`sında Türkler için iz bırakan bir diğer gelişme ise Melbourne`de düzenlenen 1880-1881 ve 1888 Melbourne Uluslararası Sergileri`dir. Bu sergilerin önemi ise Osmanlı Devleti`nin Türkiye adı ile bu fuarlarda temsil edilmiş olmasıdır.

---

[50] Ahmet İçduygu, **Non-İntended Settlement And Ethnic Adaptation: The Case of Turkish Migrants**, Australian Population Association 4th National Conference, Brisbane, 31st August – 2nd September 1988, s.3.

[51] Türk Sesi Gazetesi, Melbourne, Avustralya, 28.10.1976, s. 4.

Not: Türk Sesi Gazetesinin 28.10.1976 tarihli sayısında, Hüseyin Ara Bey ve Yeğeni Ahmet`in Avustralya`ya gelişleri hakkında detaylı bilgiler Hüseyin Ara Bey`in torunu I. Kirby tarafından açıklanmıştır. Hüseyin Ara Bey ve yeğeni Ahmet, Türkiye`den İskoçya`yanın Glasgow şehrine gelmişler daha sonra bindikleri *Kent* isimli İngiliz gemisi ile Kasım 1892 tarihinde Avustralya`nın Melbourne şehrine varmışlardır. Kısa bir zaman sonra çiçekçilik yapmaya başlayan Hüseyin Ara Bey`i yerli halk Muhammed Hasan diye isimlendirmiştir. Valıklı bir ailenin kızı ile evlenen Hüseyin Ara Bey ve eşi zorlu günler yaşamaya başlar. Bu evliliği eşinin ailesi onaylamamış ve kızlarını Hüseyin Ara Bey ile evlendiği için reddetmişlerdir. Hüseyin Ara Bey 1915 yılına kadar Melbourne`de çiçekçilik yaparak ailesini geçindirmiştir. 1915 yılında Melbourne`den ailesi ile birlikte Geelong`a taşınan Hüseyin Ara Bey, burada küçük bir meşrubat fabrikası kuran Hüseyin Ara Bey kısa bir süre sonra ağma olduğu için işlerini yeğeni Ahmet Bey`e devreder. Fakat Ahmet Bey başarılı olamaz ve fabrika kapanır. Ekonomik olarak da zor duruma düşen Hüseyin Ara Bey, eşinin kiliseden yardım alma teklifini de geri çevirir. Bir olta takımı alarak balık tutmaya başlayan Hüseyin Ara Bey, tuttuğu bu balıkları kızlarının yardımıyla satarak, ailesinin geçimini temin etmiştir. Dört oğlu ve üç kızı olan Hüseyin Ara Bey`in, iki oğlu Birinci Dünya Savaşı`nda Avustralya ordusu mensubu askerler olarak Fransa"da Almanlara karşı savaşmışlardır. Hüseyin Ara Bey 27/8/1930 tarihinde vefat etmiştir.

2.4 Türkiye`nin 19. Yüzyıl Avustralya`sındaki Sergilere Katılımı

19. Yüzyılın ikinci yarısı endüstriyel kapitalizmin dünya çapında birleşmeye doğru gittiği ve endüstrileşmiş Avrupa Devletleri`nin sınırları aşarak bölgesel ekonomik yapıları dünya ekonomik sistemi olarak adlandırılan yapıya dönüştürmeye başladıkları dönemdir.[52] Uluslararası sergiler, ülkelere başta ekonomik alan olmak üzere siyasi ve kültürel alanlarda da kendilerini uluslararası platformda tanıtma fırsatı vermiştir. İlk kez 1851 yılında Londra`da düzenlenen uluslararası nitelikteki sergi, dünya çapında yaygınlaşan uluslararası sergi geleneğinin öncüsü olmuş Paris, New York, Dublin, Viyana, Philadelphia, Sydney, Melbourne, Amsterdam, Boston gibi önemli yerlerde de bu uluslararası sergi geleneği sürdürüldü. Osmanlı Devleti, uluslararası nitelikteki bu sergilerin öneminin farkındaydı. Ülkede tarım ve sanayi alanlarında olan gelişmeleri Avrupa Devletlerine göstermek ve uluslararası camiada varlığını temsil etmek için başta 1851 Londra Sergisi olmak üzere, 1855 Paris Sergisi, 1862 Londra II. Uluslararası Sergisi, 1867 Paris Uluslararası Sergisi, 1873 Evrensel Viyana Sergisi, 1893 Chicago Sergisi gibi uluslararası sergilere katılmıştır.[53] Ayrıca Osmanlı Devleti kendi ekonomik yapısını kuvvetlendirmek ve ülkede üretilen malların fiyat, kalite ve çeşitliliğini görmek, üreticinin sorunlarını tespit etmek amacıyla 9 Ramazan (27 Şubat 1863) tarihinde Sultanahmed Atmeydanı`nında ulusal nitelikli bir sergi tertip etmiştir.[54]

Aynı dönemde Avustralya`da da sergi düzenlemeleri gündemdedir. Avustralya hem ekonomik gelişimini hızlandırmak hem de dünya ekonomik sistemiyle bütünleşmek amacıyla yerel ve uluslararası sergilere önem vermiştir.[55] Avustralya`da kolonilerde yerel ve kolonilerarası sergiler düzenlenmekteydi. Viktorya`da 1854, 1866, 1872 ve 1875 tarihlerinde düzenlenen sergiler ve 1879 yılında Sydney`de düzenlenen uluslararası sergi bu alanda gösterilen gayretlerin güzel örneklerindendir.[56] 1880-1881 Melbourne Uluslararası Sergisi birçok ülkenin katılımına sahne olmuştur. Belçika, Avustuya-Macaristan, Amerika, Almanya, Çin, Hollanda gibi ülkeler bu sergiye katılmıştır. Osmanlı

---

[52] Gültekin Yıldız, **Ottoman Participation in World's Columbian Exposition (Chicago – 1893),** Türklük Araştırmaları Dergisi, 9, Mart 2001, s. 131.
[53] Rıfat Önsoy, **Osmanlı İmparatorluğunun Katıldığı İlk Uluslararası Sergiler ve Sergi-i Umumi-i Osmani (1863 İstanbul Sergisi),** Belleten, 185, Ocak 1983, s. 195-235.
[54] Semra Germaner, **Osmanlı İmparatorluğu"nun Uluslararası Sergilere Katılımı ve Kültürel Sonuçları**, Tarih ve Toplum, 95, Ekim 1991, s. 35.
[55] H. Peter Hoffenberg, **An Empire on Display: English, Indian and Australian Exhibitions from the Crystal Palace to the Great War,** Berkeley, University of California Press, 2001.
[56] John Parris & A. G. L. Shaw, **The Melbourne International Exhibition 1880-1881**, The Victorian Historical Journal, 202, November 1980, pp. 237-254.

Devleti de Türkiye[57] adı altında bu uluslararası sergilere, Avrupa ve Amerika`daki katıldığı sergilerden farklı olarak, gayr-i resmi bir şekilde katılarak, Melbourne`de 1880-1881 ve 1888`de düzenlenen sergilerde temsil edilmiştir.[58] 1880-1881 Melbourne Uluslararası Sergisi`nde Türkiye, Melbourne Sergi Binası *(Melbourne Exhibition Building*)`nda yer alan küçük pavyonda Yunanistan standının yanında sergiye katılmış ve sergide Türkiye`ye 400 Sq Ft. tanıtım mekanı ayrılmıştır.[59] Sergide Türkiye standlarında *Skinnze Biraderler (Skinnze Brothers)* tarafından Avustralya`ya getirilen Türk halı, kilimleri ile Michel Bichara adlı diğer bir tüccar tarafından da Kudüs ve Beytüllahim`den getirilen deri ürünleri ve süs eşyaları sergilenmiştir. Türkiye, 1880-1881 tarihinde Melbourne`de yapılan bu uluslararası sergiden yedi yıl sonra 1888 yılında yine Melbourne`de, Yüzyıl Uluslararası Sergisi (*Centennial International Exhibition Melbourne 1888-1889*) olarak düzenlen bir diğer sergıye de katılmıştır. Türkiye bu sergıde 3072 Sq. Ft. büyüklüğünde bir pavyonda temsil edilmiştir.[60] Sergide Türkiye standlarında Doğu`ya özgü süs eşyaları, deriden üretilmiş malzemeler ile kimyasal ve ilaç ürünleri başlığı altında yer alan işlenmiş afyon ürünleri sergilenmiştir.[61]

[57] Not: 1920'lere kadar Batı Literatürü'nde Osmanlı Coğrafyası'na verilen ad Türkiye'dir. Türk kimliği ile Müslüman kimliği birlikte değerlendirilmiştir. Avustralya'da düzenlenen 1880-1881 yılı Uluslarası Melbourne Sergisi ve 1888 Melbourne Yüzyıl Sergisi resmi kataloglarında da Türkiye adı geçmiştir. Katılımcıların Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşayan levantenlerden oluşması ve bu kişilerin her iki sergide de Türkiye standlarında ürünlerini sergilemesi de anlamlıdır.

Oryantalist çalışmalar incelendiğinde bu adlandırmanın birçok örneğini görebiliriz. Fransız entellektüel Eugene Morel, *Türkiye ve Reformları* adlı eserinde, 19. Yüzyıl Osmanlı Devletini ekonomik, sosyal ve idari açılardan ele alırken İmparatorluk coğrafyasını ve halklarını Türkiye adı altında ele alıp incelemesi konunun basit bir adlandırma tercihinin ötesinde Türk ve Müslüman Kimliğinin Batılı entellektüelin zihninde Türkiye adı ile özdeşleşmesine tanık oluyoruz.

[58] **Centennial International Exhibition Melbourne (1888-1889)**,Official Record, Published by Authority of The Executive Commissioners, Sands & McDougall Limited Printers, Melbourne, 1890. p. 127.

[59] **Melbourne International Exhibition (1880-1881),** Offical Record, Published By The Authority of The Commissioners, Mason, Firth & M`cutcheon, Melbourne, 1882, p. lix.

[60] **The Centennial International Exhibition (1888-1889)**, Official Record, Authority of the Executive Commissioners , Sands & McDougall Limited Printers, 1890. s. 125.

Fuarda Türkiye`yi temsil eden stand sahiplerinin isim listesi ise şöyledir:

1888-1889 Melbourne Yüzyıl Uluslararası Fuarına Türk Pavyonunda Katılan Katılımcıların İsim Listesi[62] (Tablo 1)

Abon, J. J.	*Elişi deriler, süs eşyaları, vb...*
Attala, M.	*"*
Cannon, J.	*"*
Dabdob, J.	*"*
Mowbareh, B.	*"*
Sleby, C.	*"*
Waede, J.	*"*
Icard, André	*İşlenmiş afyon*

Her iki sergide de Türk standları sınırlı sayıda katılıma sahne olmuştur. Avrupalı, Amerikalı ve Avustralyalı katılımcılarının sergiledikleri ürünlerin[63] yanında Türkiye Pavyonu`nda yer alan katılımcıların sergiledikleri ürünler fazla ilgi çekmemiştir. Bu yalnızca Avustralya`daki sergilere özgü değil, aynı zamanda Osmanlı Devleti`nin katıldığı diğer sergilerde de yaşanan olaydır. Osmanlı Devleti`nin katıldığı Londra`daki 1851 sergisi için Vak`a-nüvis Ahmet Lütfi Efendi`nin değerlendirmesi Avustralya`daki sergilerde de niçin Türkiye`nin istenilen başarıyı gösteremediği hakkında bir fikir vermesi açısından önemldir. *"Umûm sergilerden maksad-ı asli olan te`atî-yi ma`lûmât ve mer`iyyât bizce beyne'l-isneyn olamadı. Biz yalnız iyi fenâ nemiz var ise meydana koyup öğrettik. Avrupalı`nın sergiye vaz`ettikleri âsâr-ı sına`iyye ve acîbesinden bir şey telâkki edemeyüp yalnız onların yaptıkları şeyleri mubâya`a ile hâzır paralarımızı fedâ eyledik."*[64] Türkiye, Avrupalı devletlerin ve Amerika`nın endüstriyel gelişimlerine ayak uyduramadığı için uluslararası sergilerde daha mütevazi bir seviyede ilgiye mazhar olmuştur.

---

[61] **The Centennial International Exhibition (1888-1889),** Official Record*,* s. 572.
[62] **The Centennial International Exhibition (1888-1889),** Official Record*,* s. 572.
[63] Elizabeth Willis, **The Royal Exhibition Building, Melbourne, A Guide**, Museum Victoria, Melbourne, 2004.
[64] Münir Aktepe (ed),**Vak`a-nüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi**, **v. IX ,**İstanbul, 1984, s. 49

Melbourne`de düzenlenen uluslararası sergiler Türkiye`nin Avustralya`da tanıtılması açısından önemli olmuş ve Türkiye-Avustralya ilişkilerinin başlangıcını oluşturan tarihi zemini de teşkil etmiştir.[65]

[65] Turkish – Australian Assembly,

2.5 Avustralya`daki Türk Toplumu'nun Oluşumu

1948 yılında Kıbrıslı Türklerin Avustralya`ya gelmeye başlamalarına kadar Avustralya`daki Türk toplumunu kurumsal bazda değerlendiremeyiz. 1950`li yılların başına kadar Avustralya`daki Türk nüfus çok sınırlı kalmıştır. 1948 yılından itibaren Kıbrıs`tan, On İki Ada`dan ve Bulgaristan`dan[66] gelen Türkler ile Avustralya`daki Türk toplumu kurumsallaşmaya başlamıştır. Birinci Dünya Savaşı döneminde Avustralya`daki Türk nüfus dikkatle izlenmiş ve Türklerin Avustralya`ya girişleri yasaklanmıştı. Savaştan sonra ilişkiler normalleşmeye başladıysa da Avustralya`ya Türk göçü çok sınırlı kalmıştır. Türklerin Avustralya`ya gelişlerine göre genel anlamda bir sıralama yapılırsa, mülteci olarak gelen az sayıda Türk; sonra Türk uyruklu olan Rumlar, daha sonra İngiliz Pasaportu taşıyan Kıbrıslı Türkler ve en son olarak da göçmen olarak Türkiye`den gelen Türkler diye bir sıralanabilir.[67] Bunun yanında Bulgaristan`dan, Batı Trakya`dan, Doğu Türkistan`dan, Tataristan`dan[68] da az sayıda da olsa Türkler Avustralya`ya gelmiştir.

---

[66] David Cox, **Turks in Australia, Welfare Of Migrants** (içinde), Australian Government Publishing Service , Canbera, 1975, p. 71.
[67] Julie Marcus & Jean Martin, **Avustralya'da Türk Göçmenleri**, Margaret Bainbridge (ed.), **Dünyada Türkler** (içinde), Say Yayınları, İstanbul, 1995, s. 314.
[68] Rüstem Sadri, **Tatars,** James Jupp, (ed.), **The Australian People, An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins**, Cambridge University Press, 2001, s.703 – 704.

3. AVUSTRALYA'DAKİ TÜRK DİASPORASI'NIN KURUMSALLAŞMASI VE OKYANUS ÖTESİ YURTTAŞLIK

3.1 Kıbrıslı Türklerin Avustralya`ya Göçleri

1948-1950 yılları arasında Avustralya`ya gelerek yerleşen Kıbrıslı Türkler Avustralya Türk toplumunun hem kurumsallaşmasında hem de sonradan Avustralya`ya gelecek olan Türklere önderlik etmede önemli rol oynamıştır. 1950`li yıllarda Kıbrıs`ta başlayan iç huzursuzluklar ve EOKA terörü Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs`tan göç etmelerine sebep olmuştu. Kıbrıslı Türklerin göç ettikleri ülkelerden biri de Avustralya`ydı. 1948-1956 yılları arası Avustralya`nın Melbourne şehrine gelen Kıbrıslı Türkler, önceleri buluşmak ve hasret gidermek için Arnavutların ve Rumların kahvehanelerinde toplanmışlardır.[69] Daha sonraları kendi derneklerini kurma kararını verip Kasım 1956 tarihinde *The Cyprus Turkish Association of Victoria* adını verdikleri derneklerini 588 Rathdowne St. Nth. Carlton`da satın aldıkları bina da kurmuşlardır. Kıbrıs Türkleri Derneği üyeleri 1956 yılında Avustralya`nın Melbourne şehrinde düzenlenen 1956 Olimpiyat Oyunları`na katılan Türk Olimpiyat Takımı ile yakından ilgilenmişlerdir.[70] Dernek faaliyetleri arasında, Kıbrıslı Türk çocukları için Türkçe dil kursları düzenlemek, haftasonları dernek binasında halk oyunları çalışmaları yapmak gibi etkinlikler organizasyonu da vardır. Ayrıca dernek merkezi dini faaliyetler için de kullanılmıştır. 1963-1974 arası dönemde Kıbrıslı Türkler Avustralya`ya dalgalar halinde yerleşmeye başlamışlardır. Bu göç hareketine Kıbrıs`taki iç huzursuzluklar ve Rum toplumunun baskıları neden olmuştur. 1968 yılında Türkiye`den Avustralya`ya gelen göçmen Türk işçilerini Sydney ve Melbourne Havaalanları`nda karşılamışlar ve Avustralya`daki ilk dönemlerinde onlara yardımcı olmaya çalışmışlardır. Avustralya`daki Kıbrıs Türkleri 1969 yılında *Royal Park Soccer Club* adı altında bir futbol kulübü kurmuşlardır. Yüzlerce gence futbol eğitimi veren bu kulüp daha sonraları *Royal Richmond Soccer Club* adını almıştır. 2000`li yıllarda ise Viktorya Eyaleti`nin birinci liginde *Albion Turk Gucu Soccer Club* adıyla futbol faaliyetlerini sürdürmektedir. Avustralya`daki Kıbrıs Türk toplumunun nüfus ve gereksinimleri artınca Carlton`daki dernek binası satılarak, Ekim 1975 yılında açık artırma

[69] Hasan Sayar, **Avustralya'daki Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıs Sorunuyla İlişkileri**, Avustralya'da Elele, Sayı:34, Temmuz-Eylül 2004, s. 13.
[70] Ahmet Ali, **Turkish Cypriots in Australia**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **Victorian Turkish Community: A brief History of Turkish Community in Australia and the activities of Moreland Turkish Education and Social Affairs Center**, Melbourne, 2002, s.17.

yoluyla satışa sunulan yeni binalar $105.000 Avustralya dolarına satın alınmıştır. 1980`lerde Kıbrıslı Türkler Ballarat Rd. Sunshine adresinde çok amaçlı toplum merkezleri olan ve *Cyprus Turkish Islamic Council* adını verdikleri merkezlerine yerleşmişlerdir. Bu yerleşim süreci yirmi yıllık zorlu bir dönemi ve çok sayıda gönüllünün desteğini gerektirmiştir.

Avustralya`daki Kıbrıs Türkleri`nin ilk dönem yerleşimleri hakkında genel bir bilgi vermek açısından Avustralya`daki Kıbrıs Türklerinden Fatma Faruk, Hüseyin Hasan ve Mustafa Hüseyin'in Avustralya`ya göç edişlerine bağlı biyografilerini ele almak faydalı olacaktır.

Fatma Faruk,

Fatma Faruk, Ekim 1955 tarihinde on yaşındayken Avustralaya`ya gelmiştir. Fatma Faruk`un babası ise daha önce 1951 yılında Avustralya`ya gelmiş ve ailesinin yerleşmesi için bir altyapı oluşturmuştur. Fatma Faruk'un babasının uyguladığı göç etme ve yerleşme metodu, Avustralya`ya göç eden ailelerin izledikleri ortak yol olmuştur. Fatma Faruk ve ailesi 1955 yılında Batı Melbourne`de yaşamaya başlamış ve burada ilkokula gönderilmiştir. Fatma Faruk, okulda İngilizce bilgisi yetersiz olduğu için iletişim kurmakta ve dersleri takip etmekte zorlanmış ve kişisel olarak toplumsal izolasyona uğramıştır. İki yıl süren zorlu bir alışma sürecinden sonra izole olmuş durumundan sıyrılmaya başlar.

Fatma Faruk, o dönemde 250 kadar Kıbrıslı Türk ailenin Melbourne`de olduğunu ve bu ailelerin büyük bir aile gibi güzel ilişkilere sahip olduğunu ifade etmiştir. 1968`de eğitimini tamamlayan ve evlenip çocuk sahibi olan Fatma Faruk, Göçmenlik İşleri Departmanı`nda çalışmaya başlar. Bu departmanda çalışan ilk Türkçe konuşan kişi olması sebebiyle 1968 yılında Türkiye`den Melbourne gelen Türk göçmenlerin sorunları ile ilgilenilmesinde çok faydalı olmuştur. 1984 yılından bugüne Avustralya Türk Derneği tarafından Mentone `da kurulan Çocuk Bakım Merkezi`nde çalışan Fatma Faruk, kendi çocukluğundaki yaşadığı sıkıntıları yeni nesiller yaşamasın diye çalışmalarına devam etmektedir[71]

Hüseyin Hasan,

[71] Fatma Faruk, **Fatma Faruk**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **age**, s. 19.

Hüseyin Hasan, 11 Mayıs 1930 tarihinde Kıbrıs Cihangir`de doğmuş ve 17 Mayıs 1951`de 21 yaşındayken Avustralya`ya gitmeye karar vermiştir. Bir sene önce Avustralya`ya göç eden kuzeni Kemal Halil`in aracılığı ve yardımı ile Avustralya`ya gelmiştir. 1953 yılında da Hüseyin Hasan`ın kardeşi Mehmet, Avustralya`ya gelir. Hüseyin ve Mehmet kardeşler, çeşitli işlerde çalışırlar.

1950`li yıllarda Kıbrıs`tan Avustralya`ya göç eden Türklerin amacı yeterli miktarda para biriktirden sonra Kıbrıs`a geri dönmekti. Fakat göçmenlerin çoğunluğu bu isteklerini, yaşam koşullarının değişmesi nedeniyle temelli yerleşim ve Avustralya vatandaşlığından yana kullanmıştır.

Hüseyin Hasan, Avustralya`ya gelişinden beş yıl sonra kendisi gibi Kıbrıs`tan Avustralya`ya göç etmiş Pervin Osman ile 1956 yılında evlenmiştir. 1956 ile 1961 tarihleri arasında Hüseyin Hasan ve Pervin Osman çifti iki kız bir oğlan çocuğu sahibi olurlar. 1961 yılında Geelong`tan Melbourne`e taşınan Hüseyin Hasan ve ailesi, çocuklarını Melbourne`de yetiştirmeye çalışırlar. Hayat ilk dönemlerde gayet zor olmuştu. Dil, din ve kültür bakımlarından uyum sağlanmasındaki güçlükler Avustralya`ya gelen bütün göçmenler gibi Hüseyin Hasan ve ailesini de etkilemiştir.

1960`lı yıllardan 1979`a kadar inşaat sektöründe çalışan Hüseyin Hasan, 1979`dan itibaren inşaat sektöründeki daralma sonucunda Ford Motör Şirketi`nde (Ford Motor Company) çalışmaya başlamış ve 1991 yılında da emekli olmuştur. 5 Mart 1992 tarihinde vefat eden Hüseyin Hasan, Avustralya`daki 40 senelik yaşamında sadece iki defa Kıbrıs`a gidebilmiştir.[72]

Mustafa Hüseyin,

Kıbrıs Larnaka doğumlu Mustafa Hüseyin, aılesiyle birlikte, 17.10.1968 tarihinde Kıbrıs'tan yola çıkmış 05.11.1968 tarihinde Melbourne'e gelmiştir. 5 ay kadar hanımının akrabalarında kalan ve geldiğinin ikinci günü bir süt fabrikasında çalışmaya başlayan Mustafa Hüseyin'in ilk aldığı haftalık ücret 57 Avustralya dolarıdır. Mustafa Hüseyin, kısa bir süre sonra, o günün şartlarına göre 15 bin dolara kendi evini almıştır. Aldığı evin çalıştığı iş yerine uzak olması dolayısı ile araba alması gereken Mustafa Hüseyin'in bu amacı ilk başlarda sonuçsuz kalmıştır. Çünkü İngilizce bilmediğinden ehliyet almak için

[72] Tanur Hasan, **Hüseyin Hasan**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **age**, s. 20.

yapılması gereken başvuruları yerine getirememiştir. Çalıştığı firmada işe sabah çok erken saatlerde başlaması gerektiğinden, her sabah erken saatlerde yürüyerek ulaşımını sağlamaya çalışmıştır. Fakat yolda bazen polis durdurup sorular sorduğunda derdini anlatamamanın güçlüğünü, bütün diğer dil bilmeyen göçmenler gibi yaşamıştır. Mustafa Hüseyin, iki yıllık bir çabadan sonra İngilizce dil sorununu aşabilmiştir. Yabancı dil problemi ortadan kalkınca ehliyet almak gibi diğer resmi işlemler de çok daha kolaylaşmıştır. Mustafa Hüseyin, Avustralya'daki Türk Toplumu'nun günümüzde geçmişe oranla çok daha iyi bir durumda olduğunu kendi değerlendirmelerine eklemiştir.[73]

Bu tarihsel hikayeler, diğer birçok göçmen Kıbrıslı Türk ve Türk`ün göçle şekillenen kaderidir. Avustralya`nın coğrafi konumundan kaynaklanan uzaklık, Avustralya`da yaşayan göçmen kitleyi kendi geldikleri topraklardan kopuk bir halde yaşamaya mahkum etmiştir. Bu kopukluk, göçmen olarak yaşadıkları ülkenin kültürel baskısı olmasa bile, kendiliğinden asimilasyona yol açmıştır.

Avustralya`da Kıbrıs Türklerinin yerleşimlerini yaygınlaştırdığı dönemde, 1967 yılında, Avustralya ve Türkiye hükümetleri arasında imzalanan anlaşma gereğince Avustralya`ya Türk göçmenler 1968 yılı itibarıyla gelmeye başlamışlardır. Bu aynı zamanda Avustralya`daki Türk varlığının ana gövdesini oluşturan sürecin de başlangıcını teşkil etmektedir. Yine aynı dönemde Avustralaya'da Batı Trakya Türk Toplumunun oluşumunu görüyoruz. Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen büyük göçü ve Avustaralya'daki kalıcı Türk yerleşimini ele almadan önce Batı Trakya Türk Toplumu'nun göç ve Avustralya'ya yerleşimlerini ele almak genel tarihsel sürecin bütünlüğünün korunması açısından daha doğru olacaktır.

[73] Mustafa Hüseyin, **Mustafa Hüseyin**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **age**, s.16.

3.2 Avustralya`da Batı Trakya Türk Diasporasının Oluşumu

Batı Trakya, coğrafi olarak, Doğudan Türkiye`ye, Kuzeyden Bulgaristan`a, Batı`dan bir parçası olduğu Yunanistan`a ve Güneyden de Ege Denizi ile sınırlı olan bölgedir. 1354 tarihinde Osmanlı Devleti`nin egemenliği altına giren Batı Trakya toprakları, 559 yıl Osmanlı idaresi altında kalmıştır. 31 Ağustos 1913`te kurulan Garbi Trakya Cumhuriyeti ile bağımsız bir devlet haline gelmiş ve İngiltere tarafından tanınmıştır. Fakat dönemin İstanbul Hükümeti tarafından tanınmayınca kendisini fes etmek durumunda kalır. Böylelikle 57-58 günlük Garbi Trakya Cumhuriyeti 25 Ekim 1913 tarihinde kısa ömrünü tamamlamıştı. Geriye bayrağı, parası ve mühürü hatıra olarak kalmıştır.[74]

24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması ile Batı Trakya Türkleri Yunanistan`da azınlık olarak bırakılmıştır. Antlaşma da azınlık hakları güvence altına alınmakla birlikte, iki ülke arasındaki siyasi duruma göre Batı Trakya Türkleri`ne karşı Yunan Hükümetlerinin de tavırları şekillenmiştir. Batı Trakya Türklerine karşı Yunanistan Hükümetleri tarafından 1950`li yıllarda gösterilen sınırlı yumuşama[75] 1960`lı yıllarda Kıbrıs`taki olumsuz gelişmelerin de etkisiyle değişime uğramıştır. Yunanistan Batı Trakya Türklerine karşı daha baskıcı ve müdahale de bulunur hale gelmiştir. Bu durumdan rahatsız olan Batı Trakya Türk toplumu Yunanistan sınırları içinde temel haklar ve ekonomik haklar bağlamında hareket edemez hale gelince yurtdışına göç etmeye başlamıştır. Bu göçler başta Türkiye olmak üzere Batı Almanya, Amerika, İngiltere, Avustralya ve Hollanda gibi ülkelere yönelmiştir.[76]

Batı Trakya`dan Avustralya`ya ilk göç, Kızılağaçlı Mehmet Hacıoğlu ve ailesinin, iki yıl süren zorlu bir uğraşıdan sonra, 23 Eylül 1969 tarihinde Melbourne`e gelmesi ile başlamıştır. Hacıoğlu Ailesi Mildura yakınlarındaki Bonagilla Kampı`na götürülür, kısa bir süre sonra Melbourne`ün 18 km. Kuzeyindeki Broadmeadows Göçmen Kampı`na geçer. Daha sonra Batı Trakya Türkleri`nin ağırlıklı olarak yerleşim yeri için seçtikleri Prahran`a

---

[74] Ayşe Aday, **Batı Trakya Tarihi**, Avustralya'da Elele, Sayı:33, Melbourne, Haziran 2004, s. 12-21.

[75] Not: Yunanistan ve Türkiye arasında 1951 yılında imzalanan Kültür Antlaşması"ndan sonra 1952 yılında Celal Bayar Lisesi"nin Yunanistan"da faaliyete geçirilmesi, Yunanistan"da 1954 yılına kadar Müslüman azınlık olarak nitelenen Türk Azınlığı"a, 27 Aralık 1954 tarihinde Papagos Hükümeti ve Trakya Genel Valisi G. Fesopulos"un Rodop ile belediye ve kasabalara "Acil" damgasıyla gönderilen resmi evrakta: "*Hükümet başkanının emri üzerine, bundan böyle "Müslüman" yerine "Türk" ibaresi kullanılması rica edilmektedir."* diye belirtilip, yerel devlet birimlerinin de buna dikkat etmesinin talep edilmesi, 5 Ocak 1955 tarihinde yayınlanan A 202 sayılı genelge ile Batı Trakya"daki Türk varlığını tanınması ve Türk ilkokul ve Birliklerinin statülerinin tanınarak iç hukukunda tescil edilmesi gibi olumlu adımlar, 1950 - 1960 yılları arasındaki sınırlı yumuşamaya örnek teşkil etmektedir.

[76] Paul Hidiroglou, **Western Thrace, In The Light of The National Ideal of The Turks**, Herodotos, Athens, 1990, s. 27-29.

yerleşmişlerdir. Bundan sonra Prahran bölgesine yerleşmek Batı Trakya Türkleri için bir prensip haline gelmiştir.[77]

Hacıoğlu ailesinden sonra ikinci olarak Feyiz Mehmet (Mehmetoğlu) ailesi Avustralya`ya gelmiştir. Ardından Doğancalı Halil Ahmetoğlu, Mehmet Haliloğlu ve Taşkınlardan Mehmet Mehmetali aileleriyle birlikte Avustralya`ya gelmiştir. 17 Aralık 1970 tarihinde on beş aile ve iki bekar gencin bulunduğu kalabalık bir grubun Batı Trakya`dan Avustralya`ya gelmeleri ile Avustralya`daki Batı Trakya Türkleri`nin nüfusu bir anda çoğalmaya başlamıştır. Port Melbourne ve Broadmeadows göçmen kampına götürülen bu grup kısa bir süre sonra oradan ayrılıp, kendilerinden önce gelen Batı Trakya Türkleri gibi Prahran bölgesine yerleşmiştir. Batı Trakya`dan Avustralya`ya ilk gelen Türkler, genellikle Atina`dan dört saat süren bir uçak yolculuğundan sonra Habeşistan gelirler, oradan *Patris* veya *Ellinis* isimli gemilerle on beş gün süren bir deniz yolculuğundan sonra Melbourne ulaşırlardı. Bunun yanında Atina`dan otuz gün süren uzun bir deniz yolculuğundan sonra Melbourne gelenler de olmuştur. Gemi ile zorlu olan ulaşım, 31 Aralık 1972 tarihinde Atina`dan Melbourne gelen Nadir Celil ve ailesiden sonra yerini uçakla ulaşıma bırakmıştır.

İlk yıllarda İngilizce lisan eksikliği yüzünden birçok zorluklarla karşılaşan Avustralya Batı Trakya Türk toplumu, Yunanca bildiklerinden Avustralya`ya daha erken dönemde yerleşmiş olan Yunanlılardan yardım alarak sorunlarını gidermiştir. Batı Trakya Türkleri ilk dönemlerde Holden Otomobil Fabrikası ile Red Tulip Çikolata Fabrikası`nda çalışmışlar, Avustralya`ya uyum sağladıkça değişik iş alanlarına da yönelmişlerdir.

Türkiye ve Kıbrıs`tan gelen Türkler gibi Batı Trakya Türkleri de belli bir süre çalışıp para biriktirdikten sonra geri dönmeyi planlamalarına rağmen bu planları Avustralya`da birkaç sene yaşadıktan sonra Avustralya`ya temelli yerleşim yönünde bir değişime uğramıştır.[78] Batı Trakya Türkleri çalışma ve yerleşim düzenlerini kurdukça kendi etnik kimliklerini korumak, çocuklarına dil ve din eğitimlerini verebilmek, Avustralya`da etnik kimliklerini muhafaza edebilmek, aralarında sosyal dayanışmayı sağlayabilmek gibi çeşitli nedenlerle birlikte hareket etmeye başlamışlar ve daha sonra da etkin bir sivil toplum kuruluşu olacak olan *Avustralya Batı Trakya Türkleri Derneği* (A.B.T.T.D)`nin temellerini atmışlardır. İlk dönemlerde kendilerine ait bir mekanları olmadığı için Avustralya`daki Batı Trakya Türk Toplumu ile ilgili konuları tartışmak ve aynı zamanda haftasonları

[77] Memet İmam-Hüseyin, **Avustralya'da 25. Yılımızı Kutluyoruz,** Avustralya'da Elele, Sayı: 16, Melbourne, Kasım-Aralık 1995. s. 1- 5.
[78] Ahmet İçduygu, **agm**., s. 1-3.

birbirleriyle görüşebilmek için Prahran semtindeki High Street üzerindeki küçük bir parkta buluşuyorlardı. 25 Aralık 1971 tarihinde Mehmet Hacıoğlu`nun 71 Perth Street Prahran`daki evinde yapılan bir toplantı ile Avustralya`da Batı Trakya Türk Derneği`ni kurma çalışmaları başlatılmış oldu. Fakat bazı nedenlerden dolayı dernek kurma çalışmaları birkaç senelik süre için duraksamaya uğramıştır. Dernek kurma faaliyetlerinin duraksamaya uğramasına rağmen Batı Trakyalı Türk çocuklarının eğitimlerine gerekli önem gösterilmeye çalışılıyordu. İlk eğitim çalışması bir başlangıç ve teşvik niteliğinde de olsa, Batı Trakyalı öğretmen olan Ahmet Çakıroğlu`nun evinde beş altı çocuğun katılımıyla başlamıştır. Batı Trakya Türk Toplumu kendi aralarında yaptığı toplantılarda daha sistemli ve düzenli aralıklarla devam edecek bir eğitim için arayış içine girmiştir. 1973 yılında Efrahim Güler ve Hasan Meyzinoğlu`nun Prahran`daki kiralık evlerinde, Batı Trakyalı öğretmenler Mustafa Karacaoğlan, Ahmet Çakıroğlu ve Nadir Celil tarafından Batı Trakyalı çocuklara eğitim verilmeye başlamıştır.

Zamanla Batı Trakyalı Türk öğrencilerin çoğalması ile Batı Trakya Haftasonu Türk Okulu Prahran Kolejine aktarılmış ve uzun yıllar eğitimini orada sürdürmüştür. 1973 yılından itibaren normal sınıflarda eğitim veren bu okul, günümüzde Avustralya Batı Trakya Türk Derneği`nin eğitim kolu tarafından yönetilmektedir. Beş öğretmenin görev yaptığı ve altmış kadar öğrencisi bulunan Batı Tarkya Türk okulu Windsor Primary School`da haftasonları eğitimine devam etmektedir.

Belirli bir duraksamadan sonra, 29 Mart 1975 tarihinde Avustralya Batı Trakya Türk Toplumu tarafından kabul edilen dernek tüzüğü ile dernek kurma çalışmaları hızla devam ederken, diğer yandan da derneğin faaliyetlerini yürütebileceği bir bina araştırılıyordu. 3 Nisan 1976 tarihinde Batı Trakya Türklerinden Hasan Meyzinoğlu`nun arka bahçesinde kiralanan iki odalı küçük bir evde ilk genel kurul toplantısı yapılmış ve ilk yönetim kurulu seçilmiştir. Faaliyetler bu binada sürdürülürken, Avustralya Batı Trakya Türk toplumu da, kendilerine ait bir dernek binası alma çalışmalarını hızla yürütmüştür. 12 Temmuz 1978`de 16 Kent Street Prahran`da bir ev satın alınmış ve Avustralya Batı Trakya Türk Derneği bu binaya taşınmıştır. Avustralya Batı Trakya Türk Toplumu, Avustralya Batı Trakya Türk Derneği ile Avustralya`da etkin çalışmalarda bulunmaya 1980`li ve 1990`lı yıllarda da devam etmiştir.

1990`lı yıllarda Avustralya Batı Trakya Türk Toplumu Avustralya'daki faalıyetlerini daha da etkinleştirmişlerdir. Bulundukları Prahran bölgesindeki yerel yönetim birimleriyle, Viktorya Eyaleti yönetim birimleriyle ve Avustralya Hükümeti birimleriyle sürekli temas halinde bulunarak sorunlarını, isteklerini, yaptıkları faaliyetleri sürekli gündemde tutmayı

başarmışlardır. Bütün bu faaliyetlerin içinde 1993 yılında Avustralya Batı Trakya Türk Derneği'nin yayın organı olarak Türkçe çıkarılan başlayan "Avustralya'da Elele" isimli dergi tarihe not düşmek bakımından çok önemli bir misyonu yerine getirmiştir. Bu dergi sayesinde Avustralya Batı Trakya Türk Toplumu'nun Avustralya'daki tarihsel süreci nispeten kayıt altına alınmıştır. Dergi, gelecekte Avustralya Türk Toplumu üzerine yapılması muhtemel olan bütün sosyal bilim çalışmalarına önemli bir kaynak teşkil edecektir.

1999 senesinde adresi 103 – 109 Union Street Wındsor'da bulunan boş fabrika binası satın alınmış ve dernek faaliyetleri bu binanın yeniden düzenlenmesi ile bu binada sürdürülmeye başlanmıştır. Avustralya Batı Trakya Türk Derneği, 2004 yılı itibarıyla Avustralya Türk Toplumu'nun dernekleri içinde önemli bir konumdadır.

3.3 Avustralya`ya Türkiye`den Kitlesel Göçlerin Başlaması

Avustralya ekonomik sistemi üretim alanındaki istihdam gereksinimini karşılamak ve nüfus artışını sağlamak amacıyla 19. Yüzyıl`dan beri göçmen işçileri kabul etmiştir. Ağırlıklı olarak İngiliz ve İrlandalı göçmenler 19 Yüzyıl`da Avustralya`ya gelmiş, bu göç hareketini Alman ve İtalyanlar izlemişlerdir. Avustralya`nın göçmen politikası Avrupa kökenli göçmenlere 1960`lı yıllara kadar öncelik vermiştir. Bunda homojen bir kültürden oluşan Avustralya yaratma kaygısının etkileri olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya ekonomisi hızla toparlanma yolunda ilerlerken; 1950 ve 1960`lı yıllarda Batı Avrupa ülkeleri, Birleşik Amerika, Petrol üreten Ortadoğu ülkeleri ve Avustralya ekonomilerini daha verimli kılmak amacıyla yabancı işgücü ithal etmeye başlamışlardır.[79] Savaş sonrası gelişen bu göç işgücü göç dalgasında 1960`lı yıllar ile birlikte, işçi gönderen ülkelerden biri olarak Türkiye de yerini almıştır. 1961"de Almanya, 1964`te Avusturya, 1965`te Fransa, 1967`de İsveç ile imzalanan antlaşmalar gereğince Türk işçileri bu ülkelerde çalışmak için göç etmeye başlamışlardır.[80] Aynı dönemde Avustralya, Avrupa ülkelerinden gereksinim duyduğu işgücü ihtiyacını karşılayamaz hale gelince, göçmen kabul politikalarını da esneterek, Türkiye Yugoslavya ve Ortadoğu ülkelerine yönelerek bu talebini karşılamaya çalışmıştır.

Avustralya Göçmenlik Departmanı Sekreteri Sir Peter Heydon, 1965 yılında Türkiye`ye gelerek görüşmelere başlamış, iki sene devam eden görüşmelerin neticesinde, 5 Ekim 1967 tarihinde Avustralya`nın başkenti Canberra`da, Avustralya Göç İşleri Bakanı Bill Snedden ile Türkiye`nin ilk Avustralya Büyükelçisi Baha Vefa Karatay arasında imzalanan, *Türklerin Avustralya`da İkamet ve Çalışmaları Hakkında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avustralya Milletler Topluluğu Hükümeti Arasında Anlaşma (Agreement Between the Government of the Commonwealth of Australia And the Government of the Republic of Turkey Concerning the Resident and Employment of Turkish Citizens in Australia*) adlı antlaşma ile Türkiye`den Avustralya`ya işçi göçü resmiyet kazanmıştır.[81] Avustralya hükümeti Türkiye`den Avustralya`ya gidecek olan işçilerin ve ailelerin yol masraflarını, Avustralya`ya vardıkları zaman konaklama gereksinimlerini karşılamış; İngilizce öğrenimi,

---

[79] Nermin Abadan-Unat, **Bitmeyen Göç, Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2002, s. 34.
[80] Hatice Hürmüz Başarın & Vecihi Başarın, **The Turks in Australia, Celebrating twenty-five years down under,** Turquoise Publications, Hampton, Australia, 1993, p. 1.
[81] Hürriyet Babacan, **Turks**, James Jupp (ed.), **The Australian People, An Encyclopedia of the Nation, Its People And Their Origins,** Cambridge University Press, 2001, s. 709.

dini ve milli günlerin kutlanması gibi konularda da Türk göçmenlere yardımcı olunmaya çalışılmıştır.

QF174.027 numaralı Qantas Havayollarına ait uçak, 168 kişilik ilk Türk göçmen kafilesini 14 Ekim 1968 Pazartesi günü, Sydney`in Kingsford Smith Havaalanı`na getirmiştir. İlk kafile, Kıbrıslı Türkler ve Avustralya`daki diğer Müslüman topluluklar tarafından karşılanmış ve daha sonra 51 erkek, 42 kadın ve 75 çocuktan oluşan ilk Türk göçmen kafilesi Villawood adlı göçmen kampına yerleştirilmiştir.

Türkiye'den (Ankara'dan) Avustralya'ya (Sydney'e) Gelen İlk Türk Kafilesi (Geliş Tarihi 14.10.1968)[82]
Tablo - 2

SIRA NO	ADI SOYADI	DOĞUM TARİHİ	MESLEĞİ
1.	Doğan Akdemir	01.02.1941	Dökümhane İşçisi
2.	Mehmet Ziya Akkoyun	01.05.1944	Metal İşçisi
3.	Ömer Baran Akyel	17.07.1934	Metal İşçisi
4.	Mutlu Akyel	20.06.1939	Ev Kadını
5	Ayça Akyel	10.07.1960	Öğrenci
6.	Gökçe Akyel	30.03.1966	Yok
7.	Besim Arun	09.10.1942	Dökümhane İşçisi
8	Adile Arun	18.02.1950	Ev Kadını
9.	İkbal Arun	01.06.1968	Yok
10.	Muammer Aşkın	20.07.1943	Metal İşçisi
11.	Halil Ay	03.01.1944	Marangoz Yardımcısı
12.	Cemil Aylangan	13.10.1933	Kaynakçı
13.	Harire Aylangan	-1937-	Ev Kadını
14.	Arzu Aylangan	10.04.1967	Yok
15.	Hurşit Çalışkan	09.02.1934	Metal İşçisi
16.	Sebahat Çalışkan	11.01.1941	Ev Kadını
17.	Nebahat Çalışkan	14.11.1960	Öğrenci
18.	Naim Çalışkan	28.04.1962	Öğrenci
19.	Niyazi Çıldıroğlu	01.01.1934	Dökümhane İşçisi
20.	Fatma Çıldıroğlu	30.06.1936	Ev Kadını
21.	Mehmet Çıldıroğlu	19.01.1957	Öğrenci
22.	Yavuz Çıldıroğlu	26.06.1958	Öğrenci
23.	Kemal Demirtaş	-1935-	Metal İşçisi
24.	Seher Demirtaş	10.02.1944	Ev Kadını
25.	Ayhan Demirtaş	12.05.1965	Yok
26.	Serpil Demirtaş	22.02.1967	Yok
27.	Serap Çıldıroğlu	12.08.1960	Öğrenci
28.	Mustafa Doğanay	23.10.1931	Dökümhane İşçisi

[82] Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **age**, s.21-23.

29.	Vahide Doğanay	25.11.1941	Ev Kadını
30.	Ali Doğanay	14.09.1960	Öğrenci
31.	Ayşen Doğanay	28.03.1963	Yok
32.	Namık Kemal Döver	1924	Metal İşçisi
33.	Melahat Döver	08.07.1932	Ev Kadını
34.	Turgay Döver	08.11.1955	Öğrenci
35.	Levent Döver	12.01.1959	Öğrenci
36.	Aydın Döver	16.08.1961	Öğrenci
37.	Doğan Dursun	23.03.1943	Metal İşçisi
38.	Reyhan Dursun	18.08.1949	Ev Kadını
39.	Erhan Dursun	13.12.1963	Öğrenci
40.	Mustafa Dursun	10.08.1967	Yok
41.	Rasim Ektaş	01.04.1940	İşçi
42.	Suzan Ektaş	18.12.1945	Ev Kadını
43.	Serpil Ektaş	19.03.1967	Yok
44.	Kasım Erdoğan	23.03.1933	Dökümhane İşçisi
45.	Zehra Erdoğan	28.05.1938	Ev Kadını
46.	Ali Erdoğan	10.06.1955	Öğrenci
47.	Hafize Erdoğan	07.06.1957	Öğrenci
48.	Hatice Erdoğan	05.07.1966	Yok
49.	Şennur Erdoğan	26.07.1959	Öğrenci
50.	Ali Erduran	20.09.1942	Dökümhane İşçisi
51.	Nurhayat Erduran	26.01.1946	Ev Hanımı
52.	Mahide Ergin	15.12.1939	İşçi
53.	Bülent Erişir	1928	Metal İşçisi
54.	Güzin Erişir	23.08.1928	Ev Kadını
55.	Levent Erişir	11.08.1955	Öğrenci
56.	Kenan Erişir	21.12.1956	Öğrenci
57.	Kadriye Erişir	24.04.1962	Öğrenci
58.	Fehmi Erşahin	01.03.1941	İşçi
59.	Gülseren Erşahin	22.02.1950	Ev Kadını
60.	Filiz Erşahin	23.03.1966	Yok
61.	Ali Ertaş	21.02.1941	Dökümhane İşçisi
62.	Fatma Ertaş	01.09.1943	Ev Kadını
63.	Hasan Ertaş	15.01.1965	Yok
64.	Zeynel Abidin Ertaş	04.01.1966	Yok
65.	Halil İbrahim Genç	15.01.1934	Dökümhane İşçisi
66.	Belgüzar Genç	18.07.1936	Ev Kadını
67.	Ali Rıza Genç	02.01.1950	İşçi
68.	Davut Genç	01.01.1956	Öğrenci
69.	Atilla Genç	01.01.1959	Öğrenci
70.	Raif Genç	08.12.1961	Öğrenci
71.	Şenel Genç	16.02.1963	Yok
72.	Mahmut Gövne	03.04.1940	Metal İşçisi
73.	Melahat Gövne	10.05.1945	Ev Kadını
74.	Recep Gündoğanlı	27.07.1943	Metal İşçisi
75.	Zekiye Gündoğanlı	21.03.1950	Ev Kadını

76.	Selim Gündoğanlı	02.11.1967	Yok
77.	Mustafa İnce	05.06.1930	Marangoz Yardımcısı
78.	Necmiye İnce	24.03.1939	Ev Kadını
79.	Nezihe İnce	17.08.1957	Öğrenci
80.	Levent İnce	01.07.1961	Öğrenci
81.	Yusuf Karakoç	08.08.1940	Dökümhane İşçisi
82.	Veli Karık	01.06.1944	Kuru Temizlemeci
83.	Muazzez Karık	10.02.1951	Ev Kadını
84.	Yaşar Kaya	20.03.1931	Metal İşçisi
85.	Fatma Kaya	20.06.1931	Ev Kadını
86.	Hüseyin Kaya	15.11.1953	Öğrenci
87.	Ümit Kaya	22.10.1957	Öğrenci
88.	Mehmet Yalçın Kaya	13.08.1961	Öğrenci
89.	Hamza Kılıç	02.01.1933	İşçi
90.	Gülvefa Kılıç	10.02.1945	Ev Kadını
91.	Davut Kılıç	01.10.1964	Yok
92.	Yahya Kılıç	11.10.1965	Yok
93.	Abdurrahman Merdivenci	1940	Dökümhane İşçisi
94.	Sevgi Merdivenci	15.03.1947	Ev Kadını
95.	Hülya Merdivenci	17.08.1966	Yok
96.	Nihal Merdivenci	25.02.1968	Yok
97.	Cemal Nazlı	04.02.1947	Dökümhane İşçisi
98.	Bayram Ali Öksüz	25.01.1943	Kuru Temizlemeci
99.	İsmail Öz	22.01.1942	Fabrika İşçisi
100.	Niyazi Özpınar	28.01.1934	Dökümhane İşçisi
101.	Şükran Özpınar	24.11.1943	Ev Kadını
102.	Selim Özpınar	01.08.1962	Yok
103.	Meral Özpınar	10.09.1963	Yok
104.	Muhittin Poyraz	22.10.1933	İnşaat İşçisi
105.	Tunay Rona	16.04.1938	Metal İşçisi
106.	Bekir Şahin	02.03.1942	Metal İşçisi
107.	Senem Şahin	01.01.1951	Ev Kadını
108.	Ali Salman	05.05.1936	Dökümhane İşçisi
109.	Ülviye Salman	05.08.1942	Ev Kadını
110.	Sabri Sarıgöz	15.03.1940	Dökümhane İşçisi
111.	Ali Rıza Tamkan	16.10.1940	Dökümhane İşçisi
112.	Gülsüm Tamkan	13.09.1949	Ev Kadını
113.	Sevinç Tamkan	12.09.1966	Yok
114.	Ömer Taş	01.03.1932	Dökümhane İşçisi
115.	Gülizar Taş	06.08.1940	Ev Kadını
116.	Selahattin Taş	10.01.1960	Öğrenci
117.	Şaziye Taş	25.11.1961	Öğrenci
118.	Sebahattin Taş	16.10.1963	Yok
119.	Gülsüm Taş	04.08.1965	Yok
120.	Hacı Tokyürek	02.03.1937	Fabrika İşçisi
121.	Hava Tokyürek	10.02.1945	Ev Kadını
122.	Neriman Tokyürek	05.10.1965	Yok
123.	Bülent Tokyürek	10.09.1966	Yok

124.	Seçim Toros	07.02.1935	Marangoz Yardımcısı
125.	Aynur Toros	01.10.1942	Ev Hanımı
126.	Canan Toros	02.09.1960	Öğrenci
127.	Renizi Toros	16.08.1964	Yok
128.	Ural Tümbilen	13.02.1939	Metal İşçisi
129.	Nezahat Tümbilen	12.10.1942	Ev Kadını
130.	Erdoğan Uğur	01.10.1942	Metal İşçisi
131.	Ayşe Uğur	27.08.1949	Ev Kadını
132.	Erdinç Uğur	03.10.1966	Yok
133.	Okan Uğur	03.04.1968	Yok
134.	İsmail Usta	01.04.1931	Dökümhane İşçisi
135.	Meryem Usta	29.03.1938	Ev Kadını
136.	Nesrim Usta	23.07.1956	Öğrenci
137.	Eser Usta	08.12.1959	Öğrenci
138.	Halil Usta	10.06.1965	Yok
139.	Bekir Üzgün	01.02.1940	Metal İşçisi
140.	Sırma Üzgün	01.05.1950	Ev Kadını
141.	Murat Üzgün	29.01.1968	Yok
142.	Hüseyin Varisli	28.02.1938	Dökümhane İşçisi
143.	Gülsün Varisli	11.06.1941	Ev Kadını
144.	Adil Varisli	08.05.1961	Öğrenci
145.	Rahime Varisli	29.04.1965	Yok
146.	Nihat Yıldırım	01.07.1936	Metal İşçisi
147.	Şennur Yıldırım	01.07.1943	Ev Kadını
148.	Selim Yıldırım	01.02.1961	Öğrenci
149.	Mehmet Yılmaz	12.02.1939	Metal İşçisi
150.	Celal Yücel	02.03.1933	Dökümhane İşçisi
151.	Gülla Yücel	24.03.1940	Ev Kadını
152.	Satılmış Yücel	05.03.1965	Yok
153.	Bektaş Yücel	20.01.1966	Yok
154.	Behçet Yurtçu	04.03.1928	Dökümhane İşçisi
155.	Emine Yurtçu	05.02.1929	Dökümhane İşçisi
156.	Saide Hülya Yurtçu	30.10.1958	Öğrenci
157.	Cevdet Derya Yurtçu	07.10.1960	Öğrenci
158.	Ahmet Dolgel	10.04.1940	Dökümhane İşçisi
159.	Tevehide Dolgel	01.05.1943	Ev Kadını
160.	Mustafa Dolgel	02.10.1967	Yok
161.	Hüseyin Özbek	1939	Dökümhane İşçisi
162.	Mahmut Akıncı	13.02.1940	İşçi
163.	Pamuk Akıncı	06.05.1943	Ev Kadını
164.	Bahri Oruç	15.05.1943	Metal İşçisi
165.	Ahmet Yaşar Tunçbilek	22.04.1943	Metal İşçisi
166.	Sevim Tunçbilek	01.09.1938	Ev Kadını
167.	İsmail Tunçbilek	20.04.1962	Öğrenci
168.	Hatice Tunçbilek	27.10.1964	Yok
169.	Nejla Tunçbilek	----------	Yok

15 Kasım 1968 tarihinde de ikinci Türk göçmen kafilesi Avustralya`nın Melbourne Essendon Havaalanına varır. 54 erkek, 40 kadın ve 74 çocuktan oluşan bu 168 kişilik ikinci kafile de Melbourne Broadmeadows`da bulunan eskiden kışla olarak kullanılan daha sonra göçmenler için düzenlenmiş kampa yerleştirilirler.[83] Avustralya`ya gelen ilk dönem Türk göçmenlerin, İngilizce bilgilerindeki eksikliklerden, Avustralya kültürüne yabancı olmalarından, farklı inanç yapılarıyla dünyayı yorumlamalarından, gelecek beklentilerinin ilk başlarda toplumsal entegrasyondan yana değil geri dönüş isteğinden yana olması gibi nedenlerden dolayı zorlukları olmuştur. 1974 yılına kadar süren bu kitlesel işçi göcü 1974 yılından itibaren nitelik ve nicelik değişimine uğramıştır. Nitelik değişimi, işçi göçünün iş bulma odaklı olmasının yanında siyasi amaçlı sığınma, aile birleşmesi yoluyla Avustralya`ya göç, eğitimli işgücü göçü gibi alanlarda olmuştur. Nicelik değişimi ise 1968-1974 yılları arasındaki hızlı çıkış ve iniş yerini daha az ve daha düzenli sayıda gelen bir göçmen kitleye bırakmıştır.[84]

1901 – 1991 Avustralya`daki Türkiye Doğumlu Nüfus[85]

	Yıl		Sayı	
	1901		200 (Tahmini)	
	1911		322	
	1921		185	
	1933		281	
	1947		252	
	1954		1.036	
	1961		1.544	
	1966		2.476	
	1971		11.589	
	1976		19.355	
	1981		24.314	
	1984		24.529	
	1991		27.770	

[83] Hatice Hürmüz Başarın & Vecihi Başarın**, age**, s. 5.
[84] Hatice Hürmüz Başarın & Vecihi Başarın, **age**, s. 5.
[85] **Bureau of Immigration Multicultural and Population Research, Community Profiles 1991 Census, Turkey Born,** Australian Government Publishing Service, Canbera, 1995, s. 6.

3.4 1970 – 1980 Avustralya Türk Toplumu

1970'li yıllar Avustralya Türk Toplumu için Avustralya'ya göçmen olarak gelirken kafalarında şekilllendirdikleri planların büyük çapta değişime uğradığı ve hayata yaklaşımlarının değiştiği yıllar olması açısından önemli bir dönemdir. Burada hemen belirtmeliyiz ki, Avustralya'daki Kıbrıs Türk Toplumu için bu süreç 1960'lı yıllar boyunca yoğunlukla yaşanmış ve 1970'li yıllara gelindiğinde Avustralya'daki Kıbrıslı Türkler için artık Avustralya'da kalmak veya Kıbrıs'a geri dönmek gibi bir gelecek ikilemi hemen hemen ortadan kalkmıştı. Fakat Türkiye Türkleri ve Batı Trakya Türk Türkleri için 1970'li yıllar bu ikilemin sık sık yaşandığı ama her geçen sene Avustralya'da kalmaktan yana artarak netliğe kavustuğu bir dönem olmuştur.

Avustralya'ya ağırlıklı olarak göçmen işçi statüsünde gelen Türkiye ve Batı Trakya Türkleri Avustralya'daki ilk dönemlerinde, Avrupa ülkelerine çalışma amacıyla giden Türk işçilerin arzusunu yani belirli bir süre çalışıp para biriktirdikten sonra Türkiye'ye dönme isteğini taşımışlardır. Fakat zamanla Avustralya'da belirli bir düzen oluşturduktan sonra Türkiye'ye dönmenin zorluklarını gören Türk toplumu gelecek planlarını Avustralya'da temelli kalmaktan yana yapmıştır. Bu noktada Avustralya ile Türkiye arasında 5 Ekim 1967 tarihinde imzalanan antlaşmanın nitelikleri de Avustralya'da temelli yerleşime doğru yönelişi kolaylaştırmıştır. Avrupa ülkelerinin misafir işçi statüsü teklif etmelerine rağmen, Avustralya Hükümeti'nin daimi ikamet statüsü vermesi ile Avustralya makamlarına başvurulduğu takdirde vatandaşlık hakkı da verilmesi Türk göçmenlerin aileleri ile birlikte Avustralya'ya yerleşimini temelli kılmıştır. 1968 yılının Ekim ayı ile birlikte Türkiye'den Avustralya'ya başlayan kitlesel göçler 1974 yılına kadar artarak devam etmiştir. Bu tarihten sonra Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen göçler azalma gözlenmiştir. Bu azalmada 1970'li yılların ortalarındaki dünya ekonomisinde yaşanan olumsuzlukların etkisi büyük rol oynamıştır.

1973 yılında gerçekleşen petrol şokunu izleyen ekonomik durgunluk ile birlikte uluslararası göçlere karşı kitlesel muhalefet oluşmuş ve hükümetler işçi alımını durdurmuşlardır. Fakat aile birleşmesi yoluyla gerçekleşen göçler üzerinde hükümetlerin herhangi bir baskısının olmaması göçün kimliğinin bu yönde dönüşümüne yol açmıştır. Bu yalnız Avustralya'ya olan göç bağlamında değil bütün gelişmiş ülkelere yönelen göç bağlamında bir dönüşümdür.[86]

[86] Gülay Toksöz, **Uluslararası Emek Göçü**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Istanbul, 2006, s.25.

1974 yılından sonra Türkiye'den Avustralya'ya ağırlıklı olarak aile birleşmesiyle devamlılık gösteren göç hareketi, 1980'li yıllardan itibaren nitelikli işgücü göçünün ve öğrenci göçlerinin eklenmesiyle daha sabit ve daha sınırlı bir yapıya kavuşmuştur.

1970'li yıllar Avustralya Türk toplumu için her alanda ve anlamda bir uyum süreci olmuştur. Bu sürecin başlangıcında Türk Toplumu'nun sıkıntı yaşadığı alanları şöyle sıralayabiliriz, yerleşim ve konut sorunu, İngilizce bilgisi eksikliğinin verdiği iletişim zorlukları, sanayileşmiş Avustralya'nın çalışma ve ekonomik sistemine adaptasyon zorluğu, dini inançların farklı olmasından kaynaklanan sorunlar ve kültür farklılığın yarattığı sorunlar.

Avustralya Türkleri bu sorunları kendi başlarına çözmeye çalışmışlardır. Her ne kadar Avustralya ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan antlaşmanın içeriğinde Avustralya'ya göçmen işçi statüsünde gidecek olan Türklerin, Avustralya'ya adaptasyonları ve orada karşılaşmaları muhtemel olan sorunlar için bazı düzenlemeler getirilmiş ise de bunların yetersizliği, Türk Göçmenlerin Avustralya'ya gelişlerinden sonra ortaya çıkmıştır.[87] Karşılaştıkları problemleri daha önce Avustralya'ya gelmiş olan Kıbrıslı Türklerin yardımıyla ile çözmeye çalışan Türk Göçmenler, zamanla kendi sorunlarını çözer hale gelmişlerdir.

Avustralya'ya gelen Türk Göçmenler, ilk zamanlarda Avustralya Ordusu'ndan kalma barakaların elden geçirilip göçmen kampı olarak düzenlenen hostellere yerleştirilmişlerdi. Buralarda temel ihtiyaçları karşılanan Türk Göçmenler daha sonra çeşitli fabrikalarda çalışmaya başlamışlardır. Belirli bir miktar birikim yapan Türk Göçmen aileler yavaş yavaş ev kiralayarak veya satın alarak hostellerden ayrılmaya başlamışlardır. Hostellerden ayrılan Türkler yerleşim mekanı olarak birbirlerine yakın muhitleri seçmişlerdir. Bunda çalıştıkları fabrikaların konumları da önemli bir rol oynamıştır. Melbourne'deki Coburg, Broadmeadows, Fitzroy, Brunswick, Carlton gibi semtleri bunun örnekleri olarak gösterebiliriz.

Avustralya'daki çalışma koşulları da Türk Göçmenler'e ilk başlarda farklı gelmişti. Bunun ana sebebi, Türkiye'nin endüstrileşmekte olduğu, endüstri toplumu kültürünü, bu kültürün kavram ve kurallarını yeni yeni tanımaya başladığı dönemde, Avustralya gibi endüstrileşmiş ve şehirleşmiş bir ülkenin kültürüyle birden karşılaşmış olmalarıdır.

Türkiye'de ağırlıklı olarak tarım alanında veya fabriklarda vasıfsız işçi olarak çalışan Türk Göçmenlerin, Avustralya'ya geldiklerinde çalışma hayatıyla ile ilgili olarak yaşadıkları problemleri şöyle sıralayabiliriz: İşbilgisi yoksunluğu, İngilizce bilmemenin

getirdiği iletişim problemleri, fabrika kültürü ve sendikal kültür farklılıkları, Türkiye'de endüstriyel çalışma hayatının içinde olmayan Göçmen Türk kadınlarının da Avustralya'nın yaşam koşullarının zorlamasıyla çalışma yaşamına katılımlarının getirmiş olduğu sorunlar ve anne ve babaları vardiyalı olarak çalışan Göçmen Türk çocuklarının ev ve okul durumlarıyla olan ilişkileri.

Bu zorlukların yansımasını 1970'li yılların Avustralya Türk Basını'nda ve Avustralya Türk Toplumu üzerine yapılmış olan bazı sosyolojik araştırmalarda görebiliriz. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından aşağıdaki örnekler yardımcı olacaktır.

Mehmet Telgeren'in *Türk Sesi* gazetesindeki *Olayların İçinden* adlı köşesinde kaleme aldığı *Bitsin Artık Bu Oyun...* başlıklı yazısından aşağı aktardağımız pasajda iki ülke arasındaki çalışma hayatının farklılığından kaynaklanan bocalamaları görmek mümkündür.

"Amerika, Fransa, İtalya ve Türkiye, evet ya Türkiye'deki sendikaların yaptıkları işlerle kendi başarılarınızı karşılaştırın, eminim ki siz de utanacak, kuruluşu yirmi beş seneyi aşan sendikalarınızı kapatacaksınız."

"*Olmaz beyler, dışarıdan gelen işçi kendi memleketindeki gibi zanneder kayıt olur sizlerin sendikasına sonra ne olur biliyor musunuz; bir zaman sonra işine son verilir. O da herkes gibi sendikasına başvurur, aldığı cevap tebessümünü saklayamayan dudaklardan dökülen "Sorry" den ibarettir."*[88]

Avustralya'daki çalışma şartlarının Göçmen Türk ailelerine getirdiği zorlukların en büyüklerinden biri de çocukların çalışma saatleri içinde bakımı ile ilgili olmuştur. Türkiye'de aile büyükleri tarafından ağırlıklı olarak yüklenilen bu sorumluluk, Avustralya'da yerini profesyonel anlamda yardım almaya bırakmıştır.

Göçmen aileler ilk başlarda kendilerince bazı çözümler bulmaya çalışmışlardır. Bunlar, işe giderken çocukları evde yalnız bırakıp kapıyı kilitlemek, en büyük çocuğa diğerlerinin sorumluluğunu vermek, vardiyalı çalışma saatlerinde anne ve babanın dönüşümlü olarak çocuklarla ilgilenmesi, göçmen aileler arasında çocuklara dönüşümlü olarak bakılması gibi...

Çocuklar ve kadınlarla ilgili olan bu sorunlar Avustralya'da yankı bulunca, bu konular üzerine hem devlet kurumları hem de toplumsal ve sosyal araştırmalar yapan birimler

[87] Hatice Hürmüz Başarın & Vecihi Başarın, *age,* s. 10-11.
[88] Mehmet Telgeren, *Bitsin Artık Bu Oyun...,* Türk Sesi Gazetesi, Avustralya, 20.10.1971.

1970'li yıllar boyunca eğilmişlerdir.[89] Türk Göçmenlerin çocuklarının bu sıkıntılı durumu gerek Avustralya Devleti ve gerekse Avustralya Türk Toplumu'nun özverili çalışmaları sonucu önemli ölçüde çözüme kavuşmuş, 1978-1984 yılları arasında Türk Göçmenlerin ağırlıklı olarak yaşadığı Melbourne ve çevresinde 5 adet çocuk bakımevi açılmıştır.[90]

Avustralya'daki Türk Göçmenlerin, Avustralya'daki diğer bir önemli problemi ise uzun yıllar da devam etmiş olan İngilizce bilmemenin getirdiği iletişim güçlüğüydü. Çeşitli zorluklarla karşılaştıkları zamanlar, çözüm yolunu yardım alarak bulmaya çalışmışlardır. Gerek ikinci kuşak Avustralya Türk Toplumu'nu oluşturan çocuklarının okulda aldıkları İngilizce eğitimleri sonucu anne ve babalarına yardımcı olmaları gerekse Kıbrıs Türk Toplumu'nun yardımları birçok güçlüğü aşmalarında önmeli bir yer tutmuştur.[91] Fakat bu yeterli olmamıştır. Göçmen Türk Toplumu için İngilizce dil kurslarının düzenlenmesine rağmen çoğunluğu vardiyalı ve ağır işlerde çalışan Türk Toplumu, bu kursları düzenli bir şekilde takip edememiştir. İngilizce bilgisi eksikliğinden kaynaklanan bu sıkıntılar, Avustralya Hükümeti'nin düzenli olarak Avustralya'da yaşayan farklı etnik kökenden gelen Toplumlar için yaptırdığı istatistiki raporlara da yansımıştır. 1968-1981 yılları arasında Türkiye'den Avustralya'ya gelip yerleşen Türk Göçmenlerinin 1981 yılı istatisatiklerine göre %4'ünün evde İngilizce konuşabildiği tespit edilmiştir.[92]

Avustralya Türk Toplumu'nun 1970'li yıllarda kayda değer diğer bir faaliyeti ise Avustralya Türk Basını'nı kurma ve geliştirme olmuştur. Avustralya'nın Türkiye'ye olan uzaklığı göz önüne alındığında, Avustralya Türk Toplumu kendi gazete ve dergilerini çıkararak Türkiye ve dünyadan Türkçe haber almanın önemi anlaşılmaktadır .[93]

Avustralya'da ilk Türkçe gazete 1970 yılında *Türk Sesi* adıyla Melbourne'de çıkmıştır. Bunu bir yıl sonra Sydney'de yayımlanan *Türkiye* adlı gazete izlemiştir. Hızlı gelişme süreci gösteren bu yayımcılık hareketinin sonucu olarak 1970-1997 yılları arasında 101 adet gazete ve dergi yayımlanmıştır. Bu gazetelerin 53 tanesi Melbourne 38 tanesi Sydney geri kalan diğer 10 adet yayın organı da Adelaide, Brisbane, Perth gibi diğer Avustralya şehirlerinde yayımlanmıştır.

---

[89] L. Manderson, **Turks, The Australian People : An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins** (içinde), J. Jupp (ed), Angus&Robertson , Sydney, 1988, s. 821.
[90] J. Elley, **Çalışan Hanımlar: Turkish Migrant Women , Turkish Community in Australia** (içinde*)*, R. Akçelik & J. Elley (ed), Australian – Turkish Friendship Society, Melbourne, 1988, s. 87.
[91] L. Manderson, *agm*, s. 822.
[92] **Bureau of Immigration, Multicultural and Population Research, Community Profiles 1991 Census: Turkey Born,** Australian Government Publishing Service, Canberra, 1995, s. 3.
[93] Bilal N. Şimşir, **Avustralya Türk Basını**, Ümit Yayıncılık ve Matbaacılık, Ankara, 1997 s.8.

Avustralya Türk Toplumu'nun ana omurga parçalarından olan Kıbrıslı, Batı Trakyalı, Bulgaristanlı ve Doğu Türkistanlı Türklerin de Avustralya'da çıkardıkları 12 adet değişik dergi ve gazete de bu 101 adet gazete ve derginin içerisinde yer almaktadır.[94]

Avustralya Türk Toplumu'nun Türkiye ve dış dünya ile bağlantısını sağlayan, İngilizce bilmeyen Türklere Avustralya'da haber alma ve bilgilendirme alanlarında yardımcı olan Avustralya Türk Basını, profesyonel anlamda kurulup gelişememiştir. Daha çok Türk gazetelerinden alıntı haberler ve kes yapıştır şeklinde kullanılan fotoğraflar ile son derece amatörce yayımlanmıştır. Çıkarılan 101 adet gazete ve derginin 80 adedi kısa süreli olarak yayımlanmış ve kapanmış; geriye kalan 21 adedi ise çok zor koşullarda yayım hayatlarına devam edebilmişlerdir. 1980'li yıllar ile birlikte Avustralya Türk Basını da nitelik anlamında şekil değiştirmiştir. 1970'li yıllarda Türkiye gündemini yakından takip eden sanki Türkiye ile yaşayan Avustralya Türk Basını 1980'lerin başından itibaren daha fazla Avustralya ve Avustralya'daki Türklerin durumları ile ilgilenmeye başlamıştır. Bunda Avustralya'da temelli kalıp okyanus ötesi vatandaşlık düşüncesinin egemen olması önemli rol oynamıştır.

[94] Bilal N. Şimşir, **age,** s.8

3.5 Değişen Paradigma 1980'den 2000'e Uzanan Sancılı Değişim

1980'li yıllar Avustralya Türk Toplumu için her alanda hızlı bir değişimin yaşandığı yıllar olmuştur. Göçmen olarak yaşadıkları sosyo-ekonomik değişim sancılarının en yoğun şekilde hissedildiği dönemdir bu dönem. Bunun yanında ilk göçmen kuşak ile ikinci nesil göçmen kuşak arasındaki farklar da daha fazla ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar, Avustralya Türk Toplumu için Avustralya Türkleri kimliğini benimsemeleri ile bir denge noktası bulabilmenin sıkıntılarıdır.

1980'li yıllarda Avustralya Türk Toplumu, hem okyanus ötesi Avustralya Türkleri kimliğini kazanırken diğer yandan da ekonomik ve sosyal sorunlar ile başa çıkmaya çalışmıştır.

Avustralya, ekonomik olarak 1945-1973 yılları arasındaki hızlı gelişimini ve refahını koruyamaz hale gelmiştir. 1973 Dünya Petrol Krizi ile yurtdışından göçmen işçi alımını önemli ölçüde azaltan Avustralya, bu sebeple 1980'li yıllarda nitelikli göçmenlere sınırlı olarak izin vermiştir. Bu eğilim 1968-1974 yılları arasında Türkiye'den Avustralya'ya yaşanan kitlesel göçlerin hızını azaltmış, 1980 sonrası belirli bir seviyede kalmasını ve kalifiye insan gücüne yönelinmesini sağlamıştır. 1980'li yıllarda Türkiye'den Avustralya'ya yaşanan göçler ağırlıklı olarak aile birleşmesi, yüksek öğretim programalarına başvuran gençlerin Avustralya'ya gelmeleri ve siyasi ilticalarla gerçekleşen göçler olarak sıralanabilir.

Avustralya'da yaşanan ekeonomik sıskıntılar Avustralya Türk Toplumu'nu 1980'li yıllarda oldukça etkilemiştir. Bu gelişmeler dönemin Avustralya Türk Basınına yansımıştır. Haziran 1986'da dönemin Avustralya Başbakanı Bob Hawke'ın basına yaptığı açıklamada, " *Avustralya artık bir refah ülkesi olmayacak.*"[95] beyanı Avustralya'daki 1980'li yılların ekonomik durumunu açık bir biçimde ortaya koyması bakımından önemli bir tespittir. Avustralya Türk Toplumu'nda, 1980'li yıllar boyunca sık sık işsizlik, sosyal fonların kısılması, işsizlilik parası alanların toplumsal hizmetler sahasında çalıştırılması gibi benzeri konular yoğun olarak toplumsal ölçekte tartışılmıştır. Bu ekonomik olarak sancılı dönemin Avustralya Türk Toplumu'na etkileri ise Türkiye'ye dönme planından vazgeçenlerin hızla emlak satın alma ve çocuklarının, yani ikinci nesil Avustralya Türklerinin, eğitimlerine önem vermelerine yol açmıştır.[96]

---

[95] **Emek**, Mayıs- Haziran 1986, s.1.
[96] Ümran Baran, **Avustralya Türk Toplumunda İşsizlik ve Etkileri, Emek, Nisan 1984, s.2**

Avustralya'daki Türk Nüfusun 1986 ve 1991 Yılı Nüfus Sayım Sonuçlarına Göre Nüfus, Coğrafi Dağılım, Yaş, Vatandaşlık ve İşgücü Durumu Alanlarındaki İstastistiki Karşılatırma Sonuçları ve 1986-1991 Yılları Arasındaki Değişim Oranları (Tablo-4)[97]

		1986		1991		1986-1991	
		Sayı	**%**	**Sayı**	**%**		**%**
Nüfus							
	Erkek	12.831	52.4	14,471	52,1		12.8
	Kadın	11.637	47.6	13.299	47.9		14.3
	Toplam	24,468	100.0	27,770	100.0		13.5
Coğrafi Dağılım							
	NSW	10.605	43.3	11.616	41.8		9.5
	Vic	12,424	50.8	14,453	52.0		16.3
	Qld	318	1.3	519	1.9		63.2
	SA	552	2.3	555	2.0		0.5
	WA	446	1.8	516	1.9		15.7
	Tas.	32	0.1	30	0.1		-6.3
	NT	19	0.1	15	0.1		-21.1
	ACT	72	0.3	66	0.2		-8.3
	Toplam	24,468	100.0	27.770	100.0		13.5
Yaş							
	0-4	176	0.7	305	1.1		73.3
	5-14	1,547	6.3	1.273	4.6		-17.7
	15-24	6,335	25.9	5,523	19.9		-12.8
	25-34	4,997	20.4	7,953	28.6		59.2
	35-44	5,402	22.1	5.219	18.8		-3.4
	45-54	3,057	12.5	4.296	15.5		40.5
	55-64	1,320	5.4	1,683	6.1		27.5
	65-üstü	1,634	6.7	1,518	5.5		-7.1
	Toplam	24,468	100.0	27.770	100.0		13.5
Vatandaşlık							
	Avustralya	11,066	45.2	16.913	60.7		52.8
	Diğer	13.016	53.2	9.317	33.4		-28.4
	Toplam	24,484	100.1	27.875	100.0		13.8
İşgücü Durumu♦							
	Çalışan	8,632	38.2	10,809	41.3		24.5
	Çalışmayan	3,648	16.0	4,896	18.7		34.2
	İşgücüne Katılmayanlar	9,962	43.8	9,874	37.7		-0.9
	Toplam	22,745	100.0	26,199	100.0		15.2

[97] Bureau of Immigration Multicultural and Population Research, **Community Profiles 1991 Census Turkey born,** Australian Government Publishing Service, Canberra, 1995.

♦ 15 yaş ve üstü kişiler için.

Ekonomik anlamda güvensizlik yaşayan Avustralya'daki Türkiye doğumlu Türklerin 1980'li yıllarda hızla Avustralya Vatandaşılığına geçişlerini istatistiki verilerde de görmekteyiz. 1991 Nüfus sayım sonuçlarına göre 1986-1991 yılları arasında Avustralya Türkleri'nin Avustralya vatandaşlığına geçişlerinin arttığı izlenmektedir.. 1986 nüfus verilerine göre Avustralya Türklerinin 11.066'sı Avustralya vatandaşı iken bu sayı 1991 yılında 16.913'e ulaşmış ve %52.8'lik bir artış gerçekleşmiştir. 1986 ve 1991 yılları nüfus sayım verileri 1971 ve 1981 nüfus sayım sonuölarıyla karşılaştırıldığında Avustralya'ya 1980'lerde Türkiye'den yaşanan göçün önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. 1971'deki nüfus sayımına göre Avustralya'da yaşayan Türk milliyetinden gelenlerin sayısı 11.589 iken, 1981 yılındaki nüfus sayımında bu sayı 24.314 olmuştur.[98] Göçe bağlı olan bu ciddi nüfus artışı 1980'li yıllarda önemli ölçüde durağanlaşmıştır. 1986 yılı verilerine göre 24,515 olan sayı 1991 yılı verilerine göre 27.770 olarak gerçekleşmiştir.

Bu durağanlaşmanın belli başlı nedenlerini, Avustralya ekonomisindeki durgunluk, Avustralya'nın göçmenlik politikalarında yaptığı değişiklikler, kalifiye elemana öncelik verilmesi, hem Türkiye'de hem de Avustalya'da yaşayan Türklerin göçmenlik ve yabancı bir ülkede yaşama hakkında bilinçlenmeleri olarak sıralayabiliriz.

1980'li yıllarda Avustralya Türkleri sivil toplum fikrine yoğun ilgi göstermekle beraber Hızla dernekleşen Türk Toplumu sivil toplum bilincini etkin biçimde oluşturamamıştır. Kurulan derneklerin büyük bir bölümü kısa süre sonra kendi içlerinde görüş ayrılıklarına düşmüş ve parçalanma yoluna girmiştir. Mevcut derneklerden görüş ayrılığı ile ayrılan kişiler daha sonra kendi derneklerini kurmuşlardır. Fakat nicelik olarak fazla olan Avustralya Türk Dernekleri nitelik bakımdan oldukça yetersiz kalmıştır. Örneğin, Kuzey Kıbrıs Türklerinin sorunlarına bütün Avustralya Türk Toplumu retorik olarak sahip çıkarken, sorunun ele alınması, tartışılması, ortaya çözüm önerilerinin konulması ve ortak hedefe yönelinmesi konusunda önemli eksiklikler ortaya çıkmıştır. Sadece Avustralya Kıbrıs Türk Toplumu'nun kendi içinde 6 farklı dernek etrafında örgütlenmesi vardır. Bu çeşit sivil toplum yapılanması Avustralya Türk Toplumu'nun her kesiminde kendini göstermiştir. Dini kimliği ağır basan dernekler bile ciddi görüş ayrılıklarına düşerek birbirinden ayrılmıştır.

Bu ayrışmanın nedenleri görüş ayrılıkları temelinde kendini gösterse de buna ilaveten kişisel ikbal ve Avustralya Hükümeti'nin derneklere destek amaçlı verdiği parasal yardımları kullanma isteği de yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmıştır.

---

[98] Kutlay Yağmur, **Avustralya'daki Türk Göçmen Grubunun Sosyal ve Dilsel Dil Özellikleri**, Türkler, Cilt:20, İstanbul s. 915.

1990'lı yıllar ile birlikte Avustralya Türk Toplumu'nda, Avustralya'ya uyum, Avustralya Türkleri Kimliğinin benimsenmesi, Türk dilinin özellikle üçüncü kuşak Avustralya Türklerine aktarılması, Avustralya Türk kadınlarının toplumsal faaliyetleri gibi konular tartışılmaya başlanmıştır.

Avustralya Türk Toplumu, 1990'lı yıllarda Avustralya'ya uyum konusunda özellikle Entegre olmak mı, Gettolaşmak mı? sorularına çözümler aramıştır. Bu toplumsal ikilem de entegre olmak yönünde çözüme yönelinmiş, 2000'li yılların başında okyanus ötesi yurttaşlık çerçevesine oturmuştur. Bununla birlikte Avustralya Türkleri'nin birinci ve ikinci kuşağında, yeterli İngilizce bilmemelerinden, dini ve kültürel farklılıklarından kaynaklanan bir gettolaşma olmuştur. Avustralya'da yaşadıkları halde, buradaki sosyal, siyasi, iktisadi sorunlarla yeterince ilgilenmedikleri ve hep Türkiye ile ilgili gelişmelerle uğraştıkları gerek Avustralya Türk Basını'nında gerekse Avustralya'daki Türk yerleşim birimlerinde güçlü bir şekilde hissedilmektedir.

Avustralya Türkleri'nden Dr. Levent Efe'nin 14 Eylül 1996 tarihinde Melbourne Üniversitesi'nde yapılan "*2000'li yıllarda Türkiye ve Yurtdışındaki Göçmenlerimiz"* konulu panelde Avustralya'ya entegre olmak konusunda Avustralya Türkleri için vermiş olduğu örnekte, birinci ve kısmen ikinci kuşak Avustralya Türkleri'nin toplumsal entegrasyon karşısındaki konumunu betimlemiştir.[99]

" *Adamın biri, ilk durakta Tramvaya binmiş ve kapının ağzına oturmuş. Tram kondöktörü: Kardeşim kalk kapının ağzından, bak orada bir sürü boş koltuk var, geç rahat rahat otursana demiş. Adam: Gerek yok, ben zaten az sonra ineceğim demiş. Derken Tramvay diğer duraklarda yolcu almaya başladığında, Tramvaya binmek isteyenler adama: Kardeşim zor geçiyoruz, geç koltuğa otursana... dediklerinde adam yine: Hayır, ben zaten birazdan ineceğim diyormuş. Lakin hiç bir durakta da inmemiş. Böyle diye diye son durağa kadar gelmişler."*

Avustralya Türkleri'nin üçüncü kuşağı için toplumsal entegrasyon konusunda bir sıkıntı olmamıştır. Çünkü Avustralya'da dünyaya gelmiş ve Avustralya eğitim sistemi içinde eğitim almış bu kuşak, Avustralya tarzı yaşam biçimi ile sorun yaşamadan uyum sağlayabilmiştir. Fakat burada bir önemli noktanın üzerinde durulması zaruridir. Avustralya Türkleri'nin 1990 sonrası gençliğini oluşturan üçüncü kuşağın, hala devam eden yeterli derecede Türkçe konuşamama sıkıntıları ve Türk Kültürüne yabancılaşmaları gündeme gelmiştir ve halen devam etmektedir. 1970'li yıllarda Avustralya Türk Toplumu'nun çocukları için açmış olduğu Türkçe dersleri ve Türk kültürü hakkında eğitim

veren haftasonu okulları halen Avustralya Türk Toplumu'na hizmet vermektedir. Avustralya'nın çok kültürlülük politikasına uygun olarak Avustralya'da yaşayan farklı etnik kökene mensup toplumlara kendi dillerinde yayın yapan 3ZZZ ve SBS Radyoları da Türkçe radyo programları ile Avustralya Türk Toplumuna hizmet vermektedir. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'nun uluslararası yayın yapan televizyon kanalı TRT-INT Avustralya Türk Toplumu'na yayınlarını ulaştırarak Türkçe'nin Avustralya'da varlığının devamını korumakta önemli bir görev üstlenmiştir[100] 1995 yılından sonra uydular aracılığıyla Avustralya'da Türk televizyon kanalları izlenebilir duruma gelmiştir.

Bunun yanı sıra altyapıları ve eğitim kadroları düzgün kurulmuş olan bazı özel Türk okullarının Türkçe derslerini vermeleri Türkçe'nin Avustralya'da Avustralya Türk gençleri arasında yayılmasında olumlu etkisinin olmasının yanı sıra bu okulların ağırlıklı dini motifiler doğrultusunda eğitim yaplarının yanı sıra ve bu okulların Avustralya'daki İslami Vakhıflar ile ilişkileri sebebiyle Avustralya Türk Toplumu'nun içinde bu sebepten kaynaklanan ayrışmalara neden olmaktadır.

1990'lı yıllarda Avustralya Türk Basını da büyük değişim yaşamıştır. Avustralya Türkleri'nin Avustralya'daki sorunlarını konu almaya başlayan Avustralya Türk Basını, 1970'lerin ve 1980'lerin kes yapıştırcı ve aşırı derecede Türkiye gündemini işleyen yayın zihniyetiden kurtulmuş daha bağımsız ve daha Avustralya Türkleri'ni ön planda tutan bir yapıya kavuşmuştur. *Yeni Vatan, Zaman Avustralya, Turkish Report Weekly, Dünya* ve *Diyalog* gazeteleri düzenli olarak Avustralya Türk Topluma yayımlarını ulaştırmaktır.

1990'lı yıllarda Avustralya Türkleri, Avustralya'da kendilerini daha fazla tanıtıcı etkinliklerde bulunmaya başlamışlardır. 1993 yılında Melbourne şehir merkezinde Türk Festivali'nin düzenlenmesi ve yine aynı yıl Türkiye'den Avustralya'ya gerçekleşen göçlerin 25. yılının kutlanması, 1994 yılında Morabin'de Çanakkale Parkı'nın açılması, 1997 yılında Avustralya çapında bütün Avustralya Türk Toplumu'nun katılımı ile gerçekleşen Türk Günü kutlamaları bu tanıtıcı etkinliklerin belli başlıları olarak nitelendirilebilir.

Avustralya Türkleri 2000'li yılların başında daha iyi eğitimli, Avustralya'daki diğer toplumlala ve dış dünya ile daha fazla iletişim içinde olan, Avustralya'nın ve Avustralya Türkleri'nin meselelerine daha iyi sahip çıkan, sorunlara çözümler bulan, sorumluluk duygusu gelişmiş okynus ötesi yurttaşlık kimliğine sahip bir toplum görüntüsü sergilemektedir.

---

[99] İlker Aydın, **Avustralyalılaşabilmek?!..,** Avustralyalı Alevilerin Sesi, Sayı: 5, 1996.
[100] Hürriyet Babacan, **agm**, s.715.

4. SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

4.1 Avustralya Batı Trakya Türklerinden Feyiz Memet (Mehmetoğlu) ile 07.01.2005 Tarihinde Melbourne Batı Trakya Türk Derneği'nde Sözlü Tarih Çalışması İçin Yapılan Görüşmenin Metni

Ali Bilge Okan: Sn. Feyiz Memet, öncelikle kendinizi tanıtır mısınız?

Feyiz Memet: Adım Feyiz Mehmet Mehmetoğlu. Fakat Yunanistan'da Batı Trakya'da soyadı olarak Memet soyadını kullanırdık. Yunanistan'da adlarımız konusunda, Avustralya'ya gelmeden önce sıkıntımız vardı. Ben Gümülcine'ye 25-30 kilometre uzaklıkta bulunan Küçükmüsellim Köyü'ndenim. Köyümüz bir Türk köyüdür. 1940 yılında burada doğdum. Köyümüzde çiftçilikle uğraşırdık. 1963 senesinde askere gittim. Sonra tekrar köye döndüm.

Ali Bilge Okan: Peki Avustralya'ya göç etmek fikri sizde nasıl oluştu?

Feyiz Memet: Başlangıçta böyle bir fikrim yoktu. Askerden döndükten sonra köyde çiftçilik yapmaya başladım. Fakat çeşitli zorluklarla karşılaşıyorduk. Bunların başında Yunan Devleti'nin üzerimizdeki baskılarıdır.

Ali Bilge Okan: Ne çeşit baskılardı bunlar?

Feyiz Memet: Batı Trakya Türkleri olduğumuz için her türlü yaptığımız şey engelleniyordu. Örneğin traktörlerle tarla sürmeye giderdik, Yunan polisi tarlaya gelir ve bize: "Polise haber vermeden tarla sürdüğünüz için hakkınızda dava açılacak" der ve orada doldurduğu tutanağı bize verir, giderdi. Ya da birgün ben evimin çatısında kiremitleri değiştiriyordum, polis geldi. Tutanak tuttular hakkımda ve birkaç gün sonra mahkeme celbi geldi. Düşünebiliyor musunuz? Basit bir kiremit onarmadan mahkemeye çıktım. Yalnız bunlar değil. Gece evde ışıkları yaktık suç, kapımızın önünü yıkadık yola su aktı suç ve daha birçok basit sebepten sayısız dava açılırdı. Bazı arkadaşlarımın 35-40 tane buna benzer basit ve yersiz sebepten haklarında davalar açıldı. Adeta elimiz kolumuz bağlandı ve bizler işleyemez hale geldik. Tarlalarımızı gece karanlığında kaçak bir şekilde sürüyorduk. Bu arada evlendim. Geçimimi bu şartlar altında sağlayamayacaktım.

1960'larda Avrupa'ya gidenleri duyuyorduk. Ben de eşimi alıp gitmeyi düşündüm ama 1967'ye kadar bir karar veremedim.

Ali Bilge Okan: Avustralya'ya göç etmek için başvuruyu bu tarihte mi yaptınız?

Feyiz Memet: 1967 yılında Avustralya'ya göç için başvurdum. Gelen cevap olumsuzdu. Aynı yıl oğlum dünyaya geldi. Bu yüzden göçmenlik çabalarımı biraz erteledim. Tekrar 1969 senesinde başvurdum. İlk başlarda olumsuz bir hava vardı. Sonra içişleri bakanlığı katibi olduğunu öğrendiğim bir Yunanlı memura derdimi yarı Yunanca yarı Türkçe anlatabildim. 1970 yılının Ocak ayında bize kabul mektupları geldi. Sonra yol hazırlıklarına başladık.

Ali Bilge Okan: Avustralya'ya nasıl geldiniz?

Feyiz Memet: Köyden önce Selanik'e gittik. Eşim, üç yaşındaki oğlum ve ben. Oradan trenle Atina'ya vardık. Atina Havaalanı'nda Yunanlılar, Batı Trakya Türkleri ve Makedonyalılar'dan oluşan karma grup hep birlikte uçakla Habeşistan'a uçtuk. Orada dört gün Avustralya'ya bizi götürecek *Patris* adlı gemiyi bekledik. Gemi ile 14 günlük bir yolculuktan sonra Batı Avustralya'nın başkenti Perth şehrine vardık. Daha sonra 3 gün süren bir yolculukla aynı gemiyle Melbourne'e vardık. Gemide aşağı yukarı 1800 kişi vardı.

Ali Bilge Okan: Avustralya'da ilk dönemler nasıldı? Hangi zorluklarla karşılaştınız?

Feyiz Memet: İlk dönemler hem zor hem şaşırtıcıydı. En büyük zorluk İngilizce bilmememizin verdiği zorluk oldu. Fakat hem Yunanca hem Türkçe bildiğimizden bizden önce gelen Yunanlılar ve Türklerle rahatça analaşıp yardımlarını isteyebiliyorduk. Ayrıca eşim meyva konservesi ve ben de Holden otomobil fabrikasına işe girince ekonomik olarak rahatladık ama çocuğumuzun bakımı için vardiyalı çalışmaya başladık. Sabah ben işe gidiyorum, akşam eşim çalışmaya gidiyordu. Burada belirtmeden geçemeyeceğim bir şey var. Yunan pasaportu taşımam bana işe girerken çok kolaylık sağladı. Avustralya'da bunun kolaylığını yaşadım. Türk pasaportuyla aynı işyerine başvuran diğer arkadaşlarımızın işinin bizden zor olduğunu gördüm. Dünyanın en demokrat ülkelerinden biri Avustralya'da bile bu tarz şeylerin olması üzücü. Ama hayat işte...

Ali Bilge Okan: 1975'ten sonra ve özellikle 1980'lerin ortalarına kadar Avustralya'da ekonomik dalgalanmalar olduğunu görmekteyiz. Siz nasıl etkilendiniz bu süreçten?

Feyiz Memet: Öncelikle çok fazla işyeri değiştirme gibi bir etkisi oldu bana. Araba fabrikasından sünger farbrikası'na, iplik fabrikası'ndan karton fabrikasına çok çeşitli fabrikalarda çalıştım. Avustralya'da ekonomik yapı çok hareketliydi. Fabrikalar kolayca kapanabiliyor veya kolayca işsiz kalabiliyordunuz. Özellikle 1980'lerde bu süreç çok hızlıydı. Fakat geri dönemezdik. Burada bu şartlar içinde mücadele etmeye çalıştık. Buradaki ilk kuşak göçmen toplumun çoğu kendini çocukları ve onların geleceği için feda etti. Yıllarca ev ve araba için bankalardan alınan kredileri geri ödemekle geçen hayatlara çok rastlarsınız bu ülkede.

Ali Bilge Okan: Avustralya'ya geldiğiniz günden bugüne kadar genel bir değerlendirme yaparsanız Avustralya sizin için beklentilerinizin karşılığı oldu mu?

Feyiz Memet: Ekonomik anlamda, evet. Fakat bedeli ödenmiş bir evet. Avustralya'ya gelen göçmenlerin kaderinde hasret vardır. Gurbetin acısı burada kendini çokça hissettirir. Burada yaşayan göçmenlerin çoğu uzun yıllar geldikleri yerlere dönemazler. Beni ele alırsak 35 sene de sadece üç defa gidebildim doğduğum yerlere. Ailenizde doğum olur, ölüm olur, hastalık gibi önemli olaylar olur bunların çoğuna katılamazsınız. Sizin burada bir probleminiz olsa akrabalarınızdan evvel buradaki dostlarınız veya eğer varsa çocuklarınız yetişir. Bunun için şu an içinde bulunduğumuz bu yer yani derneğimiz bizlerin hayatının tam ortasındadır. Tutunacak bir dal veya sığınacak bir çatı gibi görürüz bu mekanı bizler. Bizden sonra gelen nesiller için de Avustralya'ya gelmemiz, beklentilerimizin karşılığı olmuştur.

Ali Bilge Okan: Sözlü tarih çalışmasına katıldığınız için teşekkürler.

4.2 Avustralya Bulgaristan Türklerinden Mehmet Bahar ile 25.01.2005 Tarihinde Geelong Avustralya'daki Evlerinde Sözlü Tarih Çalışması İçin Yapılan Görüşmenin Metni

Ali Bilge Okan: Sayın Mehmet Bahar, bize biraz kendinizden bahseder misiniz?

Mehmet Bahar: Ben, 1940 yılında Bulgaristan'da Şumnu'ya bağlı Köseler Köyünde doğdum. Lise yıllarında şiir ve edebiyata karşı aşırı bir yakınlık duydum. Sofya'da Türkçe olarak yayımlanan Yeni Işık, Halk Gençliği gazetelerine ve Yeni Hayat adlı dergiye gizlice şiirler gönderiyordum. Bulgaristan'da bu edebi çalışmaları yaparken bana en çok yardımcı olan ve benim örnek aldığım kişi ise kendisi de yazar olan Mehmet Çavuş'tur. 1965 senesinde Bulgaristan'da komünist rejimin baskısı Türklere karşı artınca Türkiye'ye kaçmayı planladım. Sofya'dan İstanbul'a giden bir trenin bağaj bölmesine gizlenerek Türkiye'ye kaçtım. Sultanahmet'te bulunan İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne (Marmara Üniversites Rektörlük Binası) 1970 yılında Almanya'ya gidinceye kadar devam ettim.

Ali Bilge Okan: Almanya'ya niçin gittiniz?

Mehmet Bahar: Almanya'ya hem çalışmak hem de Avrupa kültürünü tanımak için gittim. Dozer operatörü ve teknik eleman olarak iki sene kadar yoğun tempoda çalıştım. 1972 senesinde İtalya'dan bir aylık bir gemi yolculuğu ile Avustralya eşim ile birlikte Avustralya'ya göç ettim.

Ali Bilge Okan: Avustralya'daki ilk dönem nasıldı?

Mehmet Bahar: İlk zamanlar iş bulana kadar kısa süreli bir belirsizlik yaşadık. Eşi tarım işçisi olarak çalışmaya başlamıştı. Ben bir metal fabrikasında işe başladım. Aklımda hep Bulgaristan Türklerinin durumu vardı. Avustralya'da Bulgaristan Türkleri'nin durumlarını duyurmak istiyordum. Bunun için bir gazete çıkarma fikri bende oluştu. Fakat bu işin eğitimini de almak istiyordum. Deakin Üniversitesi'ne gidip orada gazetecilik ve edebiyat

bölümlerini bitirdim. 1 Ocak 1986 tarihinde de *Hür Dünya* adlı gazeteyi, gazetenin yazı işleri müdürlüğünden sorumlu arkadaşim İbrahim Güneyi Bey ile çıkarmaya başladık.

Ali Bilge Okan: Gazetenizin adını niçin Hür Dünya koydunuz? Ayrıca bu gazetede ağırlıklı olarak hangi konulara değinmeyi amaçladınız?

Mehmet Bahar: Hür Dünya adını, Avustralya'daki yaşam ortamını ve birey haklarını görüp, Bulgaristan'da yaşayan Türk azınlığın da birgün buna benzer yaşaması ümidiyle gazetemize koyduk. Dünya barışını, birey haklarını, demokratik yaşam ortamını amaçlayan bir yayıncılık anlayışını *Hür Dünya* gazetesine yerleştirmeye çalıştık. Gazetemizde her konuya değinmeye çalışmakla birlikte ağırlıklı olarak Bulgaristan Türkleri'nin sorunlarını, Bulgaristan'da Todor Jivkov döneminde uğradıkları haksız muameleleri işlemeye çalıştık. Bunun yanında Kıbrıs Türklerinin sorunlarını, Türkiye'nin siyasi ortamını da yansıtmaya çalıştık.

Ali Bilge Okan: *Hür Dünya Gazetesi* ne kadar süre yayınlandı. Yayını niçin durdurdunuz?

Mehmet Bahar: *Hür Dünya Gazetesi* 25 sayı çıkardık ve 1 Nisan 1988 tarihinde yayınını durdurduk. Çünkü biz bir noktada yanlış yaptık. Yanlışımız gazetede ağırlıklı olarak Bulgaristan Türkleri'nin meselelerini işlerken, Avustralya Türklerinin iç meselelerine yeterince eğilemediğimizi düşünüyorum. Bu yüzden Avustralya Türkleri'nin çoğunluğuna ulaşmamıza rağmen kabul görme ve sürekliliğini korumada yetersiz kaldığımızın kanaatindeyim. Aynı hatayı Avustralya Kıbrıs Türkleri'nin çıkardığı gazeteler de yaptılar. Ağırlıklı bir konu üzerinde yoğunlaşıp kalıyorlardı. Kısa bir süre sonra bu çeşit yayıncılık açmaza girdi. *Hür Dünya Gazetesi* demek, Avustralya Bulgaristan Türkleri demek oldu. Tıpkı *Kaynak Gazetesi*'nin Avustralya Kıbrıs Türkleri ile özdeşleşmesi gibi. 1980'li yıllarda her iki konu da Türk Dünya'sının gündemindeydi. Bulgaristan'da 1989'da rejimin değişmesi ile *Hür Dünya'nın* Avustralya'daki misyonu ne yazık ki havada kaldı. Oysa Hür Dünya'nın bir *Zaman Avustralya* gibi, *Yeni Vatan* gibi veya *Turkish Report Weekly* Gazteleri gibi yayın hayatına devam edebilmesini çok isterdim.

Ali Bilge Okan: Siz aynı zamanda sivil toplum kuruluşları ile de çok yakından ilgileniyorsunuz. Sizce Avustralya Türkleri niçin ortak hareket edemiyor? Ya da kurulan

dernekler kendi içlerinde parçalanarak bir dernekler enflasyonu yaşanıyor. Sizce buna yol açan sebepler nelerdir?

Mehmet Bahar: Ortak hedefleri iyi tespit edememek ve kişisel bakış açılarının Avustralya sivil toplum hareketine egemen olması. Savunulan davayı kişiselleştirdiğiniz zaman ortada savunulacak bir şey kalmıyor. Farklı bakış açılarına karşı tahammülü olmayan, kendi kişisel yöneticilik hırslarını dernek başkanı olarak tatmin edebilmeye çabalayan, Avustralya'nın derneklere hibe olarak verdiği yardımları alıp kullanmayı amaçlayan kişilerin egemen olduğu bir sivil toplum yapısı bölünmeye mahkumdur. Bölündükçe zayıflayan ve etkinliği kalmayan bir sivil toplum yapısı ile karşı karşıyayız, Avustralya Türkleri olarak. Kültürel anlamda olgunluğumuz arttıkça umarım bu tablo değişir diye ümit ediyorum.

Ali Bilge Okan: Avustralya'da geçen yıllarınızı değerlendirdiğinizde hem kendi açınızdan hem de Avustralya Türkleri açısından gelinen nokta beklentilerinizin karşılığını yansıtıyor mu?

Mehmet Bahar: Gelinen nokta küçümsenecek bir nokta değil. Gerçekten önemli işler buradaki Avustralya Türkleri'nin gayretleri ile başarıldı. Fakat geçmişe baktığımızda çok daha iyi şeyler yapabilirdik hayıflanmasını sanırım bütün Avustralya Türkleri içlerinden geçiriyordur. Bizlerin geçmişte yapamadıklarını Avustralya Türkleri'nin genç kuşağından bekliyoruz. Bizim yaptığımız hataları yapmamaları için de elimizden gayreti ve kazandığımız bütün tecrübeleri onlara aktarmayı önemli görüyorum. Bu insan kalitesi ile Avustralya Türkleri, yarınları olan gençleri için Avustralya topraklarında bir temel atabilmiştir. Bunu geliştirmek ve yönetmek bizlerin de desteğiyle Avustralya Türk Gençleri'nin görevidir.

Ali Bilge Okan: Sözlü tarih çalışmasına katıldığınız için teşekkürler.

4.3 Avustralya'da Sanatçı Bir Portre: Reşit Bey

20. Yüzyılda Avustralya'da, özellikle yaptığı resimlerle sürekli gündemde kalmış ve Avustralya Resim Sanatına da önemli katkılarda bulunmuş Reşit Bey Müftüzade'den bahsetmemek, Avustralya'daki Türk Diasporası'nın tarihsel birikimini ele alan bir çalışma için eksiklik oluştururdu. Bu nedenle Avustralya Türkleri için önemli bir kişi olan merhum Reşit Bey Müftüzade'nin yaşamı ve çalışmalarını bu bölümde ele alıyorum.

Müftüzade Ailesi, Osmanlı Devleti'nin köklü ailelerinden birisi olmuştur. Reşit Bey'in dedesi Mustafa Reşit Paşa[101], Osmanlı Devleti'nin Hariciye Nezaretinde çalışmış, birçok yabancı devlette sefirlik görevinde bulunmuş, kısa bir sürede hariciye nazırı olarak gürev yapmıştır.

Mustafa Reşit Paşa'nın, Hasan Basri, Hüseyin Şefik ve Mehmet Kazım Ziya isimlerinde üç oğlu vardı. Bunlardan Reşit Bey'in babası Hüseyin Şefik Bey de, babası Mustafa Reşit Paşa gibi Osmanlı Devleti Hariciye Nezareti'ne girmiş, 18 yaşından otuzlu yaşlarına kadar diplomat olarak görev yapmıştır.

Hüseyin Şefik Bey, 1913 senesinde Osmanlı Devleti Londra Sefareti'nde diplomat olarak görevliyken, İskoçya kökenli bir Avustralyalı olan Florence Winter-Irving tanışımış ve kısa bir süre sonra da evlenmişlerdir. Hüseyin Şefik Bey, evlendikten sonra Osmanlı Devleti'nin Berlin Sefareti'nde gürev almıştır. 8 Nisan 1916 tarihinde Berlin'de Hüseyin Şefik Bey ve Florence Winter-Irving Hanım'ın oğulları Reşit Bey dünyaya gelir.[102] Reşit Bey dünyaya geldikten sonra, Hüseyin Şefik Bey ve ailesi Londra, Bern ve Paris gibi Avrupa'nın çeşitli şehirlerine gitmiştir. Hüseyin Şefik Bey, Reşit Bey dünyaya geldikten belli bir süre sonra diplomatlıktan ayrılmış ve profesyonel olarak ressamlığa başlamıştır.

Reşit Bey, Paris'te bulundukları sırada babası Hüseyin Şefik Bey ile birlikte resim çalışmalarına katılmıştır. Reşit Bey'i ailesi 11 yaşına kadar Paris'te yetiştirmeye çalışmışlardır. Reşit Bey Paris'te okula gönderilmemiştir. Eve gelen özel öğretmenler aracılığı ile yetiştirilmiştir. Daha sonraları Paris'ten Londra'ya dönen Hüseyin Şefik Bey ve ailesi Londra'da yaşamışlar ve burada Reşit Bey *Chelsea Polytechnic* adlı okula gitmiştir. Reşit Bey, 1937 yılında 21 yaşındayken ailesi ile birlikte Avustralya'ya göç eden Reşit Bey, bu tarihten sonra yaşamına Avustralya'da devam etmiştir. 1939 senesinde orduya yazılmak isteyen, Reşit Bey omuzundaki sağlıksorunundan dolayı bu isteğini gerçekleştirememiştir. Bu aşamadan sonra Reşit Bey resim sanatı alanındaki çalışmalarına

[101] Hasan Basri Danışman, *Bir Artçı Diplomat*, Arba Yayınları, İstanbul, 1998.
[102] Alan McCulloch, *Encyclopedia of Australian Art*, Cilt:1, Hutchinson Group (Australia) Pty Ltd, Victoria, 1984.

ağırlık vermiştir. Melbourne'de Avustralyalı Ressam Nutter Buzzacott yönetiminde resim çalışmalarını sürdürmüş, bunun yanı sıra Colquhoun Stüdyoları'na ve Melbourne Technical College'a devam etmiştir.[103] Daha sonraları National Gallery'de Ressam William Dargie'nin rehberliğinde resim çalışmalarında bulunmuştur.

1942 senesinde Reşit Bey, annesi gibi İskoç kökenli bir Avustralyalı olan Judith Chrinside ile evlenir. Reşit Bey ve babası Hüseyin Şefik Bey, 1945 yılının Mayıs ayında *"Father and Son"*adlı ilk karma sergilerini Melbourne'de *Hotel Australia'*nın *Gold Room* adlı düzenlemişlerdir. Aynı sene Reşit Bey'in oğlu Ziya dünyaya gelmiştir. Reşit Bey ve babası Hüseyin Şefik Bey ikinci karma sergilerini 1946 yılının Kasım ayında düzenlemişlerdir.

Reşit Bey ilk kişisel sergisini Haziran 1947'de Güney Avustralya Eyaleti'nin başkenti olan Adelaide şehrinde *John Martin's Gallery*'de düzenlemiştir. Reşit Bey, bu sergilerini izleyen yıllarda Sydney'deki Grosvenor Galleries gibi, Melbourne'deki Kozminsky Galleries gibi seçkin sanat merkezlerinde sergiler düzenler. Reşit Bey, başarılı çalışmalarından dolayı *Holly Group* olarak bilinen, Avustralyalı ressamların oluşturduğu topluluğa kabul edilir. Reşit Bey, *Holly Group* üyesi ressamların her yıl düzenlediği sergilere katılımış ve 1953 yılında başarılı çalışmalarından dolayı, sanat alanında verilen "Dunlop Art Prize" adlı özel ödülü almıştır.

Reşit Bey, 1956 senesinde İngiltere'ye daha sonra da Fransa'ya gitmiş, eşi ve oğlu Ziya ile birlikte bütün Avrupa'yı ve Türkiye, Suriye ve Lübnan'ı da içine alan geniş çaplı bir gezi gerçekleştirmiştir. Bu gezilerde edinği sanatsal birikimi resim çalışmalarına yansıtmış olan Reşit Bey'in yine aynı dönemde resimleri Londra'daki *Royal Art Academy* sanat akademisi tarafından kabul görmüş ve resimleri dört defa Paris'te *Salon des Artistes Francais*'da sergilenmiştir. Bunun yanında Royal Society of Portrait Painters tarafından seçilen, o dönemde yaptığı portre çalışmalarından birisi İngiltere'nin bütün önemli şehirlerinde düzenlenen sergilerde sergilenmiştir. 1959'da Melbourne'de Toorak semtinde özel bir resim okulu açmış olan Reşit Bey, Pazar günleri Melbourne'deki Yarra Irmağı kıyısında öğrencilerine manzara resim tekniği üzerine dersler vermiştir.

1961 yılında Reşit Bey, *Victorian Artists Society* adlı sanatçılar topluluğunun üyesi olur. 1969 yılında ise *Twenty Melbourne Painters* adlı ressamlar grubuna katılmıştır.

[103] Max Germaine, *Artists & Galleries of Australia,* Cilt: 1, Craftsman House, NSW, Avustralya, 1990, s. 52.

Reşit Bey, 1970'li yıllarda da çalışmalarından dolayı birçok ödüle görülmüştür. Bunlardan bazıları; *City of Doncester Art Prize* (*1978*), *Applied Chemicals Prize (1979),* 1000 dolarlik *Oil Prize (1979).*[104]

Reşit Bey'in 8 Nisan 1973 tarihinde St. Tropez'de eşi Judith Bey Müftüzade'ye daktilo ettirmeye başladığı iki bölümden oluşan *"Practical Hints on Tonal Oil Painting"*[105] isimli küçük bir kitap çalışması da vardır. Reşit Bey kitabının ılk bölümünde resim sanatı alanındaki düşüncelerini ve kendi çalışmalarının birikimini öğretici bir biçimde anlatırken; kitabının ikinci bölümünde otobüyografisi ile kendi kişisel çalışmalarından bahsetmiştir.

Yaptığı manzara ve portre resimleri ile Avustralya, Türkiye, Fransa, Kanada, İtalya, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletlerindeki özel koleksiyonlarda yer alan Reşit Bey Müftüzade 1984 yılının Eylül ayında vefat etmiştir.

Avustralya Türk Toplumu tarafindan ne yazık ki çok tanınmayan Reşit Bey Müftüzade, Avustralya Sanat Tarihi açısından önemli bir sanatçı olmuştur.

---

[104] Graeme Norris (ed), *Australian Artists Today*, 3. Baskı Gunn & Taylor (Aust.) Pty. Ltd., Glen Waverly, Victoria, 1984, s.59.

[105] Reshid Bey Muftuzade, *Practical Hints on Tonal Oil Painting*, St. Tropez, 1973.
Not: Reşit Bey'in bu kitabını, Melbourne'deki *State Library of Victoria*'da Reşit Bey Müftüzade için hazırlanmış *3 AAA File* adlı kişisel dosyasında buldum. Bu kitabın fotokopisini Kütüphane'den aldım. Reşit Bey Müftüzade'nin eşi Judith Bey Müftüzade ile 6 Şubat 2005 tarihinde Melbourne'deki evlerinde yaptığım görüşmede, Reşit Bey'in eserinin sınırlı sayıda ve fotokopi olarak Melbourne'de çoğaltıldığını ve orjinal nüshasının da Melbourne'de *State Library of Victoria* arşivinde ve kendisinde bulunduğunu bana belirtti.

SONUÇ

19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avustralya'ya yaşanan Türk Göçü, 21. Yüzyıl'da Avustralya Türk Diasporası'nı oluşturmuştur. İlk kuşak Avustralya Türkleri, Dünyanın farklı coğrafi bölgelerinden Avustralya'ya göç etmiş olsa da ikinci ve üçüncü kuşaklar Avustralya Türk Kimliği'ni benimsemiş ve bu kimliğin birleştirici unsurunu yaşamlarının vazgeçilemezi olarak benimsemişlerdir. Kısaca, Avustralya Türk Kimliği, bu insanların ortak paydasıdır.

Özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısında Avustralya'ya yaşanan kitlesel Türk göçü, Kıbrıs, Batı Trakya, Doğu Türkistan ve Bulgaristan Türkleri için siyasi baskından kaynaklanırken; Türkiye'den gerçekleşen göç ise Avustralya'nın göçmen işçi istihdamı politikalarına uygun olarak yabancı işgücü talebinden kaynaklanmıştır. Aynı ırktan ama farklı coğrafi yerlerden gelen Türk Göçmenler yarım asırlık bir süre zarfında tek vücut haline gelmiştir. Her bakımdan toplumsal dayanışmanın güzel örneğini sağlamış ve sağlamaya devam eden Türk göçmenler, kendi topraklarından ve kültürel köklerinden binlerce kilometre uzakta ortak bir kimlik, ortak bir bilinç ve ortak bir inanç devresinde bütünleşmişlerdir.

Bazı dönemlerde fikir ayrılıkları ve küçük çıkarlar yüzünden yersiz parçalanmalara uğrasalar da yılların getirdiği olgunluk ve bilinç ile bu durumu düzeltme yönünde ilerlemektedirler. Çünkü bu parçalanmalar onarılmaz ise gettolaşıp içe kapanma, kültürel asimilasyon, Avustralya'ya ilk gelen Müslümanlar ve Türkler'de olduğu gibi tamamen ırki ve dini kimliklerini kaybetme, kendini tanımlayamamadan kaynaklanan kimlik bunalımı ve benzeri ciddi sorunlarla karşılaşılması kaçınılmazdır.

Türkiye olarak Dünya'nın çeşitli yerlerindeki diasporalarımıza sahip çıkmamız gerekmektedir. Diaspora'da yaşayan insanlarımızla ve onların sorunlarıyla ilgilenmemiz zaruridir. Türk Diasporaları kendi kaderlerine terk edilemeyecek kadar Türkiye için önemlidir.

Özellikle Avustralya Türkleri, Türkiye ile Avustralya arasındaki coğrafi mesafenin uzaklığından kaynaklanan sıkıntıyı hep yaşamaktadırlar. Bu Avustralya'daki Türk varlığının geleceği için bazı güçlükler yaratmaktadır. En önemli sorun Türkçenin kuşaktan kuşağa aktarılmasıdır. Eğer dil olmazsa, konuşma, düşünme, edebiyat, geçmiş ve geleceğe sahip çıkma, tarih ve her şeyden önemlisi kimlik olmaz. Dış kültürel şoklara uğramış, kendi dilini konuşamayan, kendi tarihinden habersiz, kendi değerlerinden habersiz bir toplum veya diaspora yok olmuş demektir.

Bu nedenle Türkiye'nin hızla diasporalarında, İstanbul'daki Alman Lisesi, Avusturya Lisesi veya Fransız Liseleri gibi okullar açması ve hatta olabiliyorsa Türk Üniversiteleri'ni kurması zaruridir. Böylece diasporalarımızın kültürel şok yaşamaları ve asimile olmaları engellenmiş olacaktır. Özellikle Avustralya'daki Türk Diasporası'na ağırlık verilmelidir. Avustralya'daki Türklerin Basın-Yayın faaliyetleri her zaman desteklenmelidir. Karşılıklı bilgi alışverişi en üzt seviyede tutulmalıdır.

1997 yılında kutlanmaya başlanan Avustralya Türk Günü etkinlikleri haftasonu pikniği havasından kurtarılmalıdır. Türk Kültürü ve Tarihi'nden gelen değerlerimizn sergilendiği büyük bir festival şekline sokulmalıdır.

Avustralya Türkleri, 50 senelik bir dönemde önemli işler başarmışlardır. Her şeye rağmen Avustralya'da her gün gelişmekte olan Avustralya Türk Diasporası geleceğe umutla bakmaktadır.

EKLER

AVUSTRALYA HARİTASI

Avustralya'da Yüksek Lisans Çalışması Sırasında Ziyaret Edilen Yerler:

1- **Melbourne**
2- **Canberra**
3- **Sydney**
4- **Mildura**
5- **Broken Hill**

Osmanlı Devleti'nin Türkiye adı ile gayr-i resmi olarak temsil edildiği Melbourne Uluslarası Sergisi (1880-1881)'ndeki standları[106]

[106] Minor Courts – Great Hall isimli bu fotografın orjinaline State Library of Victoria'nın Resim Koleksiyonundan PCV LTAF 277 P.56 çağrı numarası ve H83.319 ulaşım numarası ile ulaşılabilir.

Gazeteci Bayram Öcal (sağ başta) , Avustralya Batı Trakya Türklerinden
bazıları ile beraberken.
(Melbourne - 13.06.1971)

Avustralya Türk İslam Cemiyeti Öğrencileri, Eğitim Kadrosu ve Gazeteci Bayram Öcal
(Melbourne-1976)

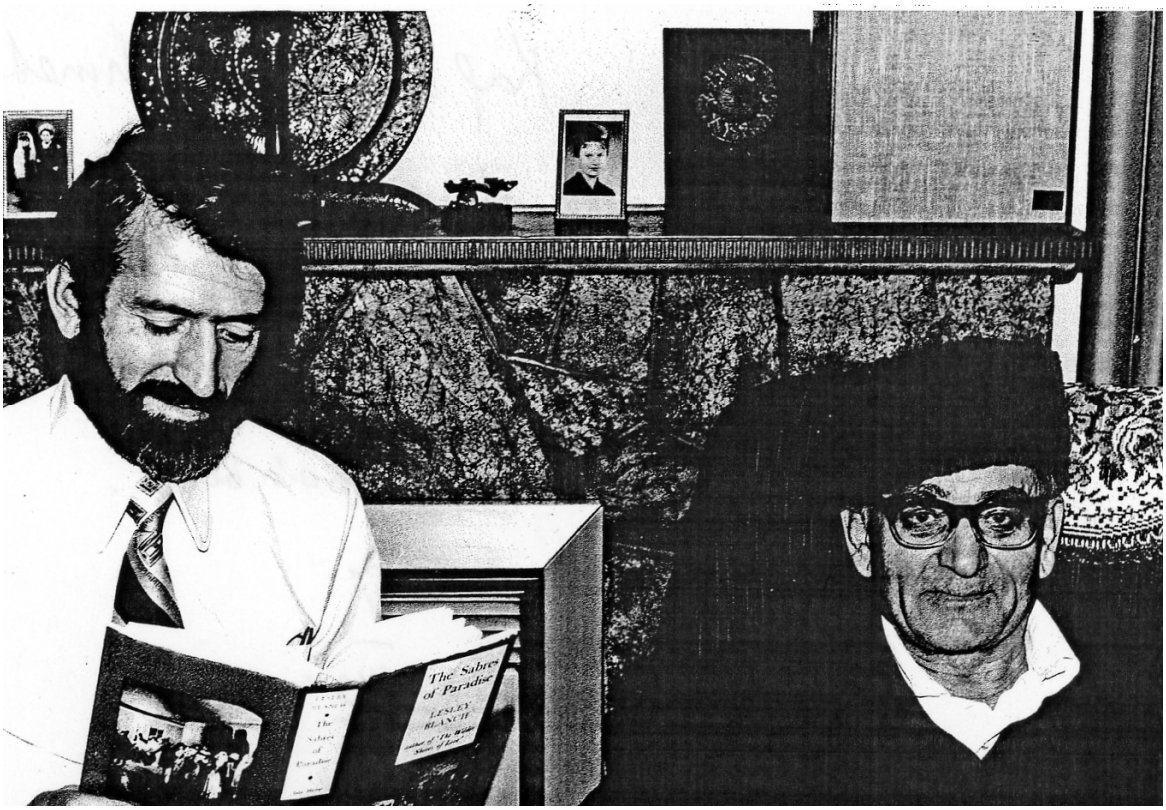

Gazeteci Bayram Öcal ve Avustralya'daki Kafkasyalılardan Mehmet Ayazoğlu
(Melbourne – 1977)

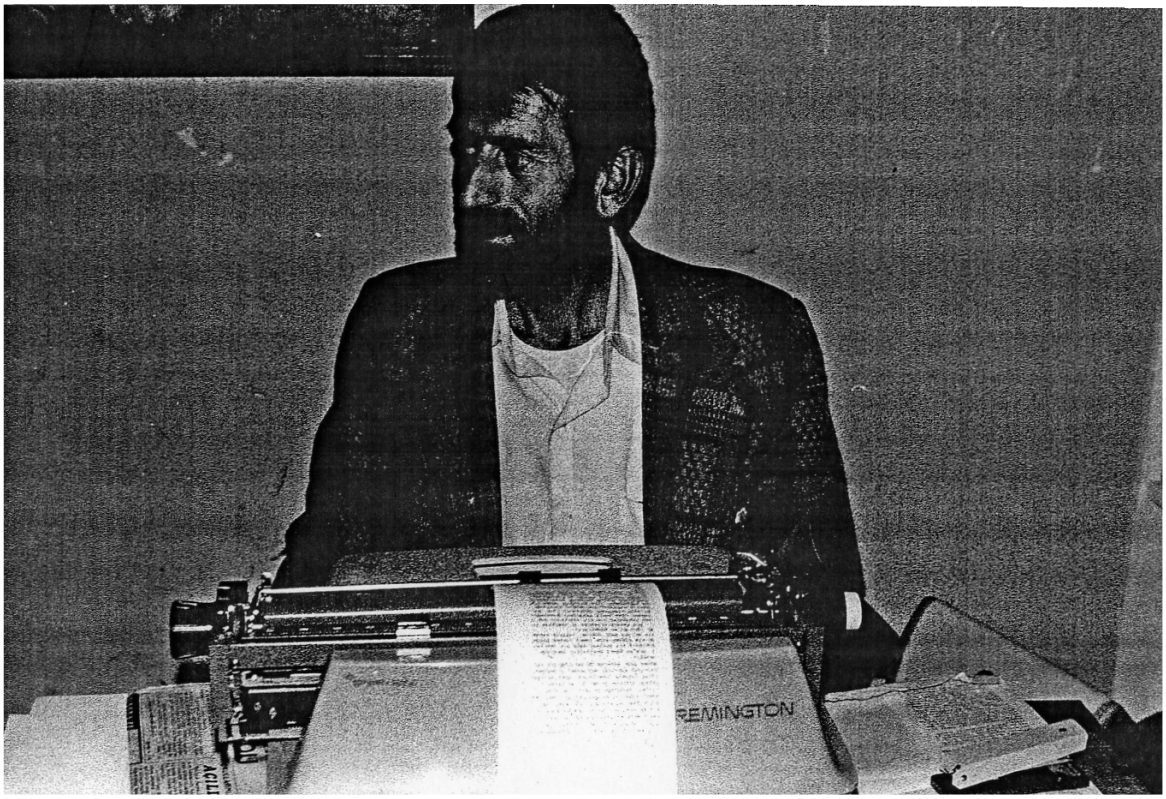

Gazeteci Bayram Öcal, Haber Bülteni Gazetesi'ne bir makale yazarken.
(Melbourne – 1976)

Gazeteci Bayram Öcal, Dr. Ali Kettani(Ön sırada oturan gözlüklü) ve Avaustralya Batı Trakya Türk Derneği Üyeleri
(Melbourne - 1974)

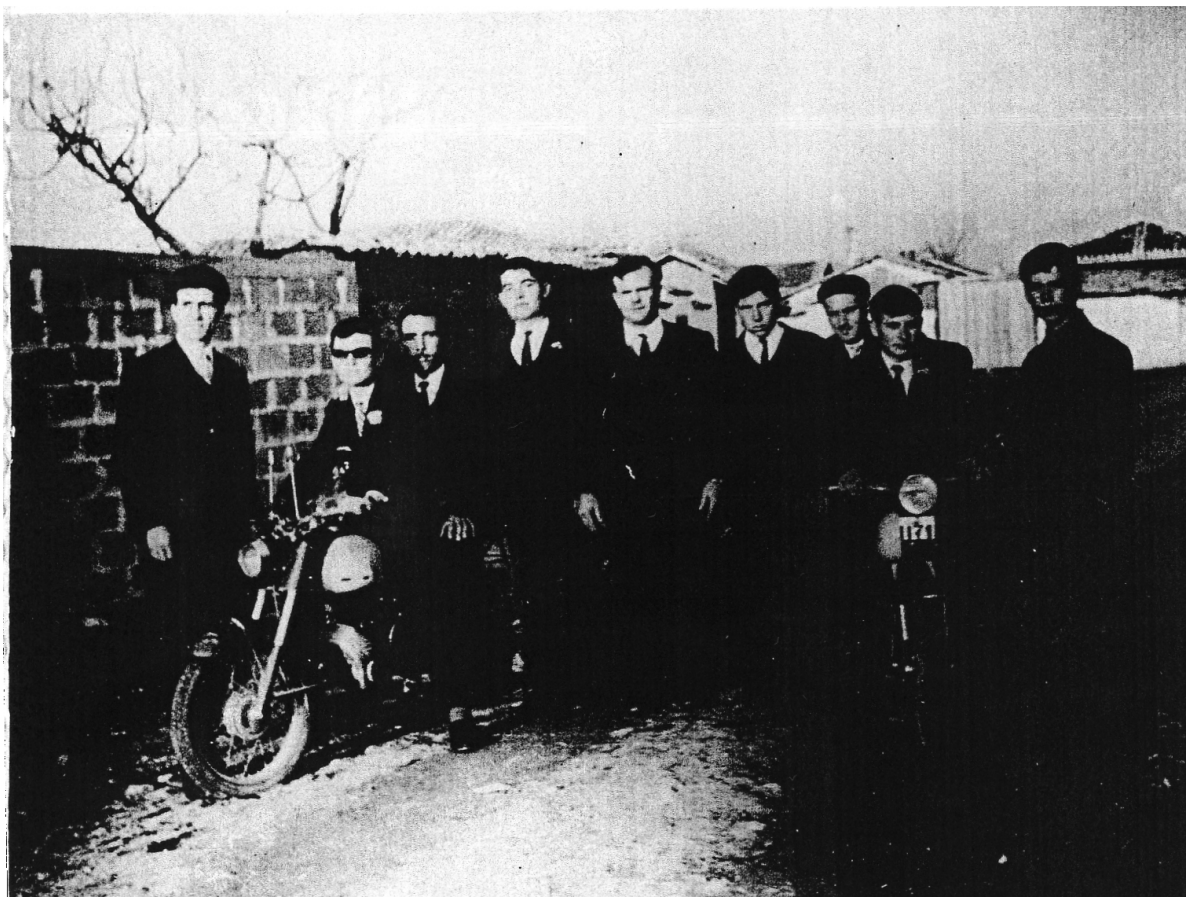

Avustralya Batı Trakya Türklerinden Feyiz Mehmetoğlu (sol başta) Batı Trakya'dan Avustralya'ya gelmeden önce Kurban Bayramı'nda arkadaşlarıyla.
(Küçük Müsellim Köyü, Gümülcine-Yunanistan – 01.04.1966)

AVUSTRALYA'DA
ELELE

YIL 4. SAYI 23 * *AVUSTRALYA BATI TRAKYA TÜRKLERİ* * *HAZİRAN - AĞUSTOS, 1997*

Türk! Övün - Çalış - Güven. M.Kemal Atatürk

Avustralya Batı Trakya Türk Kadınlar Kolu'nun yaşlı ve çok değerli üyelerinden bir grup

Soldan arka sıra: Ayşe Aydın, Ayşe Mehmet, Hatice Elmas, Sabiha Haliloğlu, Fatma Reşitoğlu, Pakize Yaşar, Feime Selimoğlu, Fadile Bekir, Fatma Ali.
Soldan orta sıra: Fatma Mehmet, Rukiye Hasan, Bedriye Mustafaoğlu, Saide Ahmetoğlu, Halide Alioğlu. ***Soldan ön sıra***: Sıdıka Ali, Ayşe Molla, Nebiha Kırmacı.

OCAK - SUBAT 1995

AUSTRALIA'LI ALEVİLERİN SESİ

AUSTRALIA'LI

ALEVİLERİN SESİ

MELBOURNE ALEVİ KÜLTÜR MERKEZİ YAYIN ORGANI

MELBOURNE-SYDNEY
PERTH-BRISBANE
TURKEY-CYPRUS
Sene/Vol. III
14.6.1972
HAZIRAN/JUNE
No.42
Price 10c.

Independent
TÜRK SESİ
--THE FIRST TURKISH NEWSPAPER IN AUSTRALIA

YIRTILAN BAYRAK TESLİM EDİLDİ

BAYRAM ÖCAL TARAFINDAN BAYRAĞIMIZ FAHRİ KONSOLOSUMUZ MEHMET AHMAD'E TESLİM EDİLDİ...

Bir müddet evvel tahminen yirmi kişilik serhoş genç gurubu tarafından parçalanan Türk bayrağı Melbourne fahri Konsolosu Mehmed Ehmed'e Canberra Büyük elçiliği vasıtası ile Türkiye Dış İşleri Bakanlığına gönderilmek üzere teslim edilmiştir.

Taşlama

Duyduğunuzmu,gazeteler son günlerde Türklere yapılan tecavüzlerden bahsedip duruyor....
Tahmin ederim bir yanlışlık olacak....
Bizleri buraya getiren Avustralya idarecileri,insan hakları kurallarına tam olarak riayet ederek bizi korumuyorlarmı ki.....
Dünyanın en asil Milletlerinden biri olan Türklerin buradaki mensuplarına reva görülen tecavüzleri Avustralyalı otoriteler herhalde cezasız bırakmayacaklardır.....
Değilmi efendiler...
Anlayana sivrisinek saz.....

GÜN-AY

"Bu konuda kendisi ile görüştüğümüz sayın Mehmet Ahmet hadisenin araştırılacağını ve sonuna kadar takip edileceğini söylemiştir. Ayrıca her zaman vatandaşların yardımına koşacağını belirten Konsolos 134 Canterbury Rd. Canterbury adresinde bulunan konsoloshanede her gün saat beşten sonra devamlı olarak çalıştığını ve 83 4221 numaralı telefonle daha önceden yapılacak konuşmaların daha iyi olacağını söylemiştir.
"Vatandaşlarım her türlü haksızlık karşısında hemen bana haber vererir lerse,ben olayla ilgilenirim. Ve konsolosheneye intikal eden hertür hadise tarafımdan incelenmektedir"şeklinde konuşmuştur.

ŞEHİTLERİN ÖRTÜSÜ,TÜRK ULUSUNUN UĞRUNA HER ZAMAN CAN VERMEĞE HAZIR OLDUĞU ŞANLI BAYRAĞI SERHOŞ GENÇLER TARAFINDAN BÖYLE PARÇALANDI.....

KIBRIS'TA GÖRÜŞME BAŞLADI

Birleşmiş Milletler Genel SekreteriKurt Waldheim şerefine Lefkoşa'da verilen balo da dört yıl sonra ilk defa Makaryos ile Dr. Küçük bir araya gelditler. Yeşil adanın sulhu için konuştular.
Ertesi gün Türk kesimine bir ziyaret yapan Genel Sekreter burada da çoşkunlukla karşılandı.
Daha sonra Ankara'ya giden Kurt Waldheim Esenboğa hava alanında askeri törenle karşılanmıştır.Cumhurbaşkanı Sunay ve Başbakan Ferit melen tarafından kabul edilen Genel Sekreter Kıbrıs konusu ile ilgili temaslarını tamamladıktan sonra Atinaya gidecektir.

EHLİYET İMTAHANLARI ZORLAŞIYOR

Avustralya hükümetinin polis teşkilatına yolladığı bir genelgede şöför ehliyeti imtahanlarının daha sıkı tutulması ve mevcut tatbikata ek olarak yazılı imtahan yapılması bildirilmiştir.Son dört ay içinde vuku bulan kazalarda 283 kişinin ölmesi bu karara sebebiyet teşkil etmiştir.

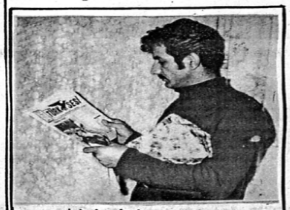

GAZETEMİZİN"İYİ OKUYUCU" YARIŞMASININ İLK TALİHLİSİ PORTH MELBOURNE DE OTURAN ALİ ÖĞÜT HEDİYESİ İLE.
TÜRK SESİ'NİN SON SAYISINI SAKLAYINIZ EKİPLERİMİZ HER AN KAPINIZI ÇALABİLİR.

SAHİBİ:
TÜRK İSLAM CEMİYETİ
ADRES: 31 Nicholson St.,
EAST COBURG
VİC. 3058
Telefon : 36 42 19
MELBOURNE, AUSTRALIA

İDARE ve YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ: BAYRAM ÖCAL
Y I L : 1
SAYI : 4

TÜRK İSLÂM CEMİYETİ

HABER BÜLTENİ

ALLAH İNDİNDE EN MAKBÛL DİN, İSLAM DİNİ'DİR. (KUR'AN-I KERİM)

* Amellerin en faziletlisi, Allah'a iman etmek ve onun yolunda mücadele etmektir.
HZ. MUHAMMED (S.A.)

AYDA BİR ÇIKAR
ÜCRETSİZDİR

1 AĞUSTOS
1974
PERŞEMBE

Toplumumuzun İnanç ve Temel Ahlâk Prensibine Bağlı, Aylık Haber Bülteni

KIBRIS'TAN ÇIKMAYIZ!

● ECEVİT: ARTIK BİZE KİMSE "KIBRIS'TAN ÇIKIN,, DİYEMEZ

● Bir tank ve bir de topçu birliğimiz Kıbrıs'ta

Engel tanımadık

Türk jetlerinin akınından bir görünüş.

Girne'yi ele geçiren askeri birliklerimizin tankları

BAŞYAZI — GÖZDEN GEÇİRİLMELİ!

Kıbrısta cereyan eden hadiselerin akışına,fert olarak bütün dikkatlerimizi teksif etmiş bulunmaktayız. Ancak,Ülkemizin tabii hak ve müdahalesiyle hadiseler şimdilik lehimize olarak gelişmektedir.

Filvakî, Sevr ve Lozan anlaşmaları neticesi elimizden çıka-

(Devamı sayfa 5, sü. 1.de)

AZİZ OKUYUCULAR :
KIBRIS'LA İLGİLİ DİĞER RESİM VE HABERLERİMİZ; 13,14,15,16. SAYFALARIMIZDADIR..

HÜR DÜNYA

TURKISH NEWSPAPER FOR
THE AUSTRALIAN TURKISH COMMUNITY

"Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" — Atatürk

FREE WORLD

ADDRESS : P.O. BOX 164, DRYSDALE, VIC., 3222 / PHONE : (052) 513 722 FİATI 50 C. YIL 1, SAYI,1

HÜR DÜNYA'YA AÇILAN PENCERE

HER GEÇEN GÜN GELİŞEN VE ETKİNLİĞİNİ KAZANAN EKONOMİK ÇIKMAZLARI ,DÜNYA, YI YÖNETEN İKİ BLOK'U DA ETKİLİYOR

RONALD REAGAN ve MİKHAİL GORBACHEV ZİRVE TOPLANTISINDA TEBESSÜM SATIYORLAR.

Son günlerin en önemli olaylarından birisi'de şu ana kadar bir araya gelmeyen iki zıt kutbun ekonomik ön görüşmelerde birleşmesi bütün dünyanın dikkatini üzerlerine çekti.

Her yeni günde, nüfus artışı, gelişen teknoloji, ekonomik krizler iki dev blokun birleştiği konu oldu. Gerçek'te bu olması lâzım idi.

İlk bakışta, ilk defa bir araya gelen bu iki süper devletin görüş birliği dünyayı şaşırtabilir. Fakat, yine bu iki süper kuvvet kendi güçlerini dünya düzeyinde yitirmemiş noktasında kendi menfaatleri için birleşebilecekler.

Şöyleki; Birincisi Avrupa güçbirliğinin gerçekleşmesi, İkincisi Büyük bir İslam aleminin kurulması. İstatistiklre göre Avrupa, üretim ve tüketim yönünde hem Amerika'dan hem de Rusya'dan ileri. Gelecekteki ekonomik sancı her iki dev blok'u rahatsız edecek durumda. Hatırlanacağı gibi. Fransız Cumhurbaşkanı De Gole, altınla mütadele usulünü önerince C.I.A.'nın hışmına uğramış tepetaklak soluğunu huzur evinde almıştı.

Fakat bu tecrübe, kanımızca gelecek için büyük bir mihenk taşı oldu.

Böyle bir Avrupa güçbirliği, üçüncü bir kuvvet olabileceği gerçeğini düşünen devler güçlerini yitirmemek için bugüne dek olmayan, gerçekleşmeyen birleşme, konuşma ve dayanışma anlamını taşıyan tu yakınlaşma büyük bir önem taşımaktadır.

Gelecek neyi gösterecek. Şu anda onların çıkarları mühim. Belki bizler veya bizlerin çocukları durumu görüp daha iyi olanlayacaklar.

Bu durumu değerlendirmek için, menfaat ve çıkarlarını göz önünde tutan devler bir araya gelme mücizesini gösterirken, az gelişmiş ülkelere de (tabii ki satılmamış olanlara) büyük şanslar doğabilir. İki zıt kutup çıkar ve menfaatleri için birleşme olanağı buluyor da, az gelişmiş fakir ülkeler pençerelerini dünyanın dört bir yanına niye açmıyor. Bugünkü ekonomik koşullar içiıde kendi kabuğuna çekilen ülkeler ki,özellikle şu ana kadar kendi ülkemiz olan Türkiye biledışarıya sadece işçi ihraç etmekle çıkar yolu aramış, ekonomik yönden dışarıya dönük hemen hemen hiçbir eylemde bulunulmamış.

Geçtiğimiz aylarda 66 iş adımı ile uzak doğu seyahatine çıkan Turgut Özal'ı buradaki satılmışlar tenkit ettiği gibi, Türk basını da bazı yönlerden, fazla harcamalardan ötürü, devlet parasını heba etmekten söz ederek tenkit ettiler.

Vermeden almak Allaha mahsus bir iş. Ekonomik gelişmeleri, herhelde sıradan vatandaşlar halledemezler. İş adamları, sanayiciler v.s. ancak bu işlerin üstesinden gelebilirler.

Elbette Özal yanında iş adamlarını götürecekti, köprüyü onlar vasıtası ile kurmak isteyecekti ve öyle yaptı ve tenkit konusu oldu.

Şimdi; dünyaya açılan pencerelerden niye başımızı çıkarıpta bakmayalım. Niye dünya nimetlerinden istifade etmeyelim. Niye ulusumuzu erişmesi lazımgelen mertebeye ulaştırmayalım.

Ülkelerinin çıkarlaı için şu ana kadar bir araya gelemeyenler birleşiyorlarda biz niye kendi payımıza düşen hisseyi, hakkımız olan çıkarları ülkemiz çıkarları yönünde değerlendirmeyelim. Gelecek her şeyin öğreticisi olacak. Belki bir üçüncü dünya, yani Avrupa güçbirliği veya Türkiye liderliğinde bir İslâm dünyası oluşacak. Ondan sonra dünyaya açılan pencerelerden istifadenin anlamı ortaya çıkacak.

Yayınımıza başlarken

Kıymetli okuyucularımız,

Gazetemizin ilk sayısını sizlere takdim ederken Avustralya'da yaşayan Türk toplumunun, din kardeşlerimizin, tüm soydaşlarımızın sorunlarını, insani hak ve vecibelerini tarihi, hukuki meselelerini Türkler ve diğer milletler arasında irtibatı, dayanışmayı sağlamak, Atatürk ilkeleri doğrultusunda milli beraberlik şuurunu pekiştirmek maksatları ile yayın hayatımıza başlamış bulunduğumuzu siz kıymetli okuyucularımıza bildirmeyi bir borç biliriz.

Pek tabii ki birlik ve beraberlikten doğan kuvveti hiç bir engel önliyemiyecektir. Biz, "Hür Dünya" gazetesinin Avustralya'da yaşayan tüm Türk toplumunun müşterek kuvvetinin bir ürünü Türklüğe yaraşan, geleceğe uzanan çelik bir zincirin halkası olmasını gönülden diliyoruz.

"Hür Dünya" da duyurulmak istenen ses, yalnız belirli şahısların ve kitlelerin sesi değil, bütünüyle biz gurbetçi Türklerin, Türk toplumunun sesidir.

Bu sesin güçlü çıkması ,günden güne gürleşmesi,kıymetli okurlarımızın iştirakı ve fazlalığı ile mümkün olacaktır,Tek davamız milli birliğimizi sağlamak ve tek bir güç olarak Türklüğe ve insanlığa yaraşır şekilde hareket etme kabiliyeti kazanmaktır.İşte bütün bunların ışığında yayın hayatına başlamamız gerektiğini lüzumlu gördük.Gayemiz milliyetçi, Atatürkçü,Anavatanımızdan onbinlerce kilometre uzaklarda "Ne mutlu Türküm" diyenleri bu gazetenin çatısı altında toplıyarak Türk toplumuna , Türk aydın ve sanatçılarına. ve en mühimi Türk çocuklarına Yedi'den Yetmiş'e hizmet etmektir.

Muhakkak ki bu maksatların sağlanması için gazetemizin okunması, okutulması ve manevi bakımdan desteklenmesi güçlenmesi siz değerli okuyucularımızın da büyük gayreti ve arzusu ile olacaktır.

Gazetemizin sayfalarını mümkün olduğu kadar değersiz ve lüzumsuz yazılardan noksan tutup, tarih, sanat, bilim ve kültür alanında geniş tutmağa çalışacağız. Bilmediğimiz konuları kendi uzmanlarından danışıp faydalanacağımız gibi, Avustralya'da bulunan nice sesini duyuramıyan genç kabiliyetlere, oilhassa sayfalarımızda geniş geniş yer vereceğiz. Zaman zaman edebiyat ve sanat alanında şiir, hikâye, resim gibi konularda yarışmalar düzenleyip genç kabiliyetleri teşvik ederek istikbale hazırlamaya ve topluma değerli bir kişi olarak kazandırmaya çalışacağız. Türk toplumu arasında birliğin ve beraberliğin savunucusu olacağımız gibi, ayrı görüşlere sahip cemiyetler arasında birleştirici, bütünleyici ve barıştırıcı olmaya çalışacağız. Tek sözle, istikbâl sembolümüz Ay-yıldızlı bayrağın altında toplanacak, hedefimiz Ata'mızın çizmiş olduğu yolda ilerlemeye çalışacağız. Fakat Türk Milletini Ata'nın yolundan ve ilkelerinden saptırmak isteyenlere asla ve asla taviz vermiyeceğiz. Lâkin anlayışlı, hoşgörü sahibi olmaya çalışacağız.

Demokratik ve insani anlayış içinde özgürce düşünen fikir sahiplerine saygımız sonsuzdur. Bu da zaten bağımsız ve özgür kitlelerin işidir. Avustralya'ya tek bir gaye için gelmiş her Türk vatandaşına düşen yegâne milli görev de zaten budur. Bu hepimiz için bir şeref andı olmalıdır.

Şimdi sizleri gazetenizle başbaşa bırakır, "Hür Dünya" dan selâm ve saygılar sunarız.

"HÜR DÜNYA"

KÖRFEZ HARBİ ALEVLENİYOR.

Hür Dünya,

İran ve İrak körfez harbinin güney cephelerini karşılıklı bombalamaya devam ediyorlar. İran hükümet yetkilileri İrak'ın harp uçakları İran-İrak hududuna 30 km. mesafede bulunan Hoveyzah kasabasını bombalamışlar ve çok zayiat vermişlerdir. Bunun üzerine İran'da Tahran sokaklarında binlerce gönüllü cepheye gitmek için gösterilerde bulunmuş, otobüslere binerek savaş meydanlarına doğru hareket etmişlerdir.

ÇOK DEĞERLİ HÜR DÜNYA OKURLARI YENİ YILINIZI, YENİ SAYIMIZ'da KUTLAR, NİCE YILLARA SAĞLIK ve ESENLİKLE ULAŞMANIZI DİLEYEREK TÜM MUTLULUK ve BAŞARILARIN SİZLERLE OLMASINI TEMENNİ EDERİZ.

HÜR DÜNYA

BARIŞ VE DEMOKRASİ YOLUNDA

EMEK

Registered by Autralia Post Publication No: VBH 2480

Aralık/December 1989
Yıl/Year 12
Sayı/No. 96
Ücreti/Cost 50 cent

Avustralya Türkiyeliler Kültür Derneği Inc. Yayın Organıdır.

Yazışma adresi: P.O.Box 1185 Richmond 3121,Victoria.

STATE LIBRARY OF VICTORIA 31 MAY 1990

EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL -

1989 ANA- BÜTÇESİ KAMUYA AÇIKLANDI.

Maliye Bakanı Bay Paul Keating Federal Bütçeyi Parlamentoya Sundu.

Federal seçimlerin arifesinde saptanılan genel bütçe Ağustos ayında Maliye bakanı Paul Keating tarafından Parlamentoda kamuya sunuldu.

Avustralya'nın federal bütçesi yaşlılar,evsiz gençler ve sorunlu kadınlar için belirtilen özel harcamları ön planda taşıyor.

Emekliler,doğal hakları olan ödeneklerine Nisan 1990'dan itibaren haftada $.2 dolar (evli olanlara $.3.30) zam alacaklar.Böylelikle,emekli ödenekleri asgari ücretin %25' ine ulaşmış olacak.Kira ödeyen lere $ 5 dolar ek artış Aralık ayında ve daha sonra Eylül 1990' da yeniden gözden geçirilip bir 5 dolar daha artış yapılacak.

Avustralya İşçi partisi(ALP) federal Hükümeti Maliye Bakanı Bay Keating yapmış olduğu açıklamada tüm emeklilerin 1995 senesinde genel kazanç vergilerinden muaf olacaklarını açıklamıştır.Ayrıca,Bakan, şu anda belirlenen $ 9.1 milyar bütçe açığının 1989-1990 yılları arasında yüksek

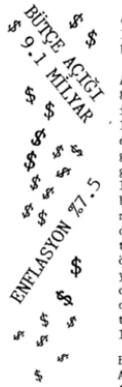

oranlara ulaşabileceğini ve enflasyonunda aynı tarzda artacağını belirtmekte.

Avustralya topraklarında sayıca 800'ü aşan işveren/şirketlerin işçilerden kesip yıl sonunda toplu olarak vergi dairesine gönderdiği kazanç vergilerinin her ay geciktirilmeden vergi dairesine gönderilmesinde $.550 milyon dolaların ek kazanç olarak devlet bütçesine faiz yoluyla gireceğini bildiren maliye bakanı,geçmişde işverenlerin işçilerden kestikleri kazanç vergilerini kendi özel hesaplarında yıl boyu saklayıp sene sonuna kadar faiz kazandıklarını bundan sonra yapılan değişiklikle bu kazançdan geniş toplumun faydalanabileceğini belirtmiştir.

Bütçe açıklamasından önce .76 Amerikan doları değerinde olan Avustralya doları,açıklamadan sonra anında .75.45'e düşmüştür.

- ÖRNEK BİR ÇALIŞMA -

DİNLER BARIŞ İÇİN

BİRARADA

SPRINGVALE - Geçtiğimiz günlerde Springvale ve çevresinde yaşayan değişik din ve mezheplerin temsilcileri biraraya gelerek top - lantı yaptılar. Springvale Belediyesi'nde gerçekleşen toplantıda 15 din ya da mezhebin temsilcileri, toplumlararası barış ve kardeşlik için birlikte çalışma kararı aldılar. Springvale Belediyesi'nde yapılan bu toplantıda ayrıca Başbakan Bob Hawke'un mesajı da okundu. Hawke mesajında, böylesi güzel bir girişimi, çeşitliliğin birliği olarak niteledi.

Açlık grevinde bir ana Yaşını kırk beş diyor, ama ağırmasında gösteriyor Lütfiye Avşar. Dokuz yıldır oğlunun peşinde koşturuyor, cezaevlerine sürülenmesinin ürünü vermiş yüzüne. Lütfiye Avşar kendisi gibi hükümlü analarla, babalarıyla, kardeşleriyle, eşleriyle, çocuklarıyla birlikte Eskişehir Özel Tip Cezaevi önünde oğlunu, eniştesini açlık grevinde. Cezaevi yönetimi gününde İnsan Hakları Derneği Adana Şubesi'ni ziyaret etti. Lütfiye Avşar'ın oğlu Şemsa açlıktan sararmış yüzü beyaza dönüşüyor. Elleri ayakları titriyordu. Gözünü yere çevirdi: "Kırmızı kurşuna yaşıyoruz" diyor gibiydi "Hayır" diyorlar. Bütün hırsıla kime ne zararımız var, cezaevlerini ziyaret etmek yasak yapıyorlar. Bunlar bizlerin Eski Avşar, polisin ilgilenmediği vatandaşlardan A. B. ... Avşar'ın oğlu Şemsa'nın kucağında gelen oğlunu gördü. Sonra hıçkırarak ağlamaya başladı. "Oğlumun iki gözü de işkencede kör oldu." "Korkarım bir süre açık grevinde devam edecek, onu durduramıyorum." "Oğlumu bu şekilde göremiyorum." "Biz de mi ölelimmek istiyorsunuz?" (Yeni Gün Gazetesi, Cumartesi, Bazı Gündelik)

Eskişehir Cezaevi'nden sürgün ölüm getirdi

EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK ABONE OL/ABONE BUL - EMEK

INDEPENDENT AUSTRALIAN TURKISH NEWSPAPER — PIONEER OF AUSTRALIAN TURKISH COOPERATION
THE AUSTRALIAN TURKISH SOURCE

KAYNAK

ISSUE SAYI 46

MÜSTAKİL SİYASİ EKONOMİK VE BİLGİSEL GAZETE — HER ONBEŞ GÜNDE BİR ÇIKAR.

SAHİBİ: KEMAL.H.GURPINAR.

FREE — PUBLISHED EVERY FORTNIGHT — ADDRESS 648 SYDNEY RD. BRUNSWICK 3056, AUSTRALIA — 23.2.85

TELEPHONE: (03) 383 2646 MELBOURNE — REGISTERED BY AUSTRALIAN POST: PUB. NO. VBF 5704

BULGARISTAN TÜRKLERİ'NİN GELECEĞİ

"İslam Birliği Kıbrıs konusunda esirgediği ilgiyi Bulgaristan Türkleri için göstermelidir"

"İslam Birliği'nin Filistin ve Afganistan konusunda gösterdiği ilginin, Bulgaristan Türkleri için umursamazlık düzeyinde kalması Türk Hükümeti'ni bu konuda harekete geçirmelidir "

İki üç yıldır Türkiye de Bulgaristan da karşılıklı ilişkileri düzenlemek için özen göstermişlerdir. Başbakanlar dünyindeki ziyaretleri devlet düzeyine çıkarmaya gayret etişlerdir. Bu durumda Bulgaristan'daki Türklerin bugünde inanılmayacak bir baskıya tutulması gerçekten şaşırtıolmuştur ve ister istemez Türk-Bulgar yakınlaşmasına karbir darbe niteliğini kazanmıştır.

Bunu sadece Bulgar hükümetinin Türk azınlığına karşı idişesinin sonucu olarak kabullenmek mümkün değildir. ulgaristan'da komünist rejim iyice yerleşmiştir. Moskova' n tam güvenine ve desteğine sahip olarak otoritesi sonsuzır. Kaldı ki Türkler daha çok köylü ve çiftçi oldukları için jimi ve Bulgar devletinin bütünlüğünü tehdit edecek ölçüo bir muhalefet oluşturacak niteliğe sahip değillerdir.

İlişkiler bütünü

Bazı yorumcular Bulgarların Trakya'daki Türklerin durumu karşısında Türkiye'nin suskunluğunu fırsat bilerek türk azınlığını Bulgarlaşmaya zorlamayı düşünmüş olabiceklerini öngörmektedirler. Bu muhtemel değildir. Türk-ulgar ilişkileri Türk-Rus ilişkilerinin bir parçasıdır.

Bulgaristan Türkiye ile ilişkilerini kesme durumuna gerebilecek böyle bir eyleme kendi başına karar vermeye uhtar değildir. Rusya'nın şu sıralarda Bulgaristan'ı ortaya oyarak Türkiye ile Rus ilişkilerini zorlayacak bir duruma etirmeye bir sebep görünmediğine göre Bulgaristan'da füslüman Türklere karşı durumu Rusya'nın Müslümanlara arşı genel tutumunun bir belirtisi olarak düşünmek mümündür.

Paris Üniversitesi'nde Sosyal İlimler Enstitüsü'nün Diektörü Profesör Alexandre Beningsen Rusya'daki 45 milyon ürk ve Müslüman konusunda dünyada en büyük uzman saılmaktadır. Beningsen'e göre son beş yıldır özellikle İran' da Humeyni rejiminin yerleşmesinden ve Afganistan'da direnişin devamından sonra Ruslar Müslümanlara karşı şiddetli bir kampanyaya girişmişlerdir.

1980'lerden sonra Rus hükümeti Özbekistan, Kazakistan Kırgızistan, Tacikistan gibi uydu Müslüman devletlerde İslamiyetçiliğe karşı sıkı tedbirler almıştır. Örneğin Türkmenistan Yüksek Sovyet Şurası "Sosyal serseriliği" iki yıl hapisle cezalandırma kararı almıştır. Sosyal serserilik özel olarak İslamî eğitim yapanları ve vaaz edenleri kastetmektedir.

Çünkü son yıllarda bütün bu ülkelerde halk tarafından desteklenen gezici din öğretmenleri ve vaizleri ortaya çıkmıştır. Dindarlık, milliyetçilik her tabakayı sarmaya başlamıştır.

Buna karşı Rus hükümeti din aleyhtarı propagandaya büyük önem vermeye yönelmiştir. Din hocalarına karşı din aleyhtarı propagandacılar sevkedilmiştir. Örneğin 6 milyon nüfusu olan Azerbaycan'da 50 bin din aleyhtarı propagandacı yetiştirilmiştir. 3.5 milyon nüfusu olan Kırgızistan'da 25 bin, Özbekistan'da 150 bin din aleyhtarı propagandist görev sevkedilmiştir. Taşkent'te İlmi Din Aleyhtarlığı Enstitüsü kurulmuş ve bütün illerde, kasabalarda şubeleri açılmıştır. Azerbaycan'da "İdeolojik Merkez" namı altında yeni bir teşkilat ortaya konmuştur.

Sovyetler neden telaşlı?

Bunun gayesi eski Müslüman adetlerinin yerini alacak yeni Sovyet adetleri oluşturmaktır. Kırgızistan'da, Türkmenistan'da "Aksakal" diye anılan muhtarlardan, halkı dini ayinlerden vazgeçirmeleri ve yerlerine halkı avutacak dinle ilgisi olmayan yeni adetler oluşturulması istenmiştir. Ayrıca Semerkand'da ünlü Sahi Zenda Türbesi, Hızır Camii gibi Müslümanlarca kutsi sayılan merkezler din aleyhtarı müzelere dönüştürülmüştür.

Kıbrıs Türkleri

Moomba Festivalinde Kıbrıs Türkü ile Kıbrıs Rumunun bir arada dostça bir şekilde yürüyüp Kıbrısı temsil edeceklerini işittik. Bu kararın Kıbrıs Türk Cemiyeti ile Kıbrıs Rum Cemiyetinin başkanlarının fikirleri olduğu kulağımıza gelmiştir.

Bunun üzerine Kıbrıs Türk Cemiyeti As Başkanı Bekir Volkanı bizzat evinde ziyaret ederek durumun ne derece gerçekle bağdaştığını öğrenmek istedik.

DEVAMI SAYFA 8 de,

Özal'a 7 rapor sunan TİSK'in isteği:

"Fiyatlar serbest bırakılsın..."

ANKARA. Türk-İş, Başbakan Turgut Özal'a "Pahalılığı durdur" çağrısı yaparken, işverenler de Özal'dan "fiyatların serbest bırakılmasını" istedi. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Başkanı Halit Narin, önceki günkü zirve toplantısında Başbakan'a 17 ayrı konuyu içeren 7 rapor sundu. Narin'in sunduğu raporlarda, "KİT'ler gibi özel sektör de ürettiği tüm malların fiyatlarını serbestçe belirlesin" denildi. Raporlarda, emekliliğe sağı ile kesilen prim tutarının yükseltilmesi istendi.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Başkanı Halit Narin tarafından Başbakan Turgut Özal'a zirve toplantısında 7 rapor sunuldu. TİSK'in raporlarında, "KİT'ler gibi özel sektöre de ürünlerinin fiyatlarını serbestçe belirleme imkânı tanınsın" denildi.

Halit Narin'in Özal'a sunduğu 7 raporda TİSK'in istekleri, şu 9 noktada yoğunlaştı:

1. KİT'lerin sıkça yaptığı zamlar, maliyet enflasyonunu artırmıştır. Başta çimento olmak üzere, özel sektörce üretilen bütün malların fiyatlarının serbestçe belirlenmesine imkân tanınsın.
2. 1984 yılında özel sektörün yatırım eğilimi yüzde 11'den 7'ye düştü. Yatırımcılar, cezalar dizisiyle değil, teşvikle yönlendirilsin.
3. Gelir Vergisi ilk dilimi, 1 milyon liradan 3 milyon liraya çıkarılsın.
4. İhracatta kaldırılan teşviklerin yerine, yabancı ülkelerdeki dâhil tekleyici sistemler konusun.
5. İşçi çıkarmalar, iddia edilenden azdır. Türk-İş ayda 2 bin 400 kişinin işten çıkarıldığını iddia ediyor. Bu hiç de yüksek değildir. O bakımdan yasadaki işçi çıkarma konusundaki hükümler aynı kalsın.
6. İşçinin sağlığı için özel tedavi masrafı yapmak zorunda kalıyoruz. SSK'nın hizmetleri iyileştirilsin.
7. Bugün ağır ve tehlikeli iş yapan bazı İşletmelerin bazı bölümleri, sakat işçi ile doldurulmuş, yasal oranda sakat çalıştırmayan işverenler, ağır cezai takibata maruz kalmıştır.
8. Ülkemizde çalışanlar en verimli çağlarında işyerlerinden ayrılmaktadırlar. Kısa sürede emeklilik, daha az prim ödemeyi gerektirdiğinden, düşük aylıkla emekli olmaya yol açıyor. Emeklilik yaşı yükseltilsin, prim tavanı artırılsın.
9. İşveren sendikalarına ödenen aidatlar, gider kabul edilsin, kamu kesimi işverenleri de TİSK'e bağlansın.

Londra'da yakalanan Türk Mafia Lideri Oflu İsmail çok yüksek kefalet karşılığında dün serbest bırakıldı

Avrupa eroin trafiğini yöneten ve İnterpol tarafından da aranan Oflu İsmail'i kurtaran yüklü kefalet parasını kimin yatırdığı bilinmiyor. Oflu İsmail'in, Türk ve Hollanda polisi ladesini istiyor. Ancak ilk suçunu Türkiye'de işlediğinden önce Türkiye'ye iadesi gerekiyor.

Oflu İsmail önceki gün Londra'da Heatthrow Havalanı'nda şüpheli hareketleri üzerine İngiliz polisi tarafından sahte pasaportla yakalanmıştı. Dünya mafiasında söz sahibi olan Oflu İsmail'in serbest bırakıldıktan sonra nereye gittiği ise bilinmiyor.

Türk-İran Petrol Boru Hattı için yeni bir adım atıldı

ANKARA- Bakanlar Kurulu, Türkiye Cumhuriyeti ile İran İslam Cumhuriyeti arasında ham petrol ve tabii gaz boru hatları kurulmasına dair "Mutabakat zaptı"nı onayladı.

Resmi Gazete'nin dünkü sayısında yayınlanan kararda görüş birliği sağlanan konular şöyle özetlendi:

-Türkiye ile İran arasında bir ham petrol boru hattı inşaası için bir proje uygulanacak.-Ham petrol Türkiye'nin ve üçüncü ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılacak.

-Doğal boru hattı da Türkiye'nin ve Avrupa ülkelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde kurulacak.

-Projelerden sorumlu olacak özel bir ortak komite kurulacak.

-Ortak komite, ilk toplantısını bu ay sonunda Tahran veya Ankara'da yapacak.

Australia's only biggest - selling weekly Turkish newspaper.

Registered by Australia Post - Publication No: 306018/00004

TURKISH Report WEEKLY

28 Haziran 2004 Pazartesi | Yıl: 12 Sayı: 564 | 28 Sayfa $1.50* (GST Included)

STATE LIBRARY 29 JUN 2004 OF VICTORIA

Lentelle homes
Yeni ev inşaatında güvenilir ve tecrübeli isim.
DENİZ ALDEMİR
0403 531 662 Faks: (03) 9303 9926

IRKÇI SALDIRI

Sydney'de bir mescidin inşaatına domuz kanı döküldü, duvara "defolun" diye yazıldı. Melbourne'da bir camiye kundaklama girişiminde bulunuldu

AVUSTRALYA geçen hafta Müslümanlar'a yönelik ırkçı iki sladırıyla sarsıldı. Sydney'de bir mescid inşaatının duvarlarına domuz kanı dökülüp "defolun" diye yazılırken, Melbourne'da ise bir camiye içinde cemaat bulunduğu sırada kundaklama girişiminde bulunuldu.

Sydney'in kuzeyindeki Hills District bölgesindeki mescidin inşaatında çalışan işçiler, geçen hafta perşembe sabahı işe geldiklerinde, yerlere atılmış domuz parçaları, duvarlara dökülmüş kanlar ve bu kanlarla yazılmış "defolun" yazılarıyla karşılaşınca şoke oldu. Sydney'in dışında yarı kırsal bir alanda yapımına başlanan mescidin inşaatı, karşı çıkan belediye ve bölge sakinleri ile yürütülen bir dizi hukuki mücadele sonunda mahkeme kararıyla başlayabilmişti.

Ekim ayında tamamlanması öngörülen inşaata olay günü sabahı ilk gelen ve kanlı manzara ile karşılaşan ilk kişi olan Adam Wade, gördüklerinin kendisine "Godfather" (Baba) filmini hatırlattığını belirterek, "Tiksinti verici bir durumdu. Bir büroya girip kesik bir at kafası ile karşılaşmak gibi bir şeydi" diye konuştu.

Mescit inşaatını yürüten müteahhit Abbas Aly, olayın kendisini şaşırtmadığını belirterek, "Ne kadar bilgisiz oldukları, böyle yaparlarsa Müslümanlar'ın mescide gelmeyeceğini düşünmelerinden belli" dedi.

2002'nin Aralık ayında mescidin yapılacağı Annangrove yerleşim birimindeki 5 bin kişinin itiraz dilekçesi vermesi üzerine bölge belediyesi inşaata izin vermemişti. Ancak NSW Arsa ve Çevre Mahkemesi, kararı geri çevirerek inşaatın önünü açmıştı.

Hindistan kökenli bir Müslüman olan müteahhit Abbas Aly, çevrenin itirazına ve saldırıya rağmen inşaatın devam edeceğini söyledi. Binanın bir cami değil sadece bir mescit olduğunu ve itiraz edenlerin öne sürdüğü gibi çok fazla sayıda kişiyi barındırmayacağını belirten Aly, "Burada namaz kılmaya gidebileceğimiz başka bir yer yok. Bu mescidi kullanacak sadece 40 aile var" diye konuştu.

■ *Devamı sayfa 2'de*

Domuz kanı: Sydney'deki mescid inşaatına gelen işçiler, duvardaki kanları görünce şaşkına döndü.

Selin Kuralay Atina yolcusu

AVUSTRALYA Olimpiyat Bayan Futbol Takımı'nın 18 kişilik kadrosuna seçilen Selin Kuralay, Atina Olimpiyatları'nda Avustralyalı Türk toplumunun temsilcisi olacak. ■ *Haberi sayfa 3'de*

MELBOURNE ESTATE AGENTS
■ Ev satışı ve alımı ■ Arsa
■ Ticari yatırım ■ Finans
RÜŞTÜ ŞENOL 0414 321 111
207 Glenroy Road, Glenroy
Tel: (03) 9300 2211 Faks: (03) 9300 2255
EMLAKÇILIKTA LİDER TÜRK İSMİ.

BOORAN HOLDEN CHELTENHAM
1212 Nepean Highway, Cheltenham, 3192
Tel: (03) 9584 3333 ■ Mesai dışı: 0414 770 015
Toplumumuzun hizmetindeyiz.
● Yeni araba ● Kredi temini
● İkinci el araba ● Servis
● Yedek parça
www.booranholden.com.au

HUZUR YELESER
(Satış Müdürü)

Reşit Bey Müftüzade'nin Avustralyalı Ressam arkadaşı tarafından yapılmış resmi.

Reşit Bey Müftüzade'nin eşi Judith Bey Müftüzade. 06.02.2005 tarihinde kendilerini ziyaretimde Melbourne'deki evlerinde çekmiş olduğum fotoğrafı.

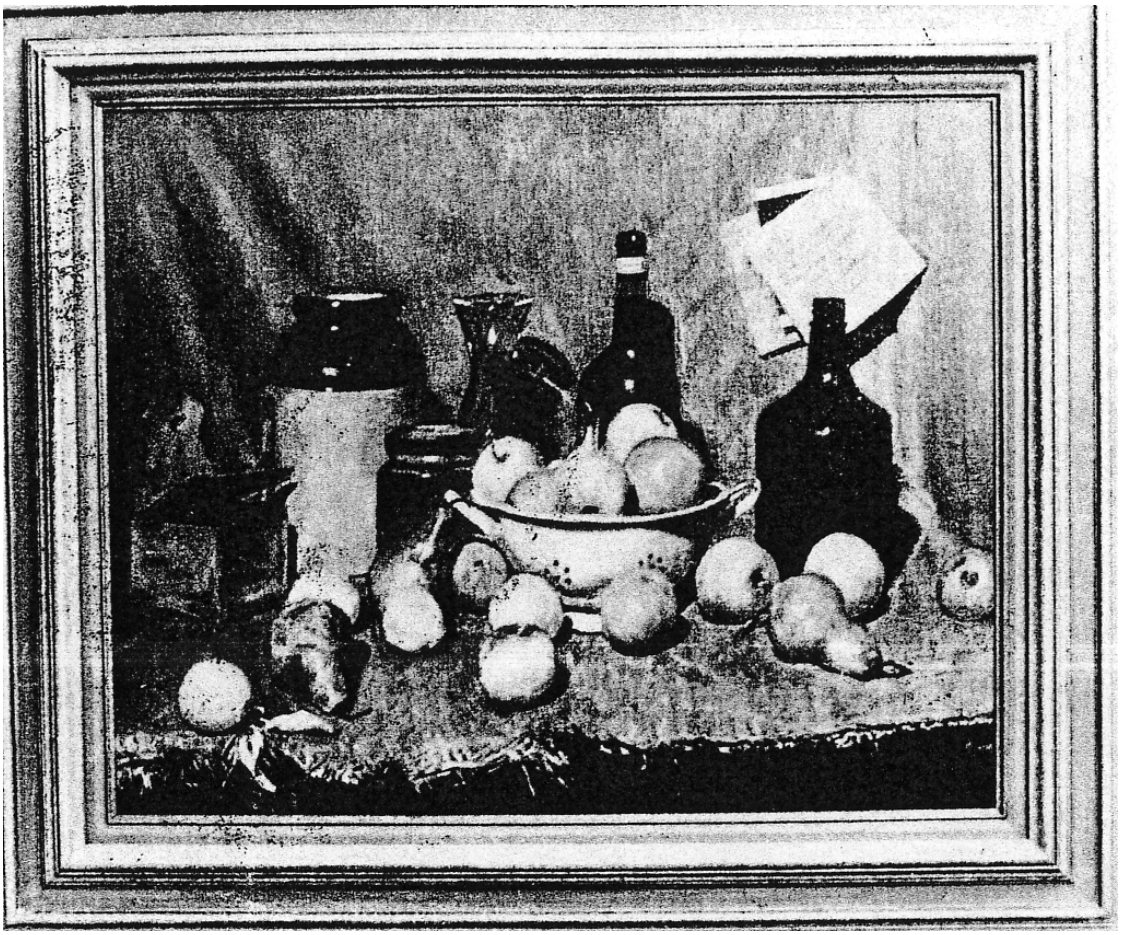

Reshid Bey Müftüzade'nin *Still Life* (1979) adlı çalışması.

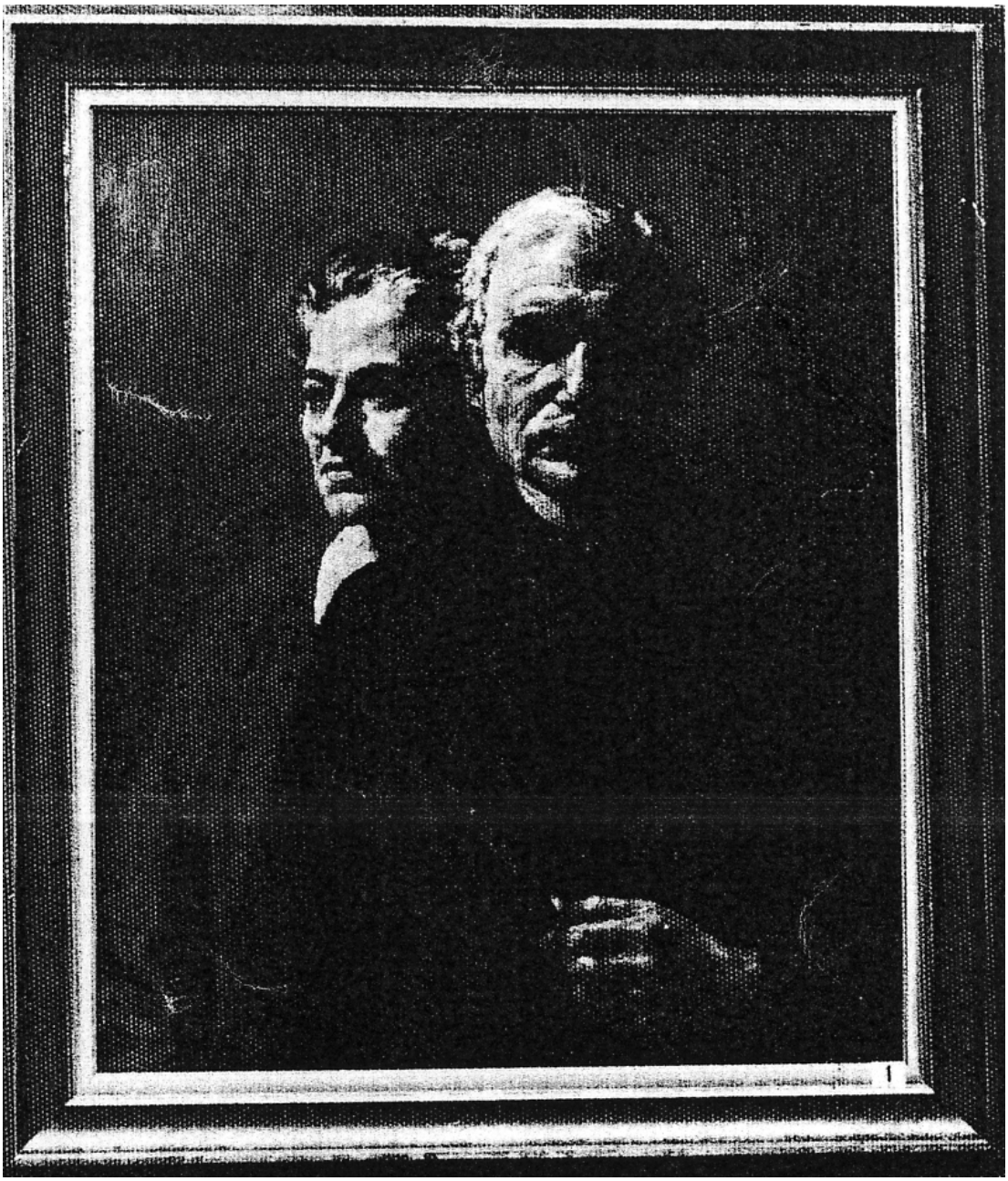

Reshid Bey Müftüzade'nin *Artist & Wife* (1976) adlı çalışması.

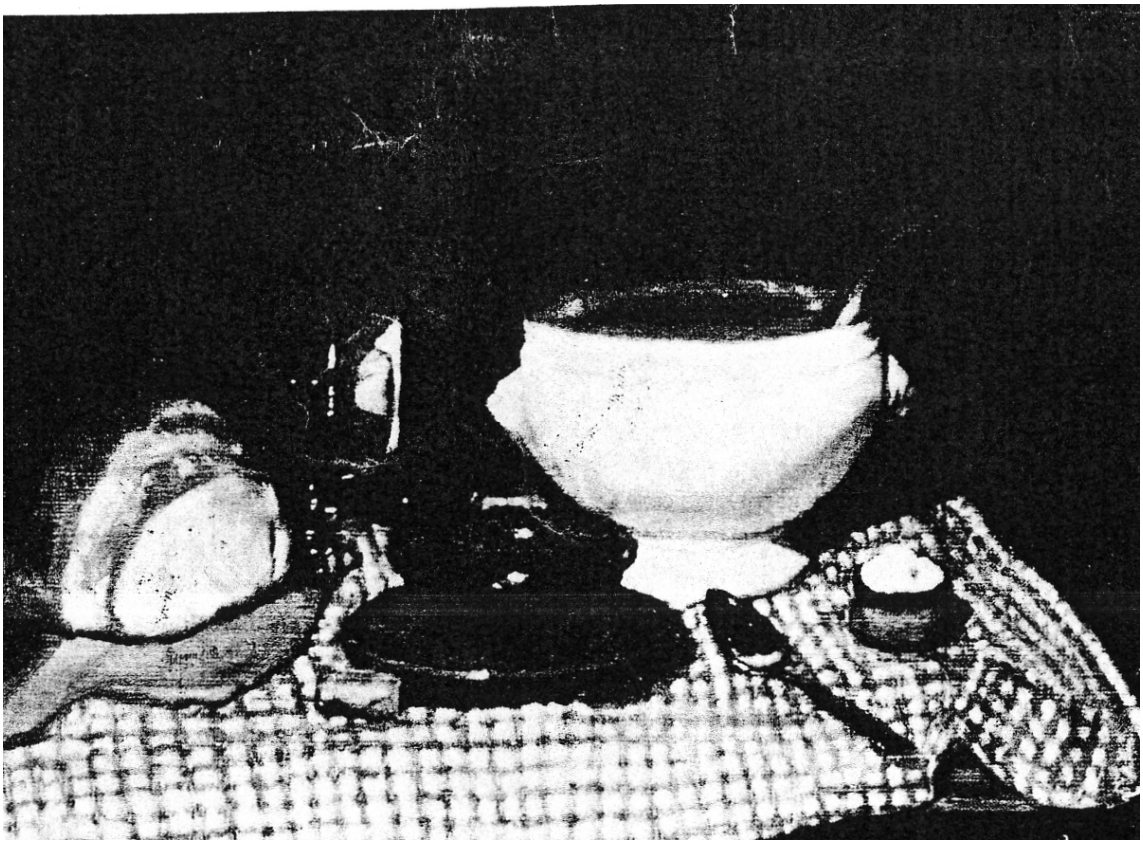

Reshid Bey Müftüzade'nin *First Course* (1978) adlı çalışması.

Bibliyografya

Gazeteler

Türk Sesi (Avustralya)
Emek (Avustralya)
Haber Bülteni (Avustralya)
Hür Dünya (Avustralya)
Kaynak (Avustralya)
Gurbetçiler (Avustralya)
Australian – Turkish Assembly Newsletter (Avustralya)

Dergiler

Avustralya'da Elele (Avustralya)
Avustralyalı Alevilerin Sesi (Avustralya)
Conveyor (Avustralya)
ATAM (Avustralya**)**

Video Kaset

Randa Abdel Fattah, **Muslims in Australia**, Video Education Australasia, Öğretmen Notları: Ben Harding, 111 A Mitchell Street, Bendigo, Vic. 3550, Telefon: 0061 3 5442 2433, Fax: 0061 3 5441 1148, www.vea.com.au, Süre:27 Dakika, Avustralya, 2001.

Ali Bilge Okan, **Feyiz Memet ile 07.01.2005 tarihli görüşme**, Video Kaset Kaydı, Süre: 40 Dakika, 2005

Ali Bilge Okan, **Mehmet Bahar ile 22.01.2005 tarihli görüşme**, Video Kaset Kaydı, Süre: 40 Dakika, 2005

Yazılı Eserler

Abadan-Unat N. (2002). **Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus Ötesi Yurttaşlığa**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Aday A. (2004). **Batı Trakya Tarihi**, Avustralya'da Elele, Sayı: 33, Melbourne.

Akçelik, R. (ed),(1993). **Turkish Youth in Australia**, Australian-Turkish Friendship Society Publications, Melbourne

———— (ed), (1988). **Turkish Community in Australia**, Australian-Turkish Friendship Society Publications, Melbourne.

———— (ed), (1984). **Change and Persistence of Turkish Culture,** Australian-Turkish Friendship Society Publications, Melbourne.

———— (ed), (1985). **Before and After Gallipoli: A Selection of Australian and Turkish Writings**, Australian-Turkish Friendship Society Publications, Melbourne,

Akdeniz C., Güneş M., Özkara S. Z., Göker S. (ed), (2002).**Victorian Turkish Community: A Brief History of Turkish Community in Australia and the activities of Moreland Turkish Education and Social Affairs Center**, Oz Graphics, Melbourne.

Ali A., (2002).**Turkish Cypricots in Australia**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **Victorian Turkish Community**: **A Brief History of Turkish Community in Australia and the activities of Moreland Turkish Education and Social Affairs Center,** Oz Graphics, Melbourne.

Alkan T. A. (1997).**Sıradışı Bir Jön Türk: Ubeydullah Efendi'nin Amerika Hatıraları**, İletişim Yayınları, İstanbul, İstanbul.

Aplin G., Foster S. G., Mc Kernan M. (ed), (1987). **Australians: Events and Places,** Fairfax, Syme&Weldon Associates**,** New South Wales.

Aydın İ. (1996). **Avustralyalılaşabilmek?!.**, Avustralyalı Alevilerin Sesi, Sayı: 5.

Babacan H., **Turks**, James Jupp (ed), (2001).**The Australian People, An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins,** Cambridge University Press.

Bainbridge M. (ed), (1995). **Dünyada Türkler**, Say Yayınları, İstanbul.

Baran Ü. **(**Nisan 1984). **Avustralya Türk Toplumunda İşsizlik ve Etkileri,** Emek, Avustralya.

Başarın H. H., Başarın V., (1993). **The Turks in Australia: Celebrating twenty five years down under**, Turquoise Publications, Victoria, Australia.

Batrouney A., Batrouney T**. (**1985).**The Lebanese in Australia**, Australasian Educa Press Pty. Ltd, Victoria, Australia.

Bureau of Immigration, Multicultural and Population Research. **(**1995).**Community Profiles 1991 Census: Turkey Born,** Australian Government Publishing Service, Canberra.

Birrell R., Birrell T. (1987). **An Issue of People: Population and Australian Society**, Longman Cheshire Pty Limited, Melbourne.

Clark CMH. (1955). **Select Documents in Australian History 1851-1900**, Angus & Robertson, Melbourne.

Cleland B. (2002).**The Muslims in Australia, A Brief History,** Islamic Council of Victoria, Melbourne.

———— (2001). **The History of Muslims in Australia,** Abdullah Saeed & Shahram Akbarzadeh, **Muslim Communities in Australia,** University of New South Wales Press Ltd, Sydney.

Cox D. (1975). **The role of ethnic groups in migrant welfare: Turks in Australia**, **Australian Government Commission of Inquiry into Poverty (içinde): Welfare of Migrants**, Bölüm:1, D. Cox & J. Martin (ed), AGPS, Canberra.

Çelik Z. (1992). **Displaying the Orient**, Berkeley-London-Los Angeles.

Danışman, H. B. (1998). **Bir Artçı Diplomat**, Arba Yayınları, İstanbul.

Donohoe J. H., **The Forgotten Australians**, James Hugh Donohoe, Sydney, 1991.

Dursun D. (1985).**iii)Ülkede İslamiyet**, **Avustralya** (içinde), Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt: 4, İstanbul.

Elley J., (1988). **Çalışan Hanımlar: Turkish Migrant Women at Work,** Akçelik R. & Elley J. (ed), **Turkish Community in Australia,** Australian - Turkish Friendship Society, Melbourne.

Ellis B., **Broken Hill 1883-1983**, T&V. James Offset Printing, Mildura-Victoria, Australia.

Faruk F., (2002). **Fatma Faruk**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **Victorian Turkish Community: A brief history of Turkish Community in Australia and the activities of Moreland Turkish Education and Social Affairs Center**, Oz Graphics, Melbourne.

Fitzpatrick B. (1969). **The British Empire in Australia 1834-1939,** Macmillan, Melbourne.

Germaine M. (1984). **Artists & Galleries of Australia,** NSW Australia.

Germaner S. (1991). **Osmanlı İmparatorluğu'nun Uluslararası Sergilere Katılımı ve Kültürel Sonuçları,** Tarih ve Toplum, Sayı: 95.

Grattan M. (ed), (2000). **Australian Prime Ministers**, New Holland Publishers (Australia) Pty Ltd, Sydney.

Hasan T. (2002). **Hüseyin Hasan**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **Victorian Turkish Community: A brief history of Turkish Community in Australia and the activities of Moreland Turkish Education and Social Affairs Center**, Oz Graphics, Melbourne.

Hidiroglu P., (1990). **Western Thrace, In the Light of the National Ideal of the Turks**, Heredotos, Athens.

Hoffenberg H. P. (2001). **An Empire on Display:English, Indian and Australian Exhibitions from the Crystal Palace to the Great War**, Berkeley, University of California Press.

Humphrey M., Mograby A. (ed), (1985). **Islam in Australia**, New South Wales Anti-Discrimination Board, Sydney.

Hüseyin M. (2002). **Mustafa Hüseyin**, Cemal Akdeniz, Mehmet Güneş, Salih Zorlu Özkara, Semih Göker (ed), **Victorian Turkish Community, A brief history of Turkish Community in Australia and the activities of Moreland Turkish Education and Social Affairs Center**, Oz Graphics, Melbourne.

İçduygu A. (31st – 2nd August 1988). **Non-Intended Settlement and Ethnic Adaptation: The Case of Turkish Migrants**, Australian Population Association 4th National Conference, Brisbane.

———— (1991). **Diversification of Birthplace Groups in Australia: How did Turkish İmmigrants Differ From Others?**, Nüfusbilim Dergisi/Turk. J. Popul. Stud., Sayı: 13,

İmam-Hüseyin M. (1995). **Avustralya'da 25. Yılımızı Kutluyoruz,** Avustralya'da Elele, Sayı: 16, Melbourne.

Jones Lucille M. (ed), (1993). **An Australian Pilgrimage: Muslims in Australia from the Seventeenth Century to the Present,** The Law Printer, Melbourne.

Jupp J. (2002). **From White Australia To Woomera: The Story of Australian İmmigration**, Cambridge University Press.

———— (2001). **The Australian People: An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins**, Cambridge University Press.

Kearns R. H. B. (1975). **Broken Hill 1915 – 1939,** The Broken Hill Historical Society, Volume: 3, Broken Hill-New South Wales, Australia.

Kuhn R., O'Lincoln T. (1996). **Class & Class Conflict in Australia**, Longman Australia Pty Ltd, Melbourne.

Macknight C. C. (1976). **The Voyage to Marege**, Melbourne University Press, Carlton.

Marcus J., Martin J. (1995). **Avustralya'da Türk Göçmenleri**, Margaret Bainbridge (ed), **Dünyada Türkler**, Say Yayınları, İstanbul.

Manderson L. (1988). **Turks, The Australian People : An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins** (içinde), J. Jupp (ed), Angus & Robertson, Sydney.

McCulloch A. (1984). **Encyclopedia of Australian Art,** Cilt: 1, Hutchinson Group (Australia) Pty. Ltd., Victoria, Australia.

Müftüzade R. B., **Practical Hints on Tonal Oil Painting**, Melbourne.

Norris G. (1984). **Australian Artists Today**, Gunn & Taylor (Aust.) Pty. Ltd., Victoria, Avustralya.

Official Record, (1890).**The Centennial International Exhibition (1888-1889),** Authority of the Executive Commissioners, Sands & Mc Dougall Limited Printers.

Official Record**, (**1882).**Melbourne International Exhibition (1880-1881), The Authority of the Commissioners,** Mason, Firth & M'cutcheon, Melbourne.

Omar W., Allen K. (1997). **The Muslims in Australia** , AGPS, Canberra,

Önsoy R. (1983). **Osmanlı İmparatorluğu'nun Katıldığı Uluslararası Sergiler ve Sergi-i Umûmî-i Osmânî (1863 İstanbul Sergisi),** Belleten, 185.

Parris J., Shaw A. G. L. (1980). **The Melbourne International Exhibition 1880-1881,** The Victorian Historical Journal, 202nd Issue.

Saeed A., Akbarzadeh S. (2001). **Muslim Communities in Australia**, University of New South Wales Press Ltd, Sydney.

Sadri R., *Tatars,* James Jupp (ed), (2001). **The Australian People: An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins,** Cambridge University Press.

Sayar H. (2004). **Avustralya'ki Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıs Sorunuyla İlişkileri, Avustralya'da** Elele, Sayı: 34, Melbourne.

Schaffer I. (ed), (1991). **Land Musters, Stock Returns and Lists. Van Diemen's Land 1803-1822,** St. David's Park Publishing, Hobart.

Shaw S. J., Shaw E. K. (1983). **Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye,** Cilt: 2, E Yayınları, İstanbul.

Sims P. C. (1987). **The Norfolk Settlers of Norfolk Island and Van Diemen's Land**, Quoiba, Tasmania.

Stevens C. (1989). **Tin Mosques and Ghantowns: A History of Camel Drivers in Australia**, Oxford University Press, Melbourne.

——————— (1993). **Afghan Camel Drivers: Founders of Islam in Australia,** Mary Lucile Jones (ed), **An Australian Pilgrimage: Muslims in Australia from the Seventeeth Century to the Present,** Victoria Press, Melbourne.

Şimşir, B. N**. (**1997). **Avustralya Türk Basını***,* Ümit Yayıncılık ve Matbaacılık, Ankara.

Timur T. (1984). **Sultan Aziz'in Avrupa Seyahati 1,** Tarih ve Toplum, Sayı: 11.

——————— (1984).**Sultan Abdülaziz'in Avrupa Seyahati II,** Tarih ve Toplum, Sayı: 12.

Toksöz G. (2006). **Uluslararası Emek Göçü***,* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Willis E. (2004). **The Royal Exhibition Building Melbourne: A Guide,** Museum Victoria, Melbourne,

Wright R. (1986). **The Forgotten Generation of Norfolk Island and Van Diemen's Land***,* Library of Australian History, Sydney.

Yağmur, K. (1998). **Minority Language Teaching and İmplications for Turkish Migrant Children Growing up in Australia,** Dil Dergisi, Sayı: 74.

——————— **Avustralya'daki Türk Göçmen Grubunun Sosyal ve Dilsel Dil Özellikleri***,* Türkler*, Cilt: 20.*

Yıldız G. (2001). **Ottoman Participation in World's Columbian Exposition (Chicago-1893),** Türklük Araştırmaları Dergisi, Sayı: 9, İstanbul.